Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT — פּרייז 30 גראָשען — היינט 16 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 81	Łódź, Wtorek, 7 kwietnia 1931 r.	ניינטער יאהרגאנג	לאדז, דינסטאג, כ ניסן תרצ״א	№ 81

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

W dniu 5 kwietnia 1931 r. po długich i ciężkich cierpieniach zmarł nasz najukochańszy mąż i ojciec

B. p. Dr. JÓZEF SACHS

prezes Stowarzyszenia Kupców m. Łodzi
wiceprezes Izby Przemysłowo-Handlowej w Łodzi

przeżywszy lat 62.

Wyprowadzenie drogich nam zwłok nastąpi we wtorek, dnia 7 b.m. o godz. 2-ej p.p. z domu przedpogrzebowego, o czem zawiadamiają w nieutulonym żalu pozostali

Uprasza się o nieskładanie kondolencyj.

Żona, Synowie, Synowa i Rodzina

W dniu 5 kwietnia 1931 r. zmarł po długich i ciężkich cierpieniach prezes i założyciel naszego Stowarzyszenia

B. p. Dr. JÓZEF SACHS

W osobie Zmarłego tracimy niezmordowanego rzecznika najżywotniejszych spraw kupiectwa, którego był wytrwałym obrońcą.

Do głębi wstrząśnięci tym ciosem wzywamy naszych Członków do oddania Zmarłemu ostatniej posługi.

Wyprowadzenie zwłok nastąpi we wtorek, dnia 7 b. m. o godz. 2-ej p. p. z domu przedpogrzebowego.

Zarząd
Stowarzyszenia Kupców m. Łodzi.

Dnia 5 kwietnia 1931 r. zmarł prezes Stowarzyszenia Kupców m. Łodzi

b. p. Dr. JÓZEF SACHS

niestrudzony obrońca naszych interesów i troskliwy opiekun szerokich rzesz drobnego kupiectwa.

Niech Mu ziemia będzie lekką.

Sekcja Detalistów przy Stowarzyszeniu Kupców m. Łodzi.

כשר לפסח! די בעוואוסטע יודישע שאקאלאדע=פאבריק „ZŁOTY RAJ" אינהאבער: ש. האלפערן כשר לפסח!

מאכט בעקאנט איהר געעהרטע קונדשאפט, אז צום בעפארשטעהענדען פסח איז זי פערזעהען מיט א רייכען אויסוואהל פון פערשידענע שאקאלאדע און מארמעלעדען כשר לפסח אפילו למהדרין מן המהדרין

אונזערע פערקויפס=שטעלען: וואסאלניא 50, זאוואדזקא 11, צעגעלניאנא 26.

בעמערקונג: אלעס ווערט אויסגעארבייט בהכשר גמור אונטער דער השגחה פון אנשים כשרים ונאמנים. מ'בעט זעהר די ג' קונדשאפט, וואס פריהער איינצוקויפען אויף יו"ט, כדי אויסצומיידען א גרויסען געדראנג.

האסטו זיך שוין פערזעהען מיט אן'עלעגאנטען

פריהלינגס=הוט?

אי״ל צו דער גוט-בעקאנטער פירמע

M. RAPOPORT, 9 פיעטריקאווער 9

וואו מען בעקומט אלערנייעסטע אויסלענדישע, ווי אויך אינלענדישע היטען

אין אלע קוואליטעטען פון די נייעסטע פאסאנען און פארבען מיט 30 פראצ. ביליגער ווי איבעראל!

8=טונג זאקען-פאבריקאנטען!

פערקויף פון פערשידענע געפארבטע, מערצערעזירטע און געגלענצטע גארבען אין אלע נומערן.

„NICIANKA"

לאדז, פולנאצנא 2, טעל. 211-64

סאלידע און רעעלע בעהאנדלונג! קומט און איבערצייגט אייך!

— דאס בעקאנטע — מענער-הוט-געשעפט

„SPLENDID"

11-טער ליסטאפאד 31 קאנסטאנטינער

עמפפעהלט צום קומענדען פריהלינג- און זומער=סעזאן דעם רייכסטען אויסוואהל פון

מענער=היטען פון די נייעסטע פאסאנען פון אין- און אויסלענדישע פירמעס

די פרייזען זענען צוליב'ן קריזיס בעדייטענד פערקלענערט.

ספארט=היטלעך

בעמערקונג: מיר בעזיצען א גרויסען אויסוואהל פון עלעגאנטסטע

צו דער פערלאבונג פון מיין חבר

נטע פארזשענטשעווסקי

מיט פרל. חיה נארצים

ווינשט א גליקליכע צוקונפט

ליב גאלדבערג

ZWÓZKI

Wagonowo — Półwagonowo

w mieście i poza miasto

AUTO-TRANSPORT

11 Listopada 112 tel. 184-70

Dr.

HELLER

ספעציאליסט פאר הויט- ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע.

נאווראט 2 טעל. 79-89.

נעמט אן ביז 10 פריה און פון 4—8 אווענד. פאר פרויען בעזונדער פון 4—5 נאכמיט

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med.

W. Eychner

גינעקאלאג-אקושער

זגערזשער 11

טעלעפאן 134—72

נעמט אן פון 2—3 נאכמ. און פון 7½—9 אווענד.

ווארנונג !!!

מיר מאכען אויפמערקזאם אלע סוחרים, וועלכע קויפען אונזערע סחורות, אז זיי זאלען זיך נישט לאזען גענארען ביים פארציעגן דעם עטיקעט

I. M. KUPFER

צו פאסירען מעהרערע מאל, אז סוחרים נעהמען אראפ דעם עטיקעט פון אונזער רעעלע סחורה און הענגען ארויף אויף עהנליכע ביליגערע סחורות, וואס זיי פערקויפען פאר אונזערע. צוליב דעם האבען מיר יעצט געענדערט, אזוי, אז אונזער עטיקעט מוז זיין פלאמבירט, דער שפאגאט, וואס געהט אדורך די פלאמבע זאל נישט זיין געקניפט.

מיר בעטען אלע סוחרים דאס אלעס גענוי ריכטיג נאכצוזעהען, כדי עס זאל מעהר קיין שווינדעל נישט פארקומען.

מיט אכטונג י. מ. קופפער זגערזש.

בילּיג מאשין-מצות

ווי אויך מצה=רייבעכץ

איז צו בעקומען זאוואדזקא 11

אין דער מלעטשארניע

פאלקס=אוניווערסיטעט

ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

דאנערשטאג, מוצאי-פסח (דעם 9 אפריל) אין לאקאל פון דער ציונ. ארג. (ציגעלניאנא 4)

פארלעזונג

א.ד.ט.: „דער ציוניזם אין דער ענטשיידענער שעה"

רעפערענט: א. אלפערין

רעד. פון „פאריזער היינט". אנהויב 7 אוו.

DR. MED.

Haltrecht

ספעצ.-ארצט פאר הויט און געשלעכטס-קראנקה.,

נעמט אן פון 8—10 פריה, פון 12—2 נאכמ. און פון 6 ביז 9 אווענד. זונטאג פון 9 ביז 1 בטאג.

פיעטריקאווער 10

נעמט אן אין לעטשניצע „סאניטאס" ציגעל-גאס 29 פון 2 ביז 3 נאכמ.

60 גר. א קילא רייבעכץ

העל, שעהן, טרוקען

מיט א הכשר פון ראבינאט איז צו בעקומען אין דער בעוואוסטער פירמע

ה. פיאטרקאווסקי

אלעקסאנדריסקא 12, טעל. 92=220

בעמערקונג: פאר הורטאווניקעס אויסנאהם פרייזען.

בעקאנטמאכונג.

די פערוואלטונג פון תלמוד תורה אלעקסאנדראווסקא 13 מאכט בעקאנט, אז אזוי ווי אלע יאהר האבען מיר אויך היי-יאהר אויסגעפלעט 8 פוד מצות, וועלכע עס האט געוואונען ר' דוד קראסאווסקי זגערזשער 21, און וועלכע דער געווינער האט די מצות געשפענדעט פאר די ארימע קינדער פון דער ת"ת.

בעמערקונג: דער גליקליכער נומער 198 איז פערקויפט געווארען דורכ'ן פערוואלטונגס-מיטגליד ר' איטשע מאיר פעלמאן אלעקסאנדראווסקא 14

מיט אכטונג די פערוואלטונג.

2179

ס'ווערט געזוכט

א קוואליפיצירטע

לאבאראנטקע

פאר א פיזיקאליש=טעראפעטישען קאבינעט

אפערטען אונטער „L. H." אין אדמיניסטראציע פון דער צייטונג.

2178

DR. MED.

Z. Datyner

אורלאג

ספעציאל-ארצט פאר בלאזען נירען און אורין-קראנקהייטען

Piotrowicza 2

(Olginska) Telef. 148-95

נעמט אן פון 9—10 פרים. און פון 6—8 אווענד

צו די ה"ה גנבים!

מאנטאג דעם 6 אפריל ד. י. פארמיטאג האט מען פון מיין וואוינונג גדאנסקא 45 ארויסגעגנבעט

וועש און אנ'אנצוג

אפצוגעבען געגען בעלוינונג צו צאמבער פאר סוראוויטש גדאנסקא 45.

דיסקרעציע געזיכערט.

דאנקזאגונג.

די פערוואלטונג פון יודישען הילפס-פעראיין „בית=לחם" (ווסכאדניא 68/70) דאנקט הערצליך די פערוואלטונג און מיטגלידער און איבערהויפט דאס פרעזידיום פון „שעורי ערב", „כתר צעירים", נאוואמיעסקא 22 פאר זייער מיטהילף ביים דורכפיהרען די פסח אקציע און פסח-קוך די ערשטע 2 סדרים און מאהלצייטען אין דער שפייז פון די ה"ה: יעקב ארבאך, פנחס ליפסמאן, צבי מילגראם און פישעל פטאשניק.

בעמ.: גלייכצייטיג בעטען מיר די געעהרטע יוגענד זיך צו בעטייליגען אין די קיך פון די 2-טע טעג יום-טוב, וואס די „בית לחם" ארדענט איין אין אייגענעם לאקאל, ווסכאדניא 68/70.

די פערוואלטונג.

איבערצוגעבען

א גוט-איינגעפיהרטע

קאלאניאל= דעליקאטעסען= געוועלב

ביי פלאץ ע קאנסטאנטינאווסקא.

צו ערפאהרען סרעבזשינסקא 65.

2776

1000-מער זל.

קען יעדערער פערדינען דורך א דיפלאם מעטאדע פאבריקאציע, פראקטישע רעצעפטען אין יודישער שפראך. פראספעקטען ווערען טרויסגעשיקט ביים איינגעבען 50 גר. פאסט-מארקעס, אדרעס:

Biuro Ogłoszeń

L. Jutana, Wilno dla D-ra chemji.

בית הכנסת „אהל יעקב"

מחר, שביעי של פסח, אחרי קריאת התורה, ישא נאום המטיף הנודע, הסופר והמשורר

מר אהרן לובאשיצקי

— על הנושא: —

„עמוד הענן ועמוד האש"

ווארנונג פון מעטאל=צעך!

דערמיט מאכען מיר בעקאנט אלע האנדווערקער, וועלכע געהערען נישט צום צעך און בעזיצען נישט קיין האנדווערקער-קארטען, נישט אנצונעהמען קיין שום ארבייט אויף אייגענע רעכנונג. אין געגענפאל וועלען מיר זיין געצוואונגען פארצונעהמען די שטרענגסטע מיטלען, וועלכע שטעהען צו אונזער דיספאזיציע.

די צעך=פערוואלטונג פון שלאסער, מעשענגיסער, הופשמידער און בראנזירער

2177

Dr. med. H. Karaś

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

זגערזשער 16

נעמט אן פון 11 ביז 1 און פון 3 ביז 7 אווענד.

א קוואליפיצירטער

ראנד - זשאקארד - ארבייטער קען זיך מעלדען ביי מ. פרענקעל, פולנאצנא 27.

Dr. Z. Rakowski

פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקה

9 קאנסטאנטינער 9, טעלעפאן 127-81.

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—3

אינזער טיפסטען מיטגעפיהל דער חבר'טע פ. יידעס וויינגארטען צוליב'ן טויט פון איהר אונפערגעסליכען

פאטער

זיס געטרייסטן

חיים גערשענאוויטש

דניאל דאנסעוויטש

יודישער אונפארטייאיש-ווירטשאפטליכער בלאק צו די וואהלען צו דער יודישער קהלה

בעט אלע סימפאטיקער, אז אויב זיי האבען נישט די מעגליכקייט פערזענליך נאכצוקוקען אין לאקאל פון דער גמינע (פלאץ וואלנאשטשי 6), צי זיי זענען אריינגעטראגען אין די וועהלער-ליסטעס, זיי זאלען איבערגעבען זייערע אדרעסען דעם בלאק טעלעפאניש (№ 215-15) אדער מינדליך מאניושקי 3 און דער סעקרעטאריאט פיהרט אדורך דאס נאכזוכען.

וועהלער, פערגעסט נישט וועגען אייערע פליכטען און נוצט אויס אייערע רעכט!

2192 דער ענטגילטיגער טערמין פון רעקלאמאציעס פון די אויסגעמיטענע אין דער ליסטע, ענדיגט זיך דעם 12-טען ד. ח.

קינא-טעאטער BAJKA

רוג בושעווינער, פראנטשישקאנער 31

צופאהר מיט די טראמוואיען 1, 6 און 14.

פערגרעסערטער ארקעסטער מיט א ספעציעל צוגעפאסטער מוזיק אונטער דער ליטונג פון ה' ש. בייגעלמאן.

גרויסער יום-טוב-פראגראם! אויפ'ן אלגעמיינעם פערלאנג פון ג' פובליקום גרויסער יום-טוב-פראגראם!

נח'ס תבה

ס'ווערט דעמאנסטרירט דער גרעסטער שלאגער — פון אלע צייטען —

אין דער הויפטראלע: **George O'brien**

אויסער'ן פראגראם: דאס גרויסע הערליכע בילד

„באהן = װעכטער 24"

אין דער הויפטראלע: דער קינסטלער פון די פוילישע טעאטערס

STEFAN JARACZ

וועכבעריז קלוניק כירורגישע „SANATO"

אגראדאווא 10, טעל. 213-57

1-טע און 2-טע קלאס

ערצטליכע אויפזיכט איבער דער מוטער און קינד

פריי זען פון געבורט

אין 2-טע קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען

200 זל.

אויגען-אפטיילונג פון ד"ר מעד. י. קראוש

עמפפאנגס-שעה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.

כירורגישע אפטיילונג פון ד"ר מעד. מ. קאנטאר

עמפפאנגס-שעה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.

א בשורה טובה

פאר עלטערען, וואס זייערע קינדער לערנען איז פאוושעכנע שולען.

די ליטונג פון בעוואוסטען ארטאדאקסישען נאכ-מיטאג-חדר פאר קינדער, וואס לערנען אין פאוושעכנע שולען, מאכט בעקאנט דאס נאך א גרינדליכען רעמאנט ווערט דאס חדר פולשטענדיג רעארגאניזירט און פערפולקאמט אויף אלע געביטען פון לימודי קודש. ס'ווערט געלערנט דורך מלמדים מיט ספעציאליסטען עברי, חומש, רש"י תנ"ך משניות גמרא א פערגרעסערטער קורס פאר העברעאיש (רעדען און שרייבען). אויך יודישע בריף זעלבסט צוזאמענשטעלען. צוליב'ן קריזיס הנחה,פרייזען.

פלאץ וואלנאשטשי (נייע שטאט) 6

קווער אפיצינע. איינשרייבען קען מען זיך טעגליך פון 2—7 אוונד.

ווילכטיג פאר שניידער-מייסטער און קאנפעקציאנערען!

מיר טיילען מיט, אז אונזער

שניידער-צודאטען-געשעפט

בעזיצט אויף לאגער צום איצטיגן סעזאן א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע

פאלטען-פוטערס	אלפאגאס,	סאמט-קעלנער,
סאטינען,	זיידענע פוטערס,	ספעציעל אפטיילונג פון
וואטעלינען,	ראססהאר,	דאמען,
וויקטאריעס,	קעפער,	הערען,
בעק,	קרוויזע,	קינדער
ערמעל-פוטער,	מושלין,	קנעפ,
וולאשאנקא.	לייווענד,	גארנע

25 פראצענט בילינער — 25 פראצענט בילינער

קומט און איבערצייגט אייך! מיט אכטונג

Bazar Krawiecki 8 נאוואמיעסקא 8

פראנט געוועלב

אין הויז ווי עס געפינט זיך דאס טוך-לאגער פון ב. מאראקא

בעמ.: צוליב'ן איצט הערשענדען קריזיס האבען מיר רעדוצירט די פרייזען ביז פריהער מיט 25 פראצענט

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע

אנדזשעיא 5, טעל. 159-40

נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.

זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארם.

בעזונדערער ווארט-זאל פאר פרויען.

Dr. Med. A. S. Tenenbaum

אינערליכע קראנקהייטען

האט זיך איבערגעטראגען

אויף פיעטריקאווער 109

טעלעפאן 220-25

נעהמט אן פון 6 ביז 7½ נאכמיטאג.

DR. MED. A. SZPRYNGIER

אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען

נעמט אן אין דער לעטשניצע „צענטראלנא" פיעטריקאווער 62 פון 3—4 נאכמיטאג

און אין דער היים

קילינסקיעגא 30, טעל. 222-27

פון 5—7 נאכמ.

Dr. med. Gustawa ZAND-TENENBAUMOWA

פרויען-קראנקהייטען און אקושעריע

האט זיך איבערגעטראגען

אויף פיעטרקאווער 109

טעלעפאן 220-25 נעמט אן פון 12—1 5—3

Dr. med. N. ROZEN

צאהן-כירורג

קראנקהייטען פון ציינער, דיאגנאסטיק, גימען א.א.וו. ציינער-רעגולירונג, רענטגען-דיאגנאסטיק.

אנדזשעיא 7, טעל. 216-57.

עמפפאנגס-שעהן' פון 3—7 נאכמ.

Dr. med. J. M. BARCINSKI

רענטגען-אינסטיטוט

הייל-בעהאנדלונג פון בייזע געשווילעכצען (ראק) רענטגען און פאטאגראפיעס-דורכלייכטונגען אויפ'ן ארט און אין די וואוינונגען פון די קראנקע.

אויפנאהמס-שעה'ן פון 5—8 אוונד.

11 ליסטאפאד 20, טעל. 142-50.

Dr med. H. Gutsztadt

אקושער-גינעקאלאג

Zachodnia 62 (Cegielniana 23) tel. 129-52

נעמט אן פון 5 ביז 7 אוונד.

Doktór KLINGER

ספעציאל-ארצט פאר ווענער שע. הויט- און האר-קראנקהייטען

ANDRZEJA 2, tel. 132-28

נעהמט אן פון 9—11 פריה און פון 5—8 אוונד און פון 1—2 נ"מ אין דער „לעטשניצע פיעטריקאווער 26."

DR. MED. Grzegorz Rosenberg

ספעציאל-ארצט פאר מאגען, קישקע, לעבער און אינערליכע קראנקהייטען

גדאנסקא 44, טעל. 224-44

נעמט אן פון 5.30—7 אוו. זונטאג און י"ט פון 10—12

DR. MED. L. Pikielny

אוראלאג

ספעציאל-ארצט פאר נירן, בלאז און אורין-קראנקה.

NAWROT 8, tel. 2,19-90

נעהמט אן פון 4—7 אוונד.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען

רענטגען-אינסטיטוט און ערצליך-דענטיסטישער קאבינעט

זגערזשער 17, טעל. 116-33

ד"ר גאלדשטיין-פאלאק אויגען-קראנקה. פון 1—2

ד"ר וויינבערג אינערן, הערץ און לונגען פון 1—2 און פון 6—7

ד"ר יוסטמאן נערווען-קראנקה. פון 12—2

ד"ר סטופעל רענטגען פון 12—3 און 4—6

ד"ר פאפיערני פרויען- און געבורט-הילף פון 11—1½

ד"ר קאנטאר כירורגישע קראנקה. פון 5—6

ד"ר ראקאווסקי נאז, האלז און אויערן-קר' פון 10—11, 2—3 און פון 6—7

ד"ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטען פון 11—12 און פון 4—5

ד"ר רוזשאנער הויט- און געשלעכטס-קר. פון 1—2

ד"ר נ. ראזעס צאהן-ארצט פון 9—1

ד"ר א. גראדזענטשיק צאהן-ארצט פון 3—7

צאהן-טעכניילונג, בעלדכטונגען, קראנען, מאסטען א.א.וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען א רענטגען-אינסטיטוט. — היילונג פון הויט-קראנקהייטען פון קאפ (פארך) מיט רענטגען-שטראלען, פאר בעשטראלונג און דורכלייכטונג, קווארץ-לאמפען, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, ע"ע מעגליכע שטאליען, אימפונגען געגען שארלאך (שקארלאטין). — די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג, חוץמען אין שבת

— א —

גרויס צימער מיט א קוך

אדער 2 קליינע צימערן מיט א קוך מיט בעזונדערן איינגאנג, אלס סובלאקאטאר אדער פינ'ם ווירט אין צענטרום שטאט אויף חודש-געלט

ווערט פון זאפארט געזוכט.

אפערטען אין אדמיניסטר. פון „נייעם פאלקסבלאט" פאר "I. D."

א האנד-רענדער-מאשין

מיט 156 נאדלען, אין גוטען צושטאנד, ווערט געזוכט צו קויפען.

אפערטען אונטער "156".

א קוואליפיצירטע

פערקויפערין

וועלכע איז בעקאנט אין דער בראנזשע פון בעקריי און צוקערניע קען זיך מעלדען קאנסטאנטינער 84 צו געברידער לאנדסמאן

א שניידער = מייסטער

פון שילער-אנציגער און שינעלען 1-טע סארט ארבייט, וואס קען זעלבסט צושניידען קען זאפארט בעקומען ארבייט אין מאגאזין פון קינדער - קאנפעקציע פאמארסקא 5 ביי ב. יאקובאוויטש

א קוואליפיצירטע

קראוואטען- נייהערין

מיט א מאשין ווערט געזוכט ווי אויך א פרעסער ביי ה. קאלמא לאדז, לימאנאווסקיעגא 14 (פריהער אלעקסאנדער)

אכטונג, ג' דאמען!!

איך מאך בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז אין מיין ווערשטאט. **דאמען-שניידער-אטעליער** א. פ.

IZAK TON LIMANOWSKIEGO 13

(Aleksandrowska) front 1 piętro

ווערען אנגענומען בעשטעלונגען פון אייגענע און אנפערטרויטע סחורות און אויסגעפיהרט לויט די נייעסטע פאריזער מאדעלען פינקטליכע און רעעלע אויספיהרונג!

מעסיגע פרייזען

דאמף-פארבערײ

דערמיט טייל איך מיט דער ג' קונדשאפט, אז פון 1-טען אפריל ד. י. האב איך געעפענט

א דאמף- פארבערײ

איינגעארדענט לויט דער נייעסטער טעכנישער ערפינדונג און

נעהם אן צו פארבען:

וואל. בוימוואל, זייד, קלארעכטע (אינדאטרען), וואשעכטע און געוועהנליכע פארבען ווי אויך טריקא-ווארען. רעעלע און סאלידע בעהאנדלונג.

ספעציעלע איינריכטונג אויף פלאש-גארן.

מיט אכטונג

LEON GUTMAN

ŻEROMSKIEGO 98 TELEFON 212-45

נאך ביורא-שעה'ן טעלעפאן 217-38.

א קעטלערין

אויף א 16-ער און 22-ער מאשין ווערט געזוכט ווי אויך א זיימערין ביי זאלצבערג, ווסכאדניא 7.

סוועטער געזוכט

א ריינע עלטערע פרוי צו בעדינען אן עלטערן הפר מיט פולער בעקעסטיגונג, לאזשי און בעלוינונג. צו ערפאהרען ביי אש, אל. 1 מאי 9 וו. 8

ראטעוועט די האר!

זאגאר געגנליך ליסע-קעפ, קענען צוריקבעקומען א שעהנעס וואוקס פון די האר, בענוצענדיג BALSAM צו האר-וואקסען, וואס פערהיט געגען אויספאלען, פערניכטעט שופען, בעזייטיגט דאס בייסען פון קאפ און ערוועקט צום לעבען די אפגעשטארבענע וואדצלען פון די האר. פרייז פון א פלאקאן 3 זל. צו בעקומען אין סקלאד-אפטעקשנע

H, HERMALIN, PIOTRKOWKA 11.

---

24 Piotrkowska 24

NOWA

Wypożyczalnia Książek

poleca wszystkie ostatnie nowości

Prenumerata miesięczna 2 zł.

זומערשפרענקלעך

געלע פלעקער, אפגעברענטקייט, בלעטערלעך, ליישאיעס, וואנגרעס און אנדערע פערשידענע אונריינקייטען פון געזיכט, בעזייטיגט אין משך פון עטליכע טעג אונטער גאראנטי פאר די ווירקונג דער קרעם "ADA" פרייז פון א סלאיק 2 זל. צו בעקומען אין אפטייקען, סקלאד-אפטעקשנעס און פערפומעריעס.

2194

Dr. med. H. KRAUSKOPF

אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען

וואוינט יעצט

זגערזשער 15, טעל. 113-47.

נעהמט אן פון 4 ביז 7 אוונד.

Dr. Ludwik Wolf

היילונג מיט שטראם פון א הויכע פרעקווענץ

Orig. Dr. Zeileiss,

Warszawa, Wspólna 54, m. 10, tel. 669-79

ענגליש-דייטשע קאנפערענץ אין לאנדאן

לאנדאן, 6 (ספ. טעל.) „טיימס" איז מודיע אפיציעל, אז די ענגלישע רעגירונג האט איינגעלאדענט אויף א קאנפערענץ קיין לאנדאן דעם דייטשען רייכסקאנצלער ברינינג און דעם דייטשען אויסערן מיניסטער קורציוס. ביידע האבען די איינלאדונג אנגענומען און געענטפערט, אז זיי קאנען אבער פריער קומען קיין לאנדאן אין חודש מאי.

אין דער זעלבער צייט וועט אין לאנדאן אויך זיין בריאן.

דימיסיע פון דער רומענישער רעגירונג

בוקארעשט, 6 (ספ. טעל.) די רומענישע רעגירונג האט זיך אנגעגעבען אין דימיסיע.

דער קעניג האט די דימיסיע אנגענומען און איבערגעגעבען די מיסיע צו שאפען א נייע רעגירונג דעם רומענישען קאנסול אין לאנדאן טיטולעסקא.

מען זאל איינפיהרען אין דייטשלאנד א 40-שעהדיגע ארבייטס-וואך

בערלין, 6 (ספ. טעל.) די רעגירונג האט בעקומען, פון דער ספעציעלער קאמיסיע, א פראיעקט איינצופיהרען אין דייטשלאנד א 40-שעהדיגע ארבייטס-וואך, מיט'ן צוועק צו פערקלענערען די ארבייטסלאזיגקייט.

זיצונג פון דירעקטאריום פון קרן-היסוד

ווארשא, 6. טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) אונטער'ן פארזיץ פון פראזעס פארבשטיין איז פארגעקומען א זיצונג פון קרן היסוד-דירעקטאריום. פון לאדז איז געווען דעלעגירט ה' ב. וואקס. פון בעריכט איז צו זעהען, אז אין פערגאנגענעם יאהר איז אין פוילען געזאמעלט געווארן א סומע פון א האלבען מיליאן זל., דערגנטער אין ווארשא 350,000 זל. און אין לאדז—145,085 זל.

ערצבישאף קאנטעבורי גע-פאהרען קיין א"י

לאנדאן 6 (יט"א טעלעגראפיש) דער ערצבישאף קענטעבורי איז ארויסגעפאהרען קיין א"י נישט קוקענדיג דערויף, וואס דער וואטיקאן איז געגען זיין נסיעה.

כוליגאנישער אנפאל אויף א יודישען אויספלוג

ווארשא, 6 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) אין ווארשא איז נעכטען פארגעקומען דער צוזאמענפאהר פון דער יודישער געזעלשאפט פאר לאנדקענטעניש.

12 א זייגער בייטאג האבען די דעלעגאטען געמאכט א בעזוך אויף אלטשטאט. דארט זענען זיי בעפאלען געווארען פון א גרופע כוליגאנעס, וועלכע האבען זיך געווארפען שלאגען און גיסען אויף די דעלעגאטען וואסער. ס'איז ענטשטאנען א געשלעג און איינער פון די דעלעגאטען איז שווער-פערוואונדעט געווארען.

מען ריכט זיך היינט אויף א בלוטיגען צוזאמענשטויס צווישען די היטלעראוועצעס

בערלין, 6 (ספ. טעל.) אין צוזאמענהאנג מיט דער שפאלטונג צווישען די היטלעראוועצעס, ריכט מען זיך, אין בערלין, היינט דינסטאג אויף א בלוטיגען צוזאמענשטויס צווישען די היטלעראוועצעס, ווייל היטלער האט געגעבען א בעפעהל זיינע אנהענגער היינט צו בעפאלען דעם לאקאל פון די אפגעשפאלטענע.

ריזען-דעפיציט פון דער ווינער קהלה

וויען, (יט"א) דער ווינער קהלה-פארשטאנד האט אבגעהאלטען דורך 2 טעג אנ'עפענטליכע דעבאטע איבער'ן בודזשעט פאר'ן לויפענדען יאהר און איבער דעם דעפיציט פון 700,000 שילינג, וואס איז פלוצלינג אויסגעוואקסען פון דער אלגעמיינער און יודישערווירטשאפטס-קריזיס אין וויען. אזא קריטישען צושטאנד האבען די קהלה-פינאנצען שוין זייט פיל יאהרען נישט אדורכגעמאכט לויט דער מיינונג פון פינאנץ-רעפערענט, רעגירונגס ראט ד"ר אפענהיים איז נישטא קיין שום אנדער אויסוועג, ווי באמינירען אנ'איינשפארונגס-קאמיסיע מיט דיקטאטארישע פולמאכטען, כדי שניידען די הוצאות אומעטום, אפילו ביי דער פערוואלטונג און ביים פערסאנאל, ווייל ביים איצטיגען עקאנאמישען קריזיס קאן מען ביי קיינעם נישט העכערן די קהלה-שטייערען.

אין דער דעבאטע האבען די פירער פון די פערשידענע גרופירונגען מסכים געווען איינפיהרען ווייטגעהענדע איינשפארונגען.

אפגעשטעלט די איינוואנדערונג קיין אויסטראליען

מעלבורן 6 (יט"א טעלעגראפיש) די אויסטראלישע רעגירונג האט צוליב'ן קריזיס אינגאנצען אפגעשטעלט די עמיגראציע.

פראפ. ווייצמאן ארויסגעפאה-רען קיין אייראפא

ירושלים 6 (יט"א טעלעגראפיש) פראפ. ווייצמאן און ד"ר רופין זענען ארויסגעפאהרען קיין אייראפא.

די אקציע פאר'ן קרן-קימת אין אמעריקא

ניו-יארק, (יט"א) אויף דער לעצטער זיצונג פון דער לייטונג פון קרן-קימת אין אמעריקא איז מיטגעטיילט געווארען, אז ביז איצט זענען געזאמעלט געווארען אין די פעראייניגטע שטאטען סומען, וואס וועלען ערלויבען צו קויפען 40.000 דונאם ערד פון די 200.000 דונאם, וואס זענען פאראויסגעזעהען אין פינפיעהריגען ערד-איינקויף-פלאן פון מ. מ. אוסישקין:

הונדערטסטער יאהרצייט פון פארקעמפער פון דער עמאנציפאציע אין פראנקרייך

פאריז (יט"א) אונטער'ן פאטראנאט פון פראנצויזישען מלוכה-פרעזידענט דומערג און דעם געוו. פרעמיער פענלעווע איז דא געגרינדעט געווארען א קאמיטעט צו ארגאניזירען די 100-טע יאהרצייט פון בישאף גראף הענרי גרעגואר, דעם פארקעמפער פון דער יודישער עמאנציפאציע אין פראנקרייך. איינער פון די וויצע-פארזיצער פון קאמיטעט איז הרב הכולל סילוועין לעווי.

גראף גרעגואר האט דעם 28. סעפטעמבער 1789 געהאלטען א גרויסע רעדע אין דער פראנצויזישער נאציאנאל-פערזאמלונג, וואס איז געווען געווידמעט דער בעפרייאונג פון די פראנצויזישע יודען.

קופאן № 1

פאר די לעזער פון „נייעם פאלקסבלאט"

לויט'ן אפמאך פון אונזער צייטונג מיט דער פאלקס-ביבליאטעק א.נ. א. ד. גורדון שיענקעוויטשא 3, קענען די לעזער און אבאנענטען פון אונזער צייטונג געניסען פון א הנחה פון 50% לייען-געלד.

די ביבליאטעק בעזיצט די נייעסטע ביכער אין דער יודישער, העברעאישער און פוילישער שפראך.

דערמארדעט 3 יודישע ארביי-טער איז א"י

ירושלים 6 (יט"א טעלעגראפיש) נישט ווייט פון דער צעמענט פאבריק „נשר" זענען נעכטען געפונען געווארען 3 ערמארדעטע יודישע ארבייטער – הינדע פישמאן, שמואל דישעל און יעקב זאיר, זיי זענען דערהרגעט געווארען אויפן צוריקוועג פון דער קבוצה, וואו זיי האבען געארבייט, די מערדער האט מען נישט געכאפט, מ'איז זיך משער אז די מערדער זענען אראבער. פיי דער יודישער בעפעלקערונג האט דער פאל ארויסגערופען א שטארקע אויפרעגונג.

יודישע פרויען אין איטאליען גרינדען א קינדער-היים פאר תימנים אין ארץ-ישראל

רוים (יט"א) דער פערבאנד פון די יודישע פרויען אין איטאליען האט אויף זיין לעצטער זיצונג בעשלאסען זיך ווענדען צו דער שטאט-פערוואלטונג פון תל אביב מיט א פארשלאג, אז אין תימנישען פירטעל אין תל-אביב זאל געגרינדעט ווערען א קינדער-היים אויפן נאמען פון דער פערשטארבענער פארזיצערין און גרינדערין פון פערבאנד פון יודישע פרויען אין איטאליען בערטא בערנשטיין-קאמעא, דער דאזיגער פארשלאג איז די ערשטע קאנקרעטע און דויערהאפטע איניציאטיוו, וועלכע דער פערבאנד נעמט אונטער צו פערווירקליכען אין א"י.

די נויטיגע קאפיטאלען אויף אנצופיה'ען מיט דעם קינדער-היים וועט צונויפגעזאמעלט צווישען די מיטגלידערינס פון פערבאנד פון די יודישע פרויען אין איטאליען.

די פארבערייטונגען צו דער וועלט-קאנפערענץ פון ברית-טרומפעלדאר אין דאנציג

דאנציג, (י.ט.א.) ווי דער דאנציגער קארעספאנדענט פון דער יודישער טעלעגראפען-אגענטור ווערט אינפארמירט פון דער „ברית טרומפעלדאר"-קאנפערענץ-ביורא, זענען שוין פערענדיגט געווארען אלע נויטיגע פארבערייטונגען צו דער וועלט-קאנפערענץ, וואס ווערט דעם 12-טען ה. ח. דא געעפענט.

פאר 400 פערזאן זענען שוין פארגעזעהן געווארען וואוינונגען און אין דעם אווענד פאר דער קאנפערענץ-עפענונג ר. ה. שבת, דעם 11-טען אפריל, וועט ה' זשאבאטינסקי ארויסטרעטען אין היגען שוצען-הויז מיט א גרויסען רעפעראט וועגען דעם איצטיגען מצב אין דער ציוניסטישער פאליטיק.

דער איצטיגער בעשטאנד פון דער דאנציגער רעפרעזענטאנץ

דאנציג (יט"א) נאך די לעצטע וואהלען אין דער דאנציגער קהלה-פערוואלטונג האט דער נאציאנאלער לאגער, וואס גרופירט זיך ארום די יודישע פאלקס-פארטיי 47 פראצענט פון די אפגעגעבענע שטימען און די ליבעראלע (אסימילאטאר'ען) צוזאמען מיט דער „אגודה" 53 פראצענט.

אין אלגעמיין גרופירען זיך איצט אין דער קהלה-רעפרעזענטאנץ צוזאמען מיט די שטעל-פערטרעטערס, 11 ליבעראלע, 10 נאציאנאלע יודען און 1 ארטאדאקס.

ווי מיר דערוויסען זיך, ווערט מצד די ליבעראלען געמאכט דעם פארשלאג, אז די פאלקס-פארטיי זאל אריין אין א קאאליציע בנוגע די ארבייט פון דער קהלה-פערוואלטונג, אנשטאט וואס ביז-איצט האבען די ליבעראלען אליין געהערשט אין דער קהלה-פערוואלטונג.

די ספארט-בעוועגונג

פוסבאל

רוד — לעכיא 0:5

קאטאוויץ, 6. (טעלעפאניש) נעכטען איז פארגעקומען דער איינציגער מעטש צווישען די דערמאהנטע מאנשאפטען. דער יונגסטער ליגע-קלוב „לעכיא" איז זעהר לייכט בעזיגט געווארען דורך „רוך" מיט דעם רעזולטאט 0:5.

גארבארניא — „פאגאן" 0:2

לעמבערג, 6. (טעלעפאניש) דער ליגע-מעטש וואס האט געזאלט פארקומען צווישען די דערמאהנטע מאנשאפטען איז נישט פארגעקומען. דאגעגען האבען ביידע קלובען געשפילט א פריינד-שאפטס-מעטש, וועלכען ס'האט געוואונען „גארבארניא" מיט א רעזולטאט פון 0:2.

אין לאדז

ו.ק.ס. — ביעג 1:4 (1:3)

דער מעטש איז פארגעקומען וועגען דער מייסטערשאפט פון „א"-קלאס. געוואונען האט די מיליטערישע מאנשאפט. די טויערען האבען דערגרייכט פאר ו. ק. ס. קאטשמארעק, ניקיעל און ראוך, איין טויער איז געווען א זעלבסטמערדעריש, ריכטער — ה' דאוובאר.

ל.ה.ס — טוריסטען 3:4 (2:1)

דער דערמאהנטער מעטש האט ארויסגערופען א גרויסען אינטערעס, די צוויי מאנשאפטען זענען אלטע פערביסענע געגנער. ל.ק.ס. איז ארויסגעטרעטען אין א זעהר שטארקען צוזאמענשטעל און קום, שפילענדיג מיט פיל גליק, בעזיגט די טוריסטען. די טויערען פאר ל.ק.ס. האבען געשאסען מיקאלאיטשיק, שטאלענווערק און טשמיעלא, פאר די טוריסטען סאם און סטאוויצקי, ריכטער — ה' סטעמפיען.

הכח —ווידזעוו 2:5 (0:3)

די יודישע מאנשאפט האט אין מייסטערשאפט-שפיל פון „א"-קלאס בעזיגט די ארבייטער-מאנשאפט מיט'ן רעזולטאט פון 2:5.

הכח (רעזערוו) — ווידזעוו (רעזערוו) 0:3.

באקס

די באקס-סעקציע פון בר-כוכבא פיהרט איצט א זעהר אינטענסיווע טעטיגקייט, די סעקציע טרענירט איצט אין דעם נייעם פרעכטיגען לאקאל יעדען דינסטאג און פרייטאג אונטער דער אנפיהרונג פון פוילישען מייסטער אין שווער-געוויכט-שטיבע.

לייכט-אטלעטיק

פעטקעוויטש איז לאדז

נעכטען איז פארגעקומען דער יעהרליכער גרויסער לויף ארגאניזירט דורך ל.ק.ס. אויף א שטח פון 5000 מעטער וועגען איבערגאנגס-בעכער.

דער וועג איז געגאנגען פון ל.ק.ס.-פלאץ דורך אליא אוני, דורך דעם דערנעבענדיגען וועלדעל און דאן דער פיניש אויפ'ן ספארט-פלאץ פון ל.ק.ס. דער אינטערעס צו דער דאזיגער אימפרעזע איז געווען זעהר גרויס, ווייל צווישען די 40 אנטיילנעמער וואס האבען זיך געמאלדען צום סטארט האט זיך אויך געפינען דער פענאמענאלער פוילישער לויפער פון וועלט-ירוהם פעטקעוויטש און אויך ארנדט פון א.ז.ס. אין פויזען.

דער וועג איז צוליב'ן רעגען געווען אדורכגעווייקט און ווייך, אבער מ'האט נאך געקענט גאנץ גוט איהם אדורכלויפען. באלד אין אנהויב פון לויף האבען זיך ארויסגערוקט פעטקעוויטש און דער גוטער לאדזער לויפער סטאראסטא („זיעדזשאנאטשאנג"), אבער שוין נאך 600 מעטער האט זיך פעטקעוויטש ארויסגעריסען און פארגעלאפען אויף 100 מעטער, דער ערשטער איז אנגעקומען פעטקעוויטש אין 15 מינוט מיט 39,6 סעק. דער צווייטער סטאראסטא („זיעדזשאנאטשאנג") מיט 19 סעקונדען מעהר, דריטער — בראוטשיק (גייער), פירטער — ווראבלעווסקי (ל.ק.ס.).

אזוי ארום האט שוין פעטקעוויטש דאס צווייטע מאל בעקומען דעם בעכער פון ל.ק.ס.

פינג-פאנג

טורנע פון די יודישע פרויען-דרוזשונעס

אין לאקאל פון „הכוח" זענען די לעצטע טעג אונטער'ן פראטעקטאראט פון וועלט-פערבאנד — „מכבי" (לאדזער קרייז) פארגעקומען א טורנע פון די יודישע פרויען-דרוזשינעס אין פינג-פאנג. ס'האבען אנטיילגענומען פאלגענדע יודישע פעראיינען: בר-כוכבא, הכוח, חשמונאי, קדימה, יוטשענקא, „מכבי" (זגערזש), מכבי (פאביאניץ), אין אלגעמיין זענען געשפילט געווארען 21 מעטשען, וועלכע זענען געשטאנען אויף א הויכען ספארט-ניווא די בעזונדערע רעזולטאטען וועלען מיר נאך ברענגען, די אלגעמיינע קלאסיפיקאציע שטעלט זיך פאר אויף פאלגענדען אופן:

דאס ערשטע ארט האט פערנומען מכבי (פאביאניץ), דאס צווייטע ארט — קדימה, דאס דריטע — יוטשענקא, דאס פערטע — מכבי (זגעזש). דאס פינפטע — „בר-כוכבא", דאס זעקסטע — הכח און דאס זיבעטע — חשמונאי.

GRAND-KINO

גרויסער יום-טוב-פראגראם!!

דער לאנג נישט געזעהענער און דורך דעם שעהנעם געשלעכט ערווארטעטען

IWAN PETROWICZ

אין רעוואלאציאנס-קלאנג-פילם א. נ.

קעניג פון פאריז

דראמע געשאפען אויפ'ן גרונד פון דער ערצעהלונג Jerzy Ohnel אין די הויפטראלען:

Iwan Petrowicz, Gabriel Gabrio, Mary Glory, Suzanna Blanchetti

ווי אויך די פרימאדאנע פון דער ווארשעווער אפערע HELENA LIPOWSKA וועלכע וועט זינגען אין דעם בילד פוילישע לידער.

אויסערן פראגראם: פל ישער צוגאבע.

אנהויב פון די מאטינען 4 א זייגער נאכט. לעצטער סעאנס 10.15 שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג לעצטער 10.15. נאכמאל'ע פרעמיען פון די פלעצער: אויף די פריי מארגען-פארשטעלונגען פערקלענערטע פרייזען.

די שרעקליכע פערוויסטונגען
פון דער ערד-ציטערניש אין ניקאראגוא

פון אמעריקא קומען אן אלץ נייע פרטים וועגען דעם מורא'דיגען חורבן, וועלכען עס האט אנגעריכט די ערד-ציטערניש אין דער מיטעל-אמעריקאנישער רעפובליק ניקאראגוא.

די צאהל אומגעקומענע ווערט בערעכענט אין טויזענדער. פיל מענשען זענען פערברענט געווארען לעבעדיגערהייט. די הויפט-שטאט פון דער רעפובליק מאנגוא שטעלט מיט זיך פאר איין געוואלדיגען חורבן. עס איז נישט געבליבען קיין איין גאנצע געביידע. די קירכע און קלויסטערס זענען אלע צושטערט געווארען, די הייזער פון דער אמעריקאנישער און ענגלישער געזאנדשאפט זענען אפגעברענט געווארען. עס זענען איינגעפאלען די הייזער פון די בענק. אונטער די חורבות פון דער טורמע זענען אומגעקומען אלע ארעסטאנטען אין א צאהל פון עטליכע הונדערט מענשען. דאס מיליטער, ארבייטער און מאטראסען זענען אהן א רוה פערנומען מיט לעשען די שרפות. די נאציאנאלע גווארדיע רייסט אויף מיט דינאמיט די איבערגעבליבענע געביידעס, כדי דאס פייער זאל זיך נישט פערשפרייטען ווייטער. איבער אלע עקען זענען אויסגעשטעלט סאניטארע אפטיילונגען, כדי צו ערטיילען הילף די פערוואונדעטע.

א לופט-פליהער, וועלכער איז געקומען צו פליהען פון מאנגוא נאך מעדיקאמענטען, דער־צעהלט:

הונדערטער מענשען, דערונטער פיל אמעריקאנער זענען אומגעקומען. דאס פייער הערט נישט אויף צו בושעווען. צומייסטענס קרבנות איז געווען אין דער טורמע, וואו אלע ארעסטירטע זענען פערוואנדעלט געווארען בוכשטעבליך אין אש. די בעפעלקערונג איז אין פאניק. אין לאנד איז ערקלערט געווארען בעלאגערונגס-צושטאנד.

אלע אמעריקאנער פרויען און קינדער ווערען עוואקואירט. די באהן- און טעלעגראפישע פערבינדונג איז צושטערט. דאס איינציגע מיטעל פון פערבינדונג זענען אעראפלאנען.

די צאהל קרבנות פון דער ערד-ציטערניש וואלט געווען בעדייטענד גרעסער, נאר צוליב די חגאות זענען פיל מענשען ארויסגעפאהרען צום ברעג ים און דערמיט האבען זיי זיך געראטעוועט דאס לעבען.

שטייער-רעכט פאר די יודישע קהלות אין העסען

בערלין, (יט"א) אויף דער לעצטער זיצונג פון העסישען לאנדטאג איז איינשטימיג אנגענומען געווארען א געזעץ, וואס ערטיילט בעשטייערונגס־רעכט די יודישע קהלות אין העסען.

די לאגע פון דער יודישער בעפעלקערונג אין טריפאליס
פיל יודען ליידען פון טראכאמע

טריפאלי, (יט"א) אויף זיין צוריקרייזע פון טריפאלי האט הרב ד"ר ריסעגני ערטיילט דעם י. ט. א.-פארשטעהער אין רוים פאלגענדע ערקלערונגען וועגען דער לאגע פון דער יודישער בע־פעלקערונג:

די מאטעריעלע לאגע פון דער יודישער בעפעלקערונג אין טריפאלי איז זעהר א שווערע, גלייכצייטיג זענען אויך גאנץ שווער די סאניטארע און געזונדהייטס - בעדינגונגען פון די דארטיגע יודען. אין די רעגירונגס - אמבולאטאריעס פאר קראנקע אויף טראכאמע בילדען יודען דעם איבערוויגענדען טייל פון די ליידענדע. מען קאן זאגען, אז כמעט 90 פראצענט פון אלע יודישע קינדער אין טריפאליטאניען ליידען אויף טראכאמע.

בשעת מיין אנוועזענהייט אין טריפאלי, האט ערקלערט הרב ד"ר דיסעגני, האב איך גענומען אויף זיך די איניציאטיווע, אז עס זאל געגרינדעט ווערען א יודישער שפיטאל און ביי דעם שפיטאל זאל אויף די קאסטען פון דער שטאט-פערוואלטונג ענטשטעהען א ספעציעלע טראכאמע-קליניק. איך האב אויך בעקומען די פערזיכערונג פון דער רעגירונג, דאס אין ניעם גרויסען שפיטאל אויפ'ן נאמען פון קעניג וויקטאר עמאנועל דעם 3-טען, וועלכער ווערט געבויט אין טריפאלי, זאל זיין א ספעציעלע יודישע אפטיילונג מיט יודישע דאקטוירים און מיט כשר'ע קיך, איינע פון די הארבע פראגען אין טריפאליטאניען איז די שול-פראגע. אין מיין מעמאריאל, וואס איך האב פארגעלעגט דעם גענע־ראל באדאליא, בעטאן איך די נויטווענדיגקייט צו גרינדען אין טריפאלי א שול-געביידע, וואו עס זאלען בעקומען עלעמענטארע יודישע שול-אונטער־ריכט אנ'ערך פון טויזענד קינדער. די גרויסע שווערעקייט איז, וואס עס געפינען זיך נישט אין איטאליען קיין יודישע לעהרער מיט קענטעניש פון יודישע למודים. אויפ' קאנקורס, וואס איך האב אויסגעשריבען אין גאנץ איטאליען, האבען זיך נישט געפונען קיין פאסענדע קאנדידאטען. איך האב דעריבער בעשלאסען מיטצוברענגען קיין איטאליען דריי יודישע בחורים פון טריפאלי, וועלכע וועלען אין ראבינער־סעמינאריום אין פלארענץ בעקומען די געהעריגע אונטעריכט.

וואס שייך די יודישע געמיינדעס אין טריפא־ליטאניען — האט פערענדיגט זיינע ערקלערונגען ד"ר ריזענגי — האב איך דורכגעפיהרט זייער רע־ארגאניזאציע. וואס וועט שוין זיין אין הסכם מיט די פארשריפטען פון נייעם געזעץ פאר יודישע געמיינדעס, וועלכע איז לעצטענס געשאפען געווא־רען פאר איטאליען און איהרע קאלאניעס.

נישט קיין מענש, נאר א פעליעטאן
אן אינטערעסאנטע כאראקטעריסטיק פון טראצקי'ן

אין איינער פון די רוסישע עמיגראנטישע צייטונגען געפינען מיר אינטערעסאנטע כאראקטעריסטיקעס פון די פערזאנען, וואס האבען געשפילט די דעציזירענדע ראלע אין דעם בירגער־קריג אין רוסלאנד. די מיינונגען פון דעם מחבר זענען איינזייטיג. ער האלט, אז דעם הויפט־פערדינסט אין די נצחונות פון דער רויטער ארמעי געהערט צו די מיליטערישע ספעציאליסטען, די אלטע אפיצירען, וועלכע האבען אין דער ארמעי געדינט, דאגעגען די פערדינסטען פון די קאמוניסטישע פיהרער לייקענט ער אינגאנצען. דעסטגלייכען איז זיין מיינונג וועגען טראצקין, וועגען וועלכען ער שרייבט:

וואס איז אזוינס טראצקי? קודם כל און מעהר פאר אלץ א טאלאנטפולער פעליעטאניסט און פאמפלעטיסט. אפילו די סאמע גרעסטע און ערנסטע ארטיקלען זיינע זענען א געמיש פון פעליעטאן און פאמפלעט. זיין גאנץ לעבען, זיין מאניר צו ארבייטען, צו פאלעמיזירען (און אהן פאלעמיק קאן זיך טראצקי נישט פארשטעלען דאס לעבען) איז פעליעטאניסטיש. מ'קאן זאגען, נישט קיין מענש, נאר א פעליעטאן. דער פעליעטאן איז טיילמאל זעהר שארף און טרעפליך און פאר א זייטיגען צוקוקער אויך אינטערעסאנט. ווייל מען ווייס קיינמאל נישט מיט וואסערע אויספיהרען ער וועט דעם פעליעטאן ענדיגען. צו קיין שום פלאנמעסיגער און פלייסיגער ארבייט א חוץ צו שרייבען פעליעטאנען איז טראצקי נישט פעהיג. אין קריגס־פראגען איז ער א פולער עם־הארץ, אין וואס ער האט איבריגענס דעם מוט זיך מודה צו זיין.

זיין איינציגער פערדינסט פאר דער פראלעטארישער רעוואלוציע בעשטעהט אין דעם, וואס ער האט צוגעצויגען אין דער רויטער ארמעי, הויפטזעכליך אין די שטאבען א גרויסע צאהל אפיצירען, וועלכע ער האט איבערגעגעבען די גאנצע ארגאניזאציאנעלע און טעכנישע ארבייט פון די שטאבען. טראצקי גופא האט אהן אויפהער זיך ארומגעטראגען איבער די פראנטען, בעמיהענדיג זיך דורכצופיהרען די פלענער, וואס זענען אנגעמערקט געווארען דורך דעם פעלד־שטאב. נישט־קוקענדיג אויף די אכזריות'דיגע מיטלען, אויף די דראהונגען, האט ער גאנץ ווייניג בעוויזען אויפ־[illegible]. ער האט ליב געהאט צו בעפעהלען, ער האט אבער נישט געקאנט אכטונג געבען, אז דער בע־פעהל זאל אויסגעפיהרט ווערען.

און דאך איז אין דעם הייפעל, וואס האט דער־מאלט רעגירט נישט געווען קיינער, וואס זאל איהם קאנען פערטרעטען אויף דעם פאסטען פון נאר־קאמוואיען (קריגס־מיניסטער). מיט זיין אויטארי־טעט, און זיין אויטאריטעט אין סאוונארקאם איז דעמאלט געווען געוואלדיג גרויס, האט ער אונטער־געפיהרט א פונדאמענט אונטער דער ארבייט פון דעם שטאב און האט בעווירזען אפצוהיטען זיינע מיטארבייטער פון אלע אנפאלען פון דער אלמעכ־טיגער טשעקא.

א כאראקטעריסטישער שטריך פון טראצקין'ס פעליעטאניסט: ער קלייבט זיך שנעל פון אנ־דער איין פראגע, וואס זענען איהם לחלוטין אומ־בעקאנט, ער כאפט אויף דעם סאמע תמצית, מיט זייער דאזיגער פעהיגקייט פלעגט ער איבערראשען די רעפערענטען אין רעוואלוציאנערען מיליטערישען ראט, ווען ער פלעגט רעזומירען די דיסקוסיעס.

מען דארף בעמערקען איין אייגענשאפט פון טראצקין דעם מענש. ער איז אנ'איינזאמער. די גרונד־אידעען פון קאמוניזם אין זייער ריינער פארם זענען איהם פרעמד און עקעלהאפטיג, דעם פראלע־טאריאט און בעזונדערס דעם ארבייטער־פראלעטאר־יאט פעראכט ער, און פאר איהם איז אנ'אמת'ע אפ־קומעניש צו רעדען מיט ארבייטער אדער מיט קאר־מיסארען, וואס שטאמען פון ארבייטער. לייכט און פריי פיהלט ער זיך נאר אין אנ'אינטעליגענטער סביבה. אבער אויך צווישען די אינטעליגענטען האט טראצקי נישט געהאט קיין פריינד. ער בעזיצט אבסאלוט נישט די פעהיגקייט צו שאפען ארום זיך איבערגעגעבענע מענשען. טראצקיסטען זענען גע־ווען אהן א שיער, אבער מענשען, וואס זאלען זיין איהם פערזענליך געטריי, קיין איינציגער נישט. אין דער פארטיי האט מען פאר איהם מורא געהאט. פיל האבען איהם געהאסט, געליבט האט איהם קיי־נער נישט. טראצקין רופט מען איצט אן פחדן. צי איז ער געווען א פחדן פיזיש - - ווייס איך נישט. אבער פאליטיש איז ער געווען און איז געבליבען א פחדן.

ערפאלג פון די יודישע פארטייען
בעת די שטאט=ראט=וואהלען אין לעטלאנד

ריגע, (יט"א) פון די רעזולטאטען פון די שטאט־ראט־וואהלען אין לעטלאנד איז צו זעהען, אז די צאהל יודישע שטימען האט זיך אין פער־גלייך מיט'ן יאהר 1928 בעדייטענד פערגרעסערט. אין ריגע זענען אויף די יודישע ליסטעס אפגעגע־בען געווארען 17.603 שטימען אין פערגלייך מיט 14.509 שטימען אין יאהר 1928. סך־הכל האבען יודען בעקומען 8 מאנדאטען, דערונטער די אגודה — 4 מאנדאטען, דער רעוויזיאניסטיש־מזרחיסטישער בלאק. דער האנדעלס- און אינדוסטרי־פערבאנד, דער „בונד" און די ציוניסטיש־סאציאליסטישע פאר־טיי צו איין מאנדאט.

אין דווינסק האבען די יודישע פארטייען בעקו־מען 17 מאנדאטען, דערפון האט דער „בונד" בע־קומען 5 מאנדאטען, דער האנדעלס־פערבאנד — 3, האנדווערקער־פארטיי — 2, אלגעמיינע ציוניסטען — 2, ציוניסטען־סאציאליסטען, אגודה, הויז־בעזי־צער און צוויי לאקאלע פארטייען צו איין מאנדאט.

אין ליבוי זענען געוועהלט געווארען 10 יודישע ראטמענער, אויף די יודישע ליסטעס איז געפאלען מיט 1000 שטימען מעהר, ווי אין יאהר 1928.

טויט פון א יודישען שריפט-שטעלער אין איטאליען

מילאן, (יט"א) אין עלטער פון 83 יאהר איז דא געשטארבען דער בעקאנטער שריפטשטעלער און פובליציסט געאנידזשא גארסא. דער פערשטאר־בענער האט פערפאסט א רייה ראמאנען, וועלכע האבען א בעדייטענדען ערפאלג. דיאנידזשא גאר־סא איז געווען א לאנג־יעהריגער מיטארבייטער פון פערשידענע איטאליענישע צייטשריפטען און א גע־וויסע צייט רעדאקטאר פון דעם וויכטיגסטען אי־לוסטרירטען וואכענבלאט „אילוסטראציאנע איטאל־יאנא".

כשר לפסח
גוט און ביליג
וויין, מעהד און שפריט
כשר לפסח
קויפט מען נור אין בעריהמטען
וויין=געשעפט פון
מענדיל בארנשטיין
„בארוויך" לאדז
נאוואמיעיסקא 30
טעלעפאן 58=210
גוט און ביליג
כשר לפסח

א רעוואלוציע אין דער קאסמעטיק!
אונגעוועהנליכע רעדוקציע פון אלע פרייזען פון דער קאנקורענץ-פערפומעריע פירמע
אין דער איינציגער און איבעראל=בעקאנטער
י. דרוקער, 5 זאוואדזקא 5
טעלעפאן 175=92
וואס בעזיצט דעם רייכסטען אויסוואהל פון די נייעסטע פאריזער פערפומען,
ווי אויך די פיינסטע ערשטקלאסיגע פודערן, טואלעט=זייפען א.ד.וו
מיט אכטונג
בעמערקונג: ענגראסיסטען בעקומען ספעציעלען ראבאט.
קיין פיליאלען בעזיצען מיר נישט.
Perfumerja J. DRUKIER, Zawadzka 5, tel. 175-92

קאָמפּלימענטען און רעאַלע הילף

אין דער לעצטער צייט האָבען די צייטונגען געבראַכט צוויי איבטערעסאַנטע ידיעות בנוגע דעם יודישען ווירטשאַפטליך-סאָציאַלען לעבען.

דער פּרעמיער סלאַוועק האָט צוגעשיקט אַ בריף צום גענעראַל-דירעקטאָר פון דער יודישער טעלעגראַפען-אַגענטור, דר. לאַנדוי, וואָס ווײַלט איצט אין פּוילען. אין בריף שרייבט ער צוו. אַנד.: די הילפס-אַקציע פאַר דער יודישער באַפעלקערונג אין אייראָפּא, וואָס ווערט אָנגעפיהרט דורך די אַמעריקאַנישע יודען, און וואָס דריקט זיך אויס אין דער טעטיגקייט פון דזשאָינט, קען איך און שעץ איך פולער מאָס. זי איז נישט נאָר אַ ביישפּיל פון פּאָזיטיווער סאָציאַלער איניציאַטיווע, נאָר אַ שעהנער בעווייז פון אַלגעמיין-מענשליכער סאָלידאַריטעט און הומאַניטעט.

כמעט גלייכצייטיג האָט דער פערבאַנד פון שטעט אין זיין אָפיציעלען אָרגאַן „סאַמאָרזשאָנד מיעיסקי" פּובליקירט אַן ערקלערונג בנוגע דער וויכטיגער טעטיגקייט פון די יודישע „גמילת-חסדים קאַסעס". מיר לעזען דאָרט:

„דער פערבאַנד פון שטעט האַלט, אַז די אַרבייט פון די קאַסעס איז די ענטשפּרעכענדסטע פאָרם פון סאָציאַלער הילף, וואָס היט פאַר פעראָרימען פון די מאַסען, אַזוי אַרום טראָגען די יודישע גמילות חסדים-קאַסעס אין גרויסען מאָס ביי צו ענטלאַסטען די מאַגיסטראַטען אויף דעם געביט פון סאָציאַלער הילף".

„דער פערבאַנד פון שטעט עמפּפעהלט די מאַגיסטראַטען צו שטעהען אין אַנ'ענגער פערבינדונג מיט די גמילת חסדים קאַסעס וועגען העלפען מענשען אין איינצעלנע שטעט".

די דאָזיגע ערקלערונגען זענען זעהר אינטערעסאַנט פאַר די יודישע עסקנים, וואָס אַרבייטען זייט אַ רייה פון יאָהרען מיט'ן צוועק ווירטשאַפטליך צו שטאַרקען די יודישע בעפעלקערונג, זי צו פּראָדוקטיוויזירען און אומצושיכטען און בעמיהען זיך צוצופּאַסען די אנשטרענגונגען פון זעלבסטהילף צו דער הילף פון עפענטליכע פאַקטאָרען אין פּוילען און צו דער הילף פון די אַמעריקאַנישע ברידער.

נישט תמיד האָט די רעגירונג ריכטיג אָפּגעשאַצט די אַקציע פון „דזשאָינט" אַזוי ווי איצט טוט דאָס דער פּרעמיער סלאַוועק. איך געדענק דאָס יאָהר 1921, ווען דער דעמאָלסדיגער דעלעגאַט פון „דזשאָינט" הער לאַנדעסקאָ האָט געוואָלט אָנשפּאַרען די אַקציע פון קאָנסטרוקטיווע הילף פאַר יודען אין פּוילען אויף אַ דויערנדען יסוד דורך גרינדען פון אַ גרויסער אַקציען-באַנק, וואָס וואָלט געקאָנט מיט איהרע מיליאָנען-פאָנדען שטאַרקען דאָס יודישע ווירטשאַפטס-לעבען אין פּוילען. פערלייכטערען די אומשיכטונג, אונטערשטיצען די ענטוויקלונג פון דער יודישער קאָאָפּעראַטיווער בעוועגונג ספּעציעל אויפ'ן געביט פון קרעדיט פאַר דעם קליינעם האַנדעל און האַנדווערק. חוץ דעם האָט די באַנק געזאָלט פינאַנסירען אַ ברייטען אויפבוי-פּלאַן פון די יודישע ישובים, וואָס זענען אין קריג פערניכטעט געוואָרען.

חדשים-לאַנג האָבען זיך געצויגען די פערהאַנדלונגען מיט דעם פינאַנץ-מיניסטער וועגען אַ קאָנצעסיע אויף אַזאַ באַנק.

וועגען וואָס האָט זיך דעמאָלט געהאַנדעלט? וועגען אַריינפיהרען אַ פּאָר מיליאָן דאָלאַר אין לאַנד אַריין, וועגען פּראָדוקטיוויזירונג פון גרויסע מאַסען פּוילישע בירגער, וועגען ענטוויקלונג פון דער קאָאָפּעראַטיווער בעוועגונג, וועגען אַ דאַך איבער'ן קאָפּ פון מענשען, וואָס האָבען געוואוינט אין ליים-שטיבלעך.

די רעגירונג האָט די קאָנצעסיע נישט געגעבען עס האָט זיך דאָך וועגען יודען געהאַנדעלט, דער דעלעגאַט פון דזשאָינט האָט זיך גענומען צו אַנדערע לענדער.

שפּעטער האָט מען זיך געדאַרפט לאַנג און שטאַרק אָנשטרענגען, און אָפּצוקויפען אַנ'אַקציען באַנק און אַזוי אַרום כאָטש צום טייל רעאַליזירען די פריהער דערמאָהנטע אַקציע פון קרעדיטען פאַר יודען אין פּוילען, הויפּטזעכליך אויפ'ן וועג פון זעלבסטהילף, דורך דער שאַפונג פון אַ נעץ קאָאָפּעראַטיוען.

איך געדענק נאָך איין פּרט:

אין יאָהר 1923 האָט נישט קיינער נאָר די רעגירונג אין פּוילען געדרענגט אַז מען זאָל ליקווידירען די דזשאָינט-אַקציע אין פּוילען.

די דזשאָינט-אַקציע האָט נישט אויפגעהערט. דאָס איז געווען אין גלייכער מאָס אין זכות פון די סאָציאַלע עסקנים, וואָס האָבען געגעבען אַ בעווייז פון גרויסער איניציאַטיווע מיט דעם, וואָס זיי האָבען געמאַכט אַ רייה פון אַנשטאַלטען פאַר ווירטשאַפטליכער און סאָציאַלער אַרבייט מיט הילף פון דער געזעלשאַפט און אויך אין זכות פון אונזערע ברידער אין אַמעריקא, וואָס האָבען נישט פערלוירען די פערשטענדניש פאַר דער לאַגע פון פּוילישען יודענטום און האָבען געטון דאָס, וואָס דאָס האַרץ האָט דיקטירט.

אָבער דער דזשאָינט פאָלגט נאָך די פאָרטשריט פון דער זעלבסטהילף ביי דער יודישער געזעלשאַפט און די מאָס פון הילף מצד עפענטליכע פאַקטאָרען: מלוכה, און זעלבסטפערוואַלטונגען.

אין פערגאַנגענעם יאָהר האָט דער גענעראַל-דירעקטאָר פון „דזשאָינט" פאַר אייראָפּא ה' דר. בערנהאַרד קאָהן בעזוכט פּוילען, כדי דאָ אויסצופאָרשען די לאַגע פון די יודען און כדי מיט די היגע עסקנים אויסצואַרבייטען אַ רעטונגס-פּלאַן. ער האָט געהאַט אַ קאָנפערענץ מיט אָפיציעלע פאַקטאָרען און זיך מיט זיי שפּעטער עפענטליך געטראָפען אויף אַנ'אויפנאַהמע אין וואַרשאַ, וואָס איז געמאַכט געוואָרען דורך דעם אינסטיטוט פאַר נאַציאָנאַלער פאָרשונג אין פּוילען.

דאָרט האָט ער פאַר די פערטרעטער פון דער רעגירונג אין דער פּוילישער און יודישער געזעלשאַפט פאָרגעשטעלט די ריזען-אַרבייט פון „דזשאָינט" האָט אָבער תיכף אונטערגעשטראָכען אַז די מלוכה און די זעלבסטפערוואַלטונגען האָבען אַ פליכט לגבי די ווירטשאַפטליכע און סאָציאַלע בעדערפענישען פון דער יודישער בעפעלקערונג און אַז דער „דזשאָינט" איז נישט בערופען די עפענטליכע פאַקטאָרען צו פערטרעטען.

דער בריף פון פּרעמיער סלאַוועק שאַצט אָפּ זעהר שמייכעלהאַפט די דזשאָינט-אַקציע, איז אַנ'אויסדרוק פון דאַנק פאַר אַ טעטיגקייט וואָס איז נוצליך פאַר יודען פאַר אַ חשוב'ן טייל פון די בירגער בכן אויך פאַר דער מלוכה.

אָבער מען מעג פרעגען, צי העלפט די מלוכה אויך, צי די רעגירונג אונטערשטיצט דירעקט אָדער אינדירעקט די יודישע זעלבסטהילף-אַקציע פון „דזשאָינט".

מיר פרעגען צי עס איז דער רעגירונג בעקאַנט, אין וואָס פאַר אַ קליינער, נישטיגער מאָס די באַנק פּאָלסקי אָדער די באַנק גאָספּאָדאַרסטוואַ קראַיאָוועגאָ גיט קרעדיטען די יודישע קאָאָפּעראַטיווען אין גאַנץ פּוילען. אויף די פינגער פון איין האַנד קאָן מען איבערצעהלען די יודישע קאָאָפּעראַטיוען אין פּוילען, וואָס האָבען בעקומען קרעדיט פון די אויבענדערמאָהנטע אינסטיטוציעס.

מיר ווענדען זיך דערפאַר צו דער רעגירונג, אַז זי זאָל געבען דעם בריף פון פּרעמיער סלאַוועק חוץ די העפליכע קאָמפּלימענטען אויך אַ רעאַלען אינהאַלט און זי זאָל די אַקציע פון „דזשאָינט" די דאָזיגע ערשיינונג פון מענשליכער סאָלידאַריטעט, און הילף דערגענצען און פערבינדען מיט אַנ'אַקט פון דערפילונג פון די פליכטען מצד דער מלוכה לגבי די בירגער.

בנוגע דער ערקלערונג פון שטעט-פערבאַנד וועגען דער נוצליכער און סאָציאַלער אַקציע פון די „גמילת-חסדים-קאַסעס" דערוואַרטען מיר דעם פּועל יוצא פון דעם אַפּעל; מיר וואַרטען אָפּ, צי וועלען באמת די מאַגיסטראַטען פאַר דער הילף וואָס די יודישע „גמילת-חסדים-קאַסעס" לייסטען אָפּדאַנקען מיט אַ פינאַנציעלער הילף און אונטערשטיצונג וואָס וועט אין אַ גרויסער מאָס ביישטראָגען צו אַ פערלייכטערונג פון דער שווערער לאַגע פון דער יודישער בעפעלקערונג אין פּוילען.

דעפּ. ד"ר א. זאַמערשטיין

די „נויט-פעראָרדנונגען" פון פּרעזידענט הינדענבורג

איז קאַמף געגען דער אַנאַרכיע און בירגער-קריג

נאָכ'ן פונאַנדערלאָזען דעם רייכסטאַג איז פערעפענטליכט געוואָרען אַ פעראָרדנונג פון פּרעזידענט הינדענבורג, וועלכער פיהרט אַריין אַ רייה שאַרפע בעגרענצונגען פון די פרייהייטען, וואָס זענען גאַראַנטירט דורך דער קאָנסטיטוציע.

לויט דער אַזוי גערופענער נויט-פעראָרדנונג מוז וועגען יעדער פערזאַמלונג אָדער דעמאָנסטראַציע אונטער'ן פרייען הימעל געמאַלדען ווערען דער געהעריגער פּאָליצייאישער מאַכט, דערביי דאַרף אין מעלדונג אָנגעגעבען ווערען די צייט, דאָס אָרט און די טאָג-אָרדנונג פון דער פערזאַמלונג. פּאָליציי קאָן די פערזאַמלונג אָדער דעמאָנסטראַציע פערווערען, אויב זי האַלט, אַז עס וועט אויף זיי גערופען ווערען נישט צו געהאָרכען דאָס געזעץ אָדער די פערפליכטענדע פעראָרדנונגען אַ.ד.גל.

פערזאַמלונגען אָדער דעמאָנסטראַציעס וואָס זענען דורך דער מאַכט ערלויבט געוואָרען קאָנען צו יעדען מאָמענט אויפגעלעזט ווערען, אויב דער אַנוועזענדער בעאַמטער וועט איינזעהען, אַז עס ווערען דערלאָזט האַנדלונגען וואָס אויף זייער סמך וואָלט די אימפּרעזע נישט ערלויבט געוואָרען.

די מאַכט קאָן פערווערען פּאָליטישע אָרגאַניזאַציעס צו טראָגען בעזונדערע אוניפאָרמען, בכלל, אָדער ביי געוויסע געלעגענהייטען.

די מאַכט קאָן קאָנפיסקירען פלאַקאַטען, פלוגבלעטער און אַנדערע דרוקזאַכען, וועלכע קאָנען בעדראָהען די עפענטליכע זיכערקייט. דרוק-זאַכען מיט אַ פּאָליטישען אינהאַלט מוזען 24 שעה פאַר דער פערשפּרייטונג צוגעשטעלט ווערען צו דער צענזור. אַלערליי דרוקזאַכען, וועלכע רופען די בירגער נישט צו געהאָרכען די מאַכט אָדער נישט צו אַכטען מלוכה-אינסטיטוציעס און מלוכה-בעאַמטע קאָנען קאָנפיסקירט ווערען, אויב עס האַנדעלט זיך וועגען אַ צייטונג אָדער אַנ'אַנדערע פעריאָדישע אויסגאַבע וועט פערמאַכט ווערען אויף דער פערלאַג, אויף אַ צייט פון 8 וואָכען, ביז 6 חדשים ואויפ'ן זעלבען טערמין קאָן געשלאָסען ווערען אַ פערלאַג וואו אַלס פעראַנטוואָרטליכער רעדאַקטאָר ווערט בעשטימט אַ פּערזאָן, וואָס געניסט פון אונבעריהרבאַרקייט.

פאַר עובר זיין אויף די אַלע פאָרשריפטען פון וועלכע מיר האָבען אַרויסגענומען בלויז אייניגע און איבערגעגעבען פון זיי בלויז דעם תמצית, ווערען אַרויפגעלעגט זעהר האַרבע שטראָפען.

פון די דערמאָהנטע פאָרשריפטען איז צו זעהען אַז די דייטשע רעגירונג בעקומט אמת דיקטאַטאָרישע פּאָליטישע פולמאַכטען. אָהן דער ערלויבניש פון דער רעגירונג קאָנען נישט צושטאַנדע קומען קיין שום פּאָליטישע פערזאַמלונגען, קיין שום מיטינגען, דעמאָנסטראַציעס, עוועגטועל, קאָנען זיי צו יעדער צייט פונאַנדערגעטריבען ווערען. די דעצייזע וועגען די ענינים געפינט זיך אין די הענד פון די מאַכט-אָרגאַנען פון דער ערשטער אינסטאַנץ ד.ה. פון אַ פּאָקטאָר, וואָס איז געוואָלינט בלינדצו געהאָרכען די אינסטרוקציעס.

כדי אוממעגליך צו מאַכען אַ שנעלע מאָביליזירונג פון דעמאָנסטראַנטען אָדער פון באַנדעס, איז פערוועהרט צו בענוצען לאַסט-אויטאָס אויף פונאַנדערצופיהרען מיטגלידער פון אַזעלכע אָרגאַניזאַציעס

בעזונדערס שאַרף זענען די פאָרשריפטען, וואָס זענען נוגע דער פּרעסע. דאָ ווערט איינגעפיהרט אַ פאָרמעלע פּרעווענטיווע צענזור מיט האַרבע שטראָפען פאַר דער מינדעסטער אָפּווייכונג. די צענזור האָט דאָ אַ ברייט פעלד פאַר אַרבייט: די מינדעסטע נאָטיץ אָדער אַרטיקעל קאָן אַנערקענט ווערען אַלס אויפפאָדערונג נישט צו געהאָרכען די מאַכט; יעדע קריטיק פון אַ מיניסטער אָדער אַ פּאָליצייאישען בעאַמטען קאָן ברענגען צו אַ קאָנפיסקאַציע פון דער צייטונג אָדער צום פערמאַכען דעם פערלאַג אויף אַ לענגערע צייט.

די דאָזיגע דראַקאָנישע פעראָרדנונג איז אַרויסגערופען געוואָרען דורך די בלוטיגע טעראָר-אַקטען וואָס האָבען זיך לעצטענס אַזוי פערשפּרייט אין דייטשלאַנד, צוליב די אונאויפהערליכע צוזאַמענשטויסען צווישען די קאָמוניסטען און נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען, וועלכע האָבען געטראָגען דעם כאַראַקטער פון אַנ'אמת'ן בירגער-קריג און האָבען טאָגטעגליך בעדראָהט די רוהע און די אָרדנונג אין גאַנץ דייטשלאַנד.

בעזונדערס צעיושעט זענען געוועזען די היטלעראָווצעס, וועלכע האָבען טעראָריזירט דאָס לאַנד און נישט דורכגעלאָזט קיין טאָג אָהן בלוט-פערגיסונג. און דאָ איז געשעהען דער פּאַראַדאָקס: די צענטער-פּאַרטייען פערטיידיגענדיג דאָס לאַנד געגען דיקטאַטור פון רעכטס און פון לינקס, האָבען אַליין זיך געכאַפּט צום מיטעל פון פּאָליצייאישער דיקטאַטור.

און פערקעהרט: סיי די היטלעראָווצעס, סיי די קאָמוניסטען האָבען ערקלערט אַ פּראָטעסט געגען דעם אַטענטאַט אויף די קאָנסטיטוציאָנעלע פרייהייטען, פאָדערענדיג עס זאָל צונויפגערופען ווערען דער רייכסטאַג, כדי די פעראָרדנונג אָפּצושאַפען. אָבער זייער שטים איז אינגאַנצען פערפאַלען. די פעראָרדנונג פון דער רעגירונג ווערט אָפּראָבירט נישט בלויז דורך די בירגערליכע פּאַרטייען, נאָר אויך פון דער דייטשער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע, וועלכע האָט אין איהר אָרגאַן „פאָרווערטס" ערקלערט:

„די סאָציאַליסטישע פּאַרטיי האָט נישט בדעה צו אונטערשטיצען די קאָמוניסטען און נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען און צו בעשווערען דער רעגירונג איהר אַרבייט ביים מאַכען אָרדנונג און רוה אין לאַנד. די סאָציאַליסטען וועלען נישט פאָדערען צונויפצורופען דעם פּאַרלאַמענט, וועגען די פאָרשריפטען, וואָס זענען ענטהאַלטען אין דער פעראָרדנונג קאָן מען האָבען פערשידענע מיינונגען, אָבער קיינער קאָן נישט בעהמען אויף זיך די פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר נישט לאָזען דער רעגירונג צו קעמפען געגען דער אַנאַרכיע. עפּעס מוז געטון ווערען, און דערצו איז דאָך די רעגירונג, אַז זי זאָל איבערנעהמען די איניציאַטיווע".

פּ—ב.

דער אונבעקאַנטער 44170

צוויי פרויען קעמפען צוליב איין מאַן

א מאָדנער איטאַליענישער פּראָצעס, מיט וועלכען עס קאָכט גאַנץ איטאַליען

(קאָרעספּאָנדענץ פון רוים)

דער נומער 44170 איז אין איטאַליען אַלעמען בעקאַנט. אונטער דעם דאָזיגען נומער איז געווען פערשריבען אין דעם משוגעים-הויז אין קאָלעגניא דער „אונבעקאַנטער" וועלכען מען האָט אַרעסטירט צוריק מיט פינף יאָהר.

דעם 10-טען מערץ 1926 האָט מען אויפ'ן יודישען בית-עולם אין טורין פערהאַלטען אַנ'אונבעקאַנטען וועלכער האָט געוואָלט אַוועקגנבענען אַ וואַזע פון אַ מצבה, דער אונבעקאַנטער האָט נישט געוואָלט אָנגעבען זיין נאָמען. נישט געוואוסט פון וואַנען ער שטאַמט און איבערהויפּט געמאַכט אַנ'איינדרוק פון אַ מענשען, וואָס ווייסט נישט וואָס עס טוט זיך מיט איהם פון אַ מענשען, וועלכער האָט פערלוירען דעם זכרון. מען האָט איהם בעזאָרגט אין אַ משוגעים-הויז אונטער'ן דערמאָהנטען נומער.

ווען עס האָט זיך אין אַ צייט אַרום אין די צייטונגען בעוויזען די פאָטאָגראַפיע פון דעם „אונבעקאַנטען" האָט די פרוי פון געוועזענעם לעהרער אין קלערמאַנער ליצעי קאַנעלאַ, דערקענט אין איהם איהר מאַן, וועלכער איז פערפאַלען געוואָרען אָהן שפּור אויפ'ן מאַקעדאָנישען פראָנט בעת דער וועלט-מלחמה. אויך דער ברודער פון דעם פערפאַלענעם קאַנעלאַ האָט דערקענט אין דעם „אונבעקאַנטען" קאַנעלאַ'ן. פאַמעליך האָט זיך צו דעם „אונבעקאַנטען" אָנגעהויבען צוריקצוקעהרען דער זכרון, ער האָט אָנגעהויבען דערקענען די פרוי און די באַהענטע און די פרוי קאַנעלאַ האָט דעם 2 מערץ 1927 אַרויסגענומען איהר, פון טויט אויפגעשטאַנענעם מאַן, און פאָטער פון איהרע קינדער, אַהיים.

דאָס גליק האָט געדויערט נישט לאַנג. מיט אַ חודש שפּעטער האָט די טורינער פּאָליציי בעקומען אַ מעלדונג, אַז דער אונבעקאַנטער איז גאָר נישט קאַנעלאַ נאָר אַ טורינער טיפּאָגראַף אַ געוויסער ברונערי, אַ פּערשוין, וועלכער איז שוין עטליכע מאָל געווען געשטראָפט פאַר פערשידענע אָפּפערעס, און וועלכער האָט זיך אויסבעהאַלטען פון דער פּאָליציי, נאָכדעם ווי ער איז ענטלאָפען פון טורמע. דער „אונבעקאַנטער" איז צוריק אַריינגעזעצט געוואָרען אין משוגעים-הויז. און דאָ האָט איז איהם דערקענט די פרוי ברונערי, אויך די אַנדערע קרובים און באַהענטע פון ברונערי. דער דאָזיגער שטרייט פון צוויי פאַמיליעס איבער איין מענשען, וועגען וועלכען מען קאָן ביז'ן היינטיגען טאָג נישט זאָגען מיט דריסטקייט ווער ער איז — האָט אַרויסגערופען אַ געוואַלדיגע פּריאינטערעסירונג אין גאַנץ איטאַליען. דאָס גאַנצע לאַנד האָט זיך צוטיילט אויף צוויי לאַגערען: „קאַנעליסטען" און „ברונעריסטען". די דאָזיגע פּריאינטערעסירונג האָט זיך נאָך געשטאַרקט איצט, ווען דאָס פלאָרענטישע געריכט האָט בעהאַנדעלט אין משך פון דער גאַנצער וואָך די אַפּעלאַציע פון פּראָצעס וועגען דעם אונבעקאַנטען נומער „44170".

דער דאָזיגער פּראָצעס ווערט בעהאַנדעלט שוין דאָס פירטע מאָל. דער „אונבעקאַנטער" אַליין איז אין יאָהר 1928 נאָכדעם ווי ער איז ווידער אָפּגעזעסען אַ צייט אין משוגעים-הויז, ווידער אינגאַנצען צו זיך געקומען, מען האָט איהם ווידער אָפּגעגעבען דער פרוי קאַנעלאַ און ער לעבט און רעדט און האַלט זיך, ווי קאַנעלאַ, אין דער צייט איז ער געוואָרען פאָטער פון נאָך צוויי קינדער. די פרוי קאַנעלאַ האָט קיין ספקות נישט, אַז דאָס איז איהר מאַן אָבער אויך די פרוי פון ברונערי איז איבערצייגט, אַז דאָס איז נישט אַזוי. דאָס געריכט דאַרף דעם שטרייט ענטשיידען לעזען, מיט דער דאָזיגער לעזונג זענען פערבונדען די אינטערעסען פון די איבריגע מיטגלידער פון די ביידע שטרייטענדע פאַמיליעס און ספּעציעל די אינטערעסען פון דעם זוהן ברונערי און פון די צוויי לעצטע קינדער פון פרוי קאַנעלאַ.

דאָס געריכט אין טורין האָט שוין אַנערקענט, אַז דער אונבעקאַנטער איז ברונערי — אַ קונציגער שווינדלער, וועלכער האָט זיך אויסגעפיהרט אַ פּרעמיע פערזענליכקייט, דאָס אַפּעלאַציע-געריכט האָט דעם דאָזיגען אורטייל בעשטעטיגט, נאָר דער העכסטער טריבונאַל האָט צוליב פאָרמעלע טעמים, דעם אורטייל אָפּגעוואָרפען, איצט ווערט דער פּראָצעס געהערט אין דעם פלאָרענטינער געריכט. דער פּראָצעס איז אייגענטליך פערענדיגט, דאָס געריכט וועט אויסטראָגען דעם אורטייל ערשט אין אַ חודש אַרום, ווי עס איז פאָראויסצוזעהען וועט די פרוי קאַנעלאַ דעם פּראָצעס נישט געווינען. דער פּראָקוראָר האָט יעדענפאַלס דעם „אונבעקאַנטען" קאַטעגאָריש בעצייכענט אַלס ברונערי און „אויזורפּאַטאָר פון אַ פרעמדער פערזענליכקייט".

די צייטונגען האָבען געגעבען גענוי די בעריכטען וועגען דעם פּראָצעס. פון ביידע צדדים זענען אַרויסגעטרעטען די אָנגעזעהענסטע אַדוואָקאַטען, וועלכע האָבען מיט דער פולסטער און איבערליכסטער איבערצייגונג פערטיידיגט די אינטערעסען פון זייערע קליענטען.

געגען ברונערי, זאָגט, דאַכט זיך, עדות אַלץ. קודם כל — דאַקטילאָסקאָפּישע פאָטאָגראַפיעס, נאָך דעם געפינט זיך אויפ'ן אָנצוג אין וועלכען מען האָט איהם אַרעסטירט, אַ לאַטע, וועלכע עס האָט איהם געלייגט אַ גוטע פרוי, אַ שכנה, וועלכע האָט איהם בעהאַלטען אין טורין. די פרוי האָט נישט נאָר דערקענט די לאַטע, נאָר אויך געבראַכט אַ שטיקעל סחורה, פון דערזעלבער פון וועלכער די לאַטע איז געמאַכט געוואָרען, נאָכדעם האָבען בעוויזען נאָך אַ צעהנדליק עדות, וועלכע האָבען אין דעם „אונבעקאַנטען" דערקענט ברונערי'ן נאָר געגען די דאָזיגע עדות שטעלט אַרויס די פאַמיליע קאַנעלאַ, נישט וועניגער בעגלויבטע, איהרע עדות. דער דאָזיגער שטרייט איז נאָך מעהר מאָדנע, ווען מען שטעלט זיך פאָר אַזעלכע צוויי געגענזייטיגע טיפּען, ווי דער טאַלאַנטפולער פּעדאַגאָג, פילאָזאָף און שריפטשטעלער — קאַנעלאַ, און דער שמוציגער אַפערריסט ברונערי, ווי האָט געקענט דער טורינער טיפּאָגראַף זיך מכשפליך פערקערפּערען אין אַן אַנדערען מענש און יאָהרען-לאַנג שפּילען זיין ראָלע. די אַדוואָקאַטען פון דער פאַמיליע ברונערי און דער פּראָקוראָר בעמיהט זיך דאָס צו ערקלערען און בעווייזען, אַז ביי די מענשען וועלכע זענען געקומען דערקענען דעם „אונבעקאַנטען" האָט ער געשיקט אויסגעפרעגט וועגען לעבען פון קאַנעלאַ און עס נאָכדעם געשיקט אויסגענוצט דאָס איבריגע האָט

(ווייטער זייטע 12. זייט).

לאָדז, 7 אפּריל 1931

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 7 אפּריל 1931

שטרוי און פשטות

ליטעראַרישע נאָטיצן

פון י. י. סיגאל

א.

מעהרער און מעהרער, זהאַכט זיך מיר אַצט, רוקט זיך אונטער מיר אונזער אַ שאָטען פון אַ ליטעראַטור, וואָס וויל מיך האַלטען אין זיין רשות און אַחריות. איך וויל נישט, וויל נאָך נישט און פּרוב זיך אַפּרייסען פון איהם, וויל נאָך נישט האָבען קיין פליכטען און פערפליכטונגען, וויל נישט אָנגעהמען נאָך יענע דו״יצעהן ליטעראַרישע עיקרים פאַר וועלכע איך וויל זיך דאַרפען היטען און האָבען שטענדיג פאַר'ן אויג און געוויסען. איך האָב תמיד געהאַט די כוונה צו פערהיימליכען דאָס ליטעראַרישע, אָפּהיטען ז'עדפון די וואַואַלען, וואָס האָבען געזאָלט פעראַלגעמיינערען ביז פּראָפעסיאָנעלער טעאָריע. מאַכען די לעטיראַטור פאַר פעסיאָנעלער טעאָריע. מאַכען די ליטעראַטור פאַר אַ פשוטער שטוב נישט פאַר אַ סאַלאָן פון כהנים. פוצטען מעבעל און די ווענט — נישט פערהאַנגען מיט רעפּראָדוקציעס און פאַלשע נאָכאַמעריען, דאָרט אין דעם פשוטען הויז וואויגט די געשמאַקפולע אָרימקייט, וואָס האָט זוכ'ן ישוב הדעת פון דורות, דורך דער נישט־איבערגעבראָכענער טראַדיציע זיך איינגעוואָרצעלט אין גרונד און אין יסוד.

אַ שטוב וואָס אין איהר פיהלט זיך די אויסגעוואַרימטע זיכערקייט פון משפחות און משפחות, די ווענט האָבען שוין בעקומען דעם אָנבליק פון די מענשען, וואָס געשטאַלטיגען זיך איבער איינע נאָך די אַנדערע, נעהמען דרעהיען זיך אין אַ ראָד, און אויך פנימער. זיידעס ווערען אייניקלעך, און אייניקלעך — זיידעס. זוכט אין דער מאָדערנער ליטעראַטור פון היינטיגען טאָג און איהר וועט זיכער געפינען אַ געראָטען אייניקעל וואָס איז געראָטען אין דעם אַלטען זיידען באַלזאַק אָדער פלאָבער. מ'איז געגאַנגען ווייטער און — מ'איז אויך פערביי־געגאַנגען דעם אַלטען דרך, און עס האָט זיך איינגעקלעפּט אויף די טריט דער סימן פון יענעם וועג. ווי אַנדערש זאָלען מיר זיך דען פיהלען אין דער ליטעראַטור אַז נישט ווי אין אַ פשוטער שטוב? מיר מוזען זיך תמיד כאַפּען אויב עס וואַקסט בשום אָן אויף אונז קיין קאָווינגע ליטעראַריש ווילדגראַז. מיר מוזען שטענדיג שטעהן אויף דער וואַך אַרום זיך אַליין, נישט אַריינפאַלען אין פּסוקים־שאַבלאָן. דערפאַר איז אונז שייער דאָס מינדעסטע וואָרט וועלכען מיר הערען אַראָפּרעדען פון אַ פּראָסטען יודענס מויל, ווי דאָס בוך־וואָרט וואָס מיר מוזען אָפּטמאָל נעהמען צו פערריכטען אַ שפּאַלט, אַ לאָך, און אַ בלויז אין אונזער לשון. און אויך דאָס ביי־געגומענע וואָרט דאַרפען מיר אַזוי אַריינפּאַסען אין'ם זאָך עס זאָל נישט רייסען די אויגען. עס זאָל נישט זיין אַ נייע לאַטע פון פּראָסטען וואַלוועלען שטאָף אין'ם פון דעלאַטעטען בגד פון טייערען גוטען אַטלאַס.

פערהאַן ביי אונז אַזעלכע וואָס האָבען נישט קיין בושה אין זייער אויג און אויער. און זיי לייגען רויטע און בלויע און גרינע לאַטעס. אויף זייער שפּראַך וואָס איז שוין אַזוי אויך געגוג טרוקענע ביידוועל און האָט נישט קיין איין שפּריצעלע פון אַלטען חשובען זייד. נו, צו זיי איז דאָך איבעריג די רייד. איך מוז זיך אָבער פון צייט צו צייט אַ קריג טון מיט'ן ליטעראַרישען, וואָס דעקט צו דאָס אינטימע, דאָס היימליכע אין אונזער שאַפען, בעט אָן דיקע פּליושענע טאַפּעטען אויף ווענט, און דילען זאָלען זיך שטויבען און פערשטיקען דעם אָטעם. אפשר לויף איך מיט אַ צו האַסטיגען רעש אַמאָל צו די פענסטער, וואָס מ'האָט פערהאַקט און פּראַל זיי אויף, שרייענדיג מעהר לופט! מעהר לופט! לאָזט דער ליטעראַטור צו אַביסעל דרויסען, אַביסעל לעבעדיגע מענשליכע גאַס.

אינ'ם לעבען פון נעכטען, דאָס לעבען אין וועלכען אונזערע זיידעס האָבען זיך צו זאַט אָנגעלעבט, איז פאַר אונז דאָ מעהר פרישקייט, ווי אין דעם ליטעראַרישען שאַבלאָן, וואָס ווערט ביי אונז אָפּט אָנגעקליבען און צונויפגעהעפט אויף אַ מעכאַנישען אופן פון אונטער די נייעס און געשעהענישען פון צייטונגען. דאָס „זיך צופעליגבדיגע פרישע״ פונ'ם איצטיגען מאָמענט, וואָס ווערט ביי אונז לעצטענס גענומען פאַר טעמע אין מאַטעריאַל אויף צו שאַפען ווערק, איז נישט מסוגל צו פערוואַנדלען ווערען קינסטלעריש אין עכטען ריאַליזם. די געשעהענישען זענען נאָך אין שטאַדיע פון זייער געשעהען, זענען נאָך נישט געוואָרען זיך גופא ריאַל, און האָבען נאָך נישט קיין פאָרם; זעניגן לויז און קאָנען נישט אָנגענומען ווערען מיט'ן האַנד, דער וואָס טוט דאָס, באַרט זיך אָפּ מיט ליטעראַרישען שפּיל, ער מישט צונויף דאָס הייס־מאָמענטאַלע מיט קאַלטען ליטעראַרישען זאַמד, און פאַרמישט אַנ'אויסגעטראַכטע מעשה, מיט צוגעפּוצטע און צוגעצירטע מיטלען, מיט'ן לייענען דערשפּירט מען דאָס זאַמד קריצען צווישען די ציין.

ס'איז גרויס דער חידוש, ווי אַזאַ זמען דערלויבט זיך ביי אונז אָפּצונאַרען מיט נישט אַרומקוקען זיך וואָס מען טוט. צי דערען בעפעלט נישט דעם זיך אָפּנאַרענדיגען שרייבער קיין פחד פאַר זיינע אויסגעטראַכטע גולמ'דיגע ווערטער־מעשיות. צי דען דערזעהט ער פאַר זיך נישט שטעהן די דאָזיגע מתנות פון ווערטער־ליים און ווערטער־זאַמד מיט אָפענע שטומע מיילער, און די שטומקייט, פון די מיילער מאַהנט בעוועגונג, די שוואַרצע אויסגעהוילטע באָלעכער מאַהנען שטומערהייט לעבעדיגען אָטעם לעבען... קאָן ער ווהניג אָפּטען פון די בויגענס פאַפּיר, אָט דער גאָט פון טויטע גולמס וואָס האָט נישט קיין תיקון פאַר זיי? זעהט מען דען נישט... אַז דאָס זענען פּסולע ווערק, שאַפונגען וואָס זענען נישט אָנגעפונדען געוואָרען אין אַנ'איינער ליכען מקור, עס זעהט זיך דורך זיי קיין שום זאַך נישט דורך: נישט די צייט און נישט די סביבה. צייט און סביבה דאַרף גוט פערדייט ווערען. דאָס וואָס עס ווערט פערווייהט אינ'ם צופעליגענעם היינטיגען טאָג, וועט ערשט אויפגעהן אין יאָהרען אַרום און אויפרייפען. לאַנג לאַנג שטעהט די תבואה מיט'ן פייכטען ערדרוי און איהר גריבקייט ווען די זון טריפט אין איהר וואַרימקייט טראָפּענווייז. ביז זי הויבט אָן פערציהען אין העלען גאָלד, ביי אונז האָט מען אָפּט געשניטען ווען דער זאַנג איז נאָך געווען גרין, און פייכט און מען האָט איהם געטריקענט, אין אַנ'אומנאַטירליכער וואַרימקייט, איז טאַקע אַרויסגעקומען ליטעראַריש שטרוי. אויך די אויסגעהונגערטע האָבען זיך דערמיט פּאָסמאַקעווע, איז טאַקע זעהר טרויעריג, ווייל צוגעקומען איז זיי דערפון גאָרנישט. ס'האָט נאָר אָוועקגענומען זייער ענערגיע און אָפּגעוואוינט זענען זיי אויך געוואָרען פון נאַטירליכען שפּייז.

ב.

פשטות — וואָס פאַר אַ ברכה איז דאָס פאַר אַ קינסטלער, ווען ער הויבט אָן דערקענען די סליאַדען וואָס פיהרען אַרויף אויף דעם דאָזיגען וועג. יעדער דיכטער בלאָנדושעט און וואַקעלט. אינ'ם וואַקלען און בלאָנדושען קאָן מען אויך דערקענען וואוהין ער געהט, און וואוהין עס פיהרט איהם די האַנד וואָס איז פאַר איהם גופא געהיים. אָפּטמאָל טרעפט גראַד מיט די וואָס האָבען זיך געגראַבען אין טיפענישען און זיך געגריבעלט אין פערבאָרגענישען, אַז זיי דערזעהען פלוצלונג פאַר זיך דעם אָפּענעם שליאַך פון פשוטקייט און טרעטען אַרויף אויף איהם. נאָך דער טונקעלקייט עפענט זיך אַ גרויס ליכט פאַר זיי. די זוכענישען זענען געווען אַ מין געבורט־ווייען, אַנ'אָנשטרענגונג צו עפענען די אויגען, צו אויפבינדען די חושים, וואָס זענען נאָך געלעגען צונויפגעקנוילט איינע איבער די אַנדערע. און אַז מ'האָט אויפגעעפענט די אויגען איז געלעגען אויפגעשפּרייט אַ גרויסע רייפע וועלט מיט פערטיגע וואונדערליכע זאַכען, אַלץ קומט דיר אַנטקעגען און בעט זיך: „זאַפּ מיך איין אין זיך און שאַף מיך איבער און געשטאַלטיג מיך. ווי דו קאָנסט; מיר ווילען דורכשטראָמען דורך דיין וועזען, דורך דיין נשמה, ווי מיר שטראָמען דורך דורך די טעג און יאָהרען און קומען ווידער אַרויס מיט פולען און נאָך יונגערען לעבען אין זיך. ווי גרינג יעדע זאַך לאָזט זיך בעהמען און אָנגעהמען נאָכ'ן דורכגעהן די בלאָנדזשענדיגע גריבער פון שווערקייט, פון דעם פערשטעלטען האָריזאָנט איז אויפגעגאַנגען אַ ליכט און פון דער שטומער טויבקייט האָבען זיך דערהערט קלאַנגען, און נישט נאָר איז דאָס אַרבייטען אויף זיך געווען אַנ'אָפּרוימען אַ וועג צו פשוטקייט פאַר זיין שאַפען, נאָר אויך אַנ'אָפענע רחבות פאַר זיינע טיפען, פריי און קלאָר שטעלען זיי זיך פאַר איהם און געהען פערביי נעבען איהם דורכזיכטיג אין זייער גאַנצען מהות, ער זעהט און הערט און פיהלט, זיי מיט אַלע זיינע חושים. ער ווערט די ערד פון וואַנען זיי זענען אַרויסגעוואַקסען און פון וואַנען זיי שעפּען זייער חיות און זייער קראַפט, איטליכער פון זיי האָט אַנ'אייגען, אַנ'אַנדערשדיג לעבען, דאָס זענען אָבער אַלץ שטעגען און שטעגלעך, קרומע און גלייכע ליכטיגע און טונקעלע, געשניטען און דורכגעקרייצט אויף איין און דער איינגענער ערד — דאָס לעבען פון זייער אַלעמענס בעשעפער.

ג.

אין אַנ'אמתדיג מייסטערווערק מוזען זיך שפּירען, שטאַרק שפּירען אַלע עלעמענטען פון דער נאַטור. אַנדערש קאָנען דאָרט קיין לעבעדיגע בעשעפענישען נישט אָטעמען. קאָן מען דעריבער זאָגען: טאַלאַנט דאָס איז נאַטור־עלעמענט. אין טאַלאַנט פיהלט זיך די וואַרימקייט און דאָס ליכט פון דער זון, די פרישקייט פון גראָזען און די סודות פון נאַכט. דער כישוף פון אויג און דער וואונדער פון דער גרויסער ליבע וואָס נעהמט אַרום די וועלט און לאָזט איהר נישט פערלאָשען ווערען. און נישט נאָר ווערט אַריינגעבלאָזען לעבען אין ווערטער, נאָר אַלע שטימען און אַלע פאַרבען וואָס זענען נאָר מעגליך לעבעדיג צו קאָמבינירען, ווערען אַרויסגעפונען פון די ווערטער. דורות זענען דורכגעגאַנגען פאַר אונזערע אויגען און מיר מוזען דערשפּירען אין זיך דעם עכאָ פון זייערע אָפּגעגאַנגענע טריט. קיינער האָט אומזיסט נישט געלעבט אויף דער וועלט, און פון אַלעמען איז עפּעס געבליבען פאַר אַלעמען. מוזען מיר עס דערזעהען און דערפיהלען. עס איז דאָ אין אונז, אין דער וועלט, און די וועלט איז אויך אין אונז, אין אונזער עמפּינדונג. דער קינסטלער קלייבט דאָס אַלץ צונויף, געהט אַרום צווישען אונז און זוכט און געפינט אַלע תמצית'ן, אַלע זכות'ן, אין וועלכע מיר האַלטען זיך אויף. ער נעהמט אַלץ צונויף, בינדעט און בעהעפט, מונטערט און בעקרעפטיגט, רייניגט און רוהיגט דאָס נישט רוהיגע, און ווייזט אונז דאָס בילד פון אונזער אייגענעם תחית המתים, מיר זעהען זיך אינ'ם אָפּגעלעבטען דור וואָס איז אוועקגעגאַנגען. מיר דערקענען אין זיך אַנ'איבערגעבליבען אמת. עס פאַלען אַוועק פון אונז אַלע קלייניגליכקייטען. ווייל מיר דערזעהען זיי אין פערגרעסערט־ליכט, פונ'ם שעפערישען אַנטקעגען דאָס גרויסע און סודותדיגע וואונדערליכע וואָס איז אָפּגעטיילט פון דער וועלט און אַריינגעגעבען געוואָרען אין אונז. יעדער גרויסער „מוסד״ פאַלט אויף אונז פון דער גרויסער וועלט־שעהנקייט, וואָס איז אַזוי פאַלקאָמען ווי נאָר וואָס איז טאַקע גאָט, און מיר זענען טיילען דערפון.

די גרויסע פּיראַמידע

אַ מאָנומענט אין שטיין, וואָס סימבאָליזירט מיט זיך אַ סך וויסענשאַפט

פון א. העגדלער

צווישען די אַלע עגיפּטישע פּיראַמידען וועלכע רופען אַרויס אונזער בעוואונדערונג און וועלכע זענען זייט הונדערט־און־פופציג יאָהר אַ צענטראַלער פונקט פאַר די גרעסטע אַרכעאָלאָגען, עגיפּטאָלאָגען היסטאָריקער און אַנדערע פאָרשער, צייכענט זיך בעזונדער אויס די גרויסע פּיראַמידע אָדער די פּיראַמידע פון כעאָפּס (דער הערשער פון דער פערטער דינאַסטיע פון די פּרעה'ס.) מיט רעכט ווערט די פּיראַמידע בעטראַכט אַלס איינע פון די זיבען וועלט־וואונדער. אָבער נאָך מעהר פון די אַרכעאָלאָגען און עגיפּטאָלאָגען האָט די דאָזיגע פּיראַמידע גערופען אויף זיך די אויפמערקזאַמקייט פון די גרעסטע אַסטראָנאָמען.

לויט די אַרכעאָלאָגען זאָל די פּיראַמידע זיין געבויט פיר טויזענד יאָהר פאַר קריסטוס־געבורט. איניגע אַסטראָנאָמען אָבער זאָגען, אַז דער אַריינגאַנג צו דער פּיראַמידע האָט בעדאַרפט זיין געריכטעט צו דעם פּאָלאַר־שטערען, און אין אַזאַ ריכטונג האָט זיך דער פּאָלאַר־שטערן געפונען מיט 2170 יאָהר פאַר קריסטוס־געבורט. אַזוי קומט אויס אַז די פּיראַמידע איז נישט עלטער פון דער דאָזיגער צייט. אָדער זי צעהלט פיר טויזענד מיט הונדערט יאָהר. נאָר אַזוי ווי די פּיראַמידע טראָגט נישט קיין שום אויפשריפטען, קאָנען מיר נישט מכריע זיין ווען מיר זאָלען גלויבען. די אַרכעאָלאָגען, צי גאָר די אַסטראָנאָמען. און הגם די פּיראַמידע טראָגט דעם נאָמען פון דעם פּרעה כעאָפּס, איז אָבער צווישען די היסטאָריקער אויך דאָ אַ חלוקי דעות, איבער דער צייט פון די דינאַסטיעס פון די פּרעה'ס. אָבער איינס איז זיכער, אַז די פּיראַמידע איז שוין אַלט מעהר ווי פיר טויזענד יאָהר.

דאָס ערשטע וואָס רופט אונזער אויפמערקזאַמקייט ווען מיר בעטראַכטען די פּיראַמידע איז איהר פערנעהם אַליין, מען ווערט ממש איבעראַשט פון אַזאַ קאָלאָסאַלער גרויס. קיין מענשליכע הענט ביז היינט האָבען נאָך אַזאַ גיגאַנטישען בנין נישט אויפגעבויט. זי האָט פינף העקטאַר אין איהר באַזע, און אַנ'ערך 150 מעטער אין איהר הויך. העראָדאָט, דער גריכישער היסטאָריקער, וועלכער האָט געלעבט מיט העכער 23 הונדערט יאָהר, דערצעהלט אַז צעהן יאָהר האָט געדויערט נאָר לעגען דעם שאָסע אויף צופיהרען די שטיינער צו דער פּיראַמידע. דער דאָזיגער שאָסע אַליין ווידער איז אויך איינער פון די גרעסטע מייסטערווערק. 925 מעטער האָט ער אין דער לענג אויף 19 מעטער די ברייט. ער איז פון געטעסעטען און פיין פּאָלירטען שטיין, און בעפּוצט מיט פיגורען פון פערשידענע חיות. די פּיראַמידע ווידער איז געבויט פון פּאָלירטע שטיינער, יעדער פון וועלכע האַלט צעהן מעטער די לענג און נישט קוקענדיג דערויף, וואָס די שטיינער זענען פון אַזאַ קאָלאָסאַלער גרויס, זענען זיי אַזוי קונציג צוגעפּאַסט און צוגעלאָזט איינער צום צווייטען, נישט האָבענדיג בענוצט דערצו קיין קאַלך, נישט קיין צעמענט אָדער אַנדערע ענליכע מאַטעריאַלען. אַז ווען מיר פיהרען דורך אויף זייער אויבערפלאַך דאָס שאַרפסטע פעדער־מעסערל וועלען מיר נישט פיהלען וואו ענדיגט זיך איין שטיין און עס הויבט זיך אָן דער צווייטער. אַ זאַך וואָס ביי היינטיגע צייטען, — לויט די אינזשינירען זאָגען — איז דאָס אוממעגליך צו בעהויפּטען. מאַרעט דערצעהלט, אַז ביי דעם טעמפּעל, וואָס פיהרט צו אַנ'אַנדערע פּיראַמידע, דער פון כעפרען, האָט ער בעמערקט, איין שטיין גראַניט, וואָס האָט 170 קובישע מעטער און וועגט 470 טאָן (אַנ'ערך פון 30 טויזענד פוד).

די גרויסע פּיראַמידע וועגט זעקס מיליאָן טאָן, ד. ה. אַז אויף איבערפיהרען דעם מאַטעריאַל צו דער פּיראַמידע וואָלטען זיך געפאָדערט נישט ווינציגער ווי זעקס טויזענד לאָקאָמאָטיוען, פון וועלכע יעדער איינציגער זאָל שלעפּען אַ משא פון טויזענד טאָן. מען האָט אויסגערעכענט, אַז דאָס גאַנצע היינטיגע פערמעגען פון עגיפּטען וואָלט נישט געקלעקט צו בעצאָהלען די אַרבייט, ווען מען זאָל וועלען צושטערען דעם דאָזיגען ריזיגען בנין. ווי עס ווייזט אויס האָבען די אַלטע אַרכיטעקטען געוואָלט מאַכען פון דער פּיראַמידע אַנ'אייביג אומצעשטערבאַרען מאָנומענט, מען ווערט דערשטוינט, מען בלייבט פערוואונדערט, מען שטעלט זיך די פראַגע צוליב וואָס פאַר אַ צוועק האָבען גאַנצע אַרמעען פון שקלאַפען צעהנדליגער יאָהרען געאַרבייט אויפצוזאַמלען אַזאַ ריזיג געוואַלדיגען הויפען פון שטיינער.

לויט די אַרכעאָלאָגען זאָגען און דאָס זעלבע דערצעהלען אונז אויך די ביכער זענען די פּיראַמידען געבויט געוואָרען פאַר קברים וואו די פּרעה'ס זאָלען געפינען נאָך זייער טויט זייער אייביגע רוה און מיר זעהען טאַקע אַז די ווענט פון די פּיראַמידען זענען בעדעקט מיט הערגליפישע אויפשריפטען וועלכע דערצעהלען די שבחים פון די וואָס רוהען אין זיי. מיר האָבען שוין געזעהן די גרויסע טעמפּלען אין אינדיען לכבוד בודאַ, די חורבות פון די טעמפּלען פון מעמפיס און לוקסאָר, די קאַטעדראַלען אין גאָטישען סטיל מיט זייערע הויכע שפּיצען, וואָס גרייכען צו די וואָלקענס, אין אַלע צייטען האָבען מענשען בעזעצט זייערע געטער אין גרויסאַרטיגע ריזיגע טעמפּלען, אָבער אַזאַ לוקסוס וואָס מיר געפינען אין די פּיראַמידען, אַזוי פיל מענשליכע אַרבייט איז נישט פאַר קיין גאָט נאָר פאַר אַ מענשליכער מומיע, מעג די דאָזיגע מומיע זיין אַפילו פון אַ הערשער, דאָס האָבען מיר אין ערגעץ נישט בעגעגענט, און ווער ווייסט אויב אין די פּיראַמידען אויסער דעם צו דינען נאָר פאַר אַ קבר, ליגט נישט עפּעס נאָך אַ אידעע, אַ פיל העכערע?

דער געלערנטער אַסטראָנאָם, דער אַבאַט מאָרעי מאַכט דעריבער זעהר אַ לאָגישע בעמערקונג, ער זאָגט: ווער ווייסט אויב שפּעטער מיט אַ 6 טויזענד יאָהר, ווען מען וועט אויסגראָבען אונזערע קאַטעדראַלען, וועלען די אַרכעאָלאָגען פון דעמאָלט אויך נישט בעהויפּטען, אַז מען האָט זיי געבויט ספּעציעל פאַר קברים, ווייל אין איניגע פון די קאַטעדראַלען געפינען זיך קברים פון עפּיסקאָפּען און מלכים.

אַז עס איז זעהר מעגליך, אַז די פּיראַמידען זאָלען געבויט זיין נישט נאָר פאַר קברים אַליין, קאָן די גרויסע פּיראַמידע אַליין אונז דינען פאַר אַ ביישפּיל: איהרע ווענט טראָגען אויף זיך נישט קיין שום אויפשריפטען, אין דעם קעניגליכען צימער, וואו אין אַנדערע פּיראַמידען געפינט זיך דער סאַרקאָפאַג (אָרון) געפינען מיר דאָ אַ זעלטען שעהנע קאָנסטרוקציע וואָס האָט אַ פאָרם פון אַ קאַרעטע און וואָס נישט נאָך איהר פאָרם, נישט נאָך איהר גרויס האָט זי געקאָנט דינען פאַר אַ סאַרקאָפאַג. מען האָט טאַקע אין איהר קיין שום מומיע נישט געפונען. ווי מען האָט אויך נישט געפינען קיין מומיע אין די איבעריגע טיילען פון דער פּיראַמידע, ווער ווייסט אויב די אַלטע גייסטליכע, די חרטומים, די גרויסע געלערנטע פון דעם אַלטען עגיפּטען האָבען נישט געוואָלט פעראייביגען אין שטיין, סימבאָליזירען אין אַ אומצערשטערבאַרען מאָנומענט די אוצרות פון זייער וויסענשאַפט.

קנעפּלעך \ דערצעהלונג \ פון ג. פּאַלאַר

דער אָווענד איז געווען זעהר אַ לאַנגווייליגער. איינער האָט געהאַט אויפגעהויבען די פראַגע, צי איז דאָס לעבען לאַנגווייליג אָדער נישט, און עס האָט זיך אַוועקגעלאָזט אַ לעבעדיגע דיסקוסיע. ניין, נישט קיין דיסקוסיע, אַ דיסקוסיע איז אַ שמועס, וואו איינער זאָגט „יאָ" און דער אַנדערער „ניין". איינער זאָגט „ווייס" און דער אַנדערער „שוואַרץ". אָבער אין יענער דיסקוסיע האָבען אַלע איינגעשטימט, אַז דאָס לעבען איז לאַנגווייליג, זעהר לאַנגווייליג. נישט מעהר, יעדער איינער האָט זיך בעמיהט צו בעווייזען אויף זיין שטייגער, פאַרוואָס ער האַלט, אַז דאָס לעבען איז לאַנגווייליג.

איינער האָט זיך דאָך געפונען, וואָס האָט געהאַט מוט און האָט נישט איינגעשטימט, שעהן איז אָבער געווען, וואָס גראַד ער אַליין האָט אויסגעזעהען אַזוי שרעקליך לאַנגווייליג, אַז עס האָט זיך געוואָלט געניצען ווען מען האָט געקוקט אויף איהם. אַלץ איז איהם איז געווען לאַנגווייליג; זיין פראַק, וואָס איז געלעגען אויף איהם „אַזוי ווי אויס געגאָסען", דאָס שניפּסעל זיינס, אַ שוואַרץ-חנ'עוודיגער שמעטערלינג, און די פיין-אויסגעפּרעסטע הויזען מיט אַ קנייטש, וואָס איז געווען שאַרפער פון אַ בריטוואַ.

מיט אַ לאַנגווייליג-גרילציג שטימעלע האָט דאָס לאַנגווייליגע מענטשעל געוואָלט בעווייזען, אַז דאָס לעבען, פאַרקעהרט, איז דווקא גאָרנישט לאַנגווייליג: עס איז אַ שפּיל, האָט ער געזאַגט, און יעדע ווייַלע איז פול מיט אינטערעס.

די דיסקוסיע האָט זיך שוין דעמאָלט געהאַט אויסגעשעפּט, קיינער האָט מעהר נישט געוואָלט הערען. דאָס מענטשעל, וואָס האָט געלייקענט אין דער לאַנגווייל פון לעבען, האָט אָבער פאָרט געוואָלט רעדען, האָט ער מיך אויסגעקליבען פאַר זיין קרבן. ער איז צו גאָר באָהענט צו מיר, האָט מיך אָנגענומען פאַר אַ קנעפּעל פון ראָק און גערעדט עפּעס וועגען דער רייכקייט און פיל-פאַרביגקייט פון לעבען.

מעהר האָט מיר נישט געפעהלט, באָר ער זאָל מיר נאָך אָפּרייסען דאָס קנעפּעל פון ראָק. איך האָב געפּרובט נישט זעהר עדעל אַוועקנעהמען זיין האַנד פון קנעפּעל. אָבער דאָ האָט ער מיר באַלד געוויזען, אַז ער האָט זיך אָנגעכאַפּט אין מיין קנעפּעל נישט ווי עס טוט אַמאָל ביים רעדען צוטראַגענע מענשען, נאָר אין פולען פערשטאַנד, אַזוי צו זאָגען, מיט אַ כיוון: דאָס קנעפּעל אויף מיין ראָק איז געווען.... זיין אַרגומענט. מיט אַ בליק אויף מיין קנעפּעל האָט ער מיר געשטעלט די פראַגע:

— ווייסט איהר, צום ביישפּיל, וואָס דאָס איז אַזוינס?

איך האָב איהם אָנגעקוקט, האָב זיך געפיהלט מעט בעליידיגט פון דער מאָדנער פראַגע.

— צום ביישפּיל? — וואָס הייסט צום ביישפּיל?

— נו, יאָ — האָט ער זיך רוהיג גערעדט ווייטער — ווייסט איהר וואָס איך האַלט איצט אין האַנד?

וואָס פאַר אַ נאַרישע פראַגע!

— געוויס ווייס איך! אַ קנעפּעל, מיין ליבער מענש, אַ קנעפּעל! ווער ווייסט עס דען נישט?

— פיין, זעהר פיין, — האָט ער זעהר מילד אַרויסגעזאָגט — ווייסט איהר אָבער אויך, פון וואָס דאָס איז געמאַכט?

פון וואָס? המ... איינגאַנצען גענוי האָב איך עס נישט געוואוסט, דאָך האָב איך געענטפערט:

— פון.... פון האָרן, נישט אמת?

ער האָט זיך ברייט פונאַנדערגעשמייכעלט:

— ניין, — האָט ער געזאָגט — נישט פון האָרן. איהר ווייסט עס, באַטירליך נישט. זעהר ווייניג מענשען ווייסען עס. איך וועל עס אייך זאָגען, איך מוז עס ווייסען, עס געהערט צו מיין פאַך, איך האַנדעל מיט קנעפּ.

— אַזוי, אַזוי, זעהר אינטערעסאַנט.

— איך האָב זיך געוואָלט אָפּדרעהען פון איהם, ער האָט מיך אָבער נאָך אַלץ געהאַלטען פעסט ביים קנעפּעל:

— יאָ, עס איז טאַקע זעהר אינטערעסאַנט, מיר האָבען נאָר וואָס גערעדט פון לאַנגווייליגקייט, איהר האַלט דאָך אַוודאי, אַז מיין פאַך איז זעהר אַ לאַנגווייליגער. אַלע האַלטען אַזוי, עס איז אָבער אַ גרויסער טעות. אַט וועל איך אייך דערצעהלען, וואָס פאַר אַן'אינטערעסאַנטע זאַך עס זענען — קנעפּלעך.

איך האָב זיך אַרומגעקוקט, זוכענדיג הילף, אַלע מענשען אין זאַל האָבען דערווייל געהאַט אָפּגעטראָטען פון מיר, מען האָט מיר איבערגעלאָזט אויף הפקר. מענשען זאָלען האָבען אַזוי ווייניג איינזעהען .... אַ צווייטען. איך האָב נישט געהאַט קיין אַנדער ברירה און האָב זיך איבערגעגעבען אין ד' יהענד פון דעם לאַנגווייליגען פאַרשוין; זאָל ער, האָב איך געטראַכט, טון מיט מיר און מיט מיין קנעפּעל, וואָס ער וויל....

— זעהט איהר, — האָט ער גענומען דערצעהלען — קנעפּ קען מען אַוודאי מאַכען פון האָרן, אָדער פון מעטאַל, אָדער אַפילו פון „גאַלאַליט". גאַלאַליט, אויב איהר ווייסט נישט, איז אזא פערהאַרטעוועטער, פערשטיינערטער קעז. מען מאַכט דערפון קנעפּלעך. איהר וואונדערט זיך, זעה איך, איהר האָט זיך נאָך קיינמאָל נישט פאָרגעשטעלט, אַז איהר קנעפּלט צו אייער וועסטעל מיט... קעז. אָבער דאָס איז נאָך גאָרנישט. דאָס קנעפּעל, וואָס איך האַלט איצט אין האַנד, אייגענטלין, די מעהרסטע קנעפּלעך, זענען פיל אינטערעסאַנטער, זיי זענען געמאַכט פון שטיין-נוס.

פון שטיין-נוס? נו, און אַז פון שטיין-נוס, וואָס איז דאָ דאָס חריפות? וואָס וויל ער זאָל איך טון? [illegible] אַ גלייכגילטיגע מינע, [illegible] נישט אָנגעגאַנגען.

— דען שטיין-נוס, — האָט ער גערעדט ווייטער — איז אַ טראָפּישער נוס אַזאַ, מיט אַ ווייסען קערן, וואָס איז אומגלויבליך האַרט. קיין מעסער קען עס נישט שניידען. מען קען עס קוים צושפּאַלטען מיט אַ דלאָט. די ענגלענדער רופען עס וועגעטאַרישער עלפאַנטביין.

מיין גאָט, דער מענש איז דאָך אַ פילאָזאָף, אַ טעאָרעטיקער פון קנעפּלעך! וואָס וויל ער דאָ אַלץ אויסבראַיען?

— זעהט איהר, — האָט ער גערעדט ווייטער — די דאָזיגע שווערע און האַרטע שטיין-נוסלעך פלעגט מען ביז מיט אַ 40-50 יאָהר צוריק בענוצען בלויז אַלס באַלאַסט (משא) פאַר שיפען, ווען זיי האָבען זיך צוריקגעקעהרט ליידיגע, אַהיים פון עקוואַטאָר אָדער קאָלומביא. מען פלעגט אָנפילען די ליידיגע בייכער פון די שיפען מיט די שטיין-ניסלעך. זיי האָבען דערנאָך זיך אַרומגעוואַלגערט גאַנצע בערג אויף דעם האַמבורגער אָדער ראָטערדאַמער פּאָרט, גאַסען-יונגלעך האָבען זיך געשפּילט מיט די ניסלעך, זיך אַרומגעוואָרפען מיט זיי, זיך געפּלעט מיט זיי די קעפּ.

הער נאָר, עפּעס רעדט ער דאָך גאָר פיין! די קנעפּלעך, כ'לעבען, האָבען מיך אָנגעהויבען אינטערעסירען.

— אָבער איינמאָל — האָט דער קנעפּעל-טעאָרעטיקער דערצעהלט — איז פון אַ קליין שטעטעל. מיט'ן נאָמען שמעלען, אָנגעקומען קיין האַמבורג, אַ קנעפּעל-פאַבריקאַנט און האָט דאָרט דערזעהען ליגען די שטיין-ניסלעך. ער איז, ווייזט אויס, געווען אַ מענש מיט אַן'אויסגערוהטען קאָפּ און האָט זיך פערטראַכט איבער די שטיינדעלעך. ער האָט אויפגעהויבען פון דער ערד אַ ניסעל — קיינער האָט איהם, פערשטעהט זיך, אין דעם נישט געשטערט — און עס אַריינגעלעגט אין קעשענע. ווען ער איז צוריקגעקומען אַהיים, קיין שמעלען, האָט ער גענומען אַרבייטען איבערן ניסעל: ער האָט אויסגעבויערט אין דעם לעכלעך, האָט עס אַרומגעזעגט און אַרומגעפיילט. דערנאָך איז ער צוריק אַוועק קיין האַמבורג און האָט אָפּגעקויפט פאַר אַ קלייניגקייט דעם גאַנצען באַרג שטיין-ניסלעך. דעמאָלט איז געבוירען געוואָרען דאָס קנעפּעל פון שטיין-ניס. עס איז ביליגער און שטאַרקער ווי דאָס קנעפּעל פון האָרן אָדער גאַלאַליט. ביין-צעהנטעל פון אַלע קנעפּ אויף דער וועלט ווערען געמאַכט פון שטיין-ניס. דער צענטער פון דער קנעפּעל-פאַבריקאַציע איז איצט אין שמעלען, נאָך אַלץ אין שמעלען. די ניסלעך ווערען מיט מאַשינען געשניטען, געפאָרעמט אין קנעפּלעך, געלעכערט, געשליפען און פּאָלירט. עס קומען אַרויס מיליאָנען פאַרטיגע קנעפּלעך, און קיינער קען נישט דערקענען, אַז זיי האָבען אַמאָל זיך געשאָקעלט אויף אַ טראָפּישען בוים אַלס קערנער פון אַ פרוכט.

דער מענש האָט מיר מעהר נישט אויסגעזעהן אַזוי לאַנגווייליג. איך האָב איהם איצט זעהר אויפמערקזאַם אויסגעהערט.

ער האָט גערעדט ווייטער:

— ווען די מלחמה האָט זיך אָנגעהויבען, האָט די פאַבריקאַציע פון די שטיינערנע קנעפּלעך כמעט אין גאַנצען אויפגעהערט, מען האָט נישט געקענט ברענגען די שטיין-ניסלעך פון די טראָפּישע לענדער. אַזוי ווי מען האָט אָבער פאָרט געדאַרפט האָבען קנעפּלעך, און נאָך אין אַ גרעסערער צאָהל ווי פריהער, האָט מען באַלד געשאַפען אַן „ערזאַץ" (עפּעס אַן'אַנדער מאַטעריאַל, וואָס זאָל פערנעהמען דעם פּלאַץ פון די שטיין-ניסלעך) פאַר קנעפּלעך. אַזוי ווי מ'האָט געהאַט געשאַפען אַן'ערזאַץ פאַר אַלץ, יענע קנעפּלעך זענען נישט פיל ווערט געווען, דאָך האָט מען זיך מיט זיי בענוצט עטליכע יאָהר נאָכאַנאַנד, די אַלע מלחמה-יאָהרען. נאָך מעהר, אַ סך פאַבריקאַנטען זענען נאָך ביז צום הייניטיגען טאָג פערבליבען ביי יענע ערזאַץ-קנעפּלעך; עס לוינט זיך זיי מסתמא בעסער, — איינמאָל האָט פּאַסירט אַ שעהנע זאַך, אַ פּרעסער אין אַ קליידער פאַבריק האָט געפּרעסט אַ פּאָר הויזען. ווען דער הייסער ביגעל-אייזען האָט אָנגעריהרט די קנעפּליך, האָבען די הויזען מיט אַמאָל „געפּלאַצט", אָדער אויפגעריסען אַזוי ווי עס רייסט [illegible] אַ באָמבע. דער אָרימער פּרעסער איז אומגעפאַלען. צום גליק איז ער אָפּגעקומען מיט אַ גאָר [illegible] וואונד. מען האָט שפּעטער אויסגעפונען, אַז אַ קלוגער קנעפּעל-פאַבריקאַנט האָט געהאַט צוגעשטעלט אין יענער פאַבריק קנעפּלעך, וואָס זענען געווען געמאַכט פון עפּעס אַ געפּרעסטען אויפרייס-שטאָף. מען האָט גערעכענט, אַז עס זענען געווען די רעשטלעך פון אויסגעשאָסענע האַנד-גראַנאַטען. וואָס מען האָט געהאַט צונויפגעקליבען פון די שלאַכט-פעלדער. עס איז, יעדענפאַלס, אַ פיינע געשיכטע. שטעלט זיך נאָר פאָר, קנעפּלעך געמאַכט פון דינאַמיט. מען וואָלט געדאַרפט איבערגעבען דעם איינפאַל אַ שרייבער פון מאָרד-געשיכטעס.

דער קנעפּעל-הענדלער האָט אויפגעהויבען אויף מיר די אויגען. ער איז, קענטיג, פערבליבען צופרידען: מיין פּנים איז איצט געווען אויף אַן'אמת געשפּאַנט.

— אָדער נעהמט, אַ שטייגער, — האָט ער געזאָגט — אַ מענשען, ווי מיין ערשטער רייזענדער אַגענט, ער לעבט, אמת, פון פערקויפען קנעפּלעך. ער אַליין האָט אָבער נאָך קיינמאָל נישט געקויפט קיין קנעפּלעך. ער האָט דריי סאָרטען קנעפּ, וואָס ער האָט ליב. און צוליב די קנעפּ בעשטעלט ער זיך אַלעמאָל ביי'ן אנצוגען. אַ מענש זאָל זיך בעשטעלען צוליב קנעפּ אַן'אנצוג — זאָגט, איז ער נישט כמעט אַ ראָמאַנטישע פיגור, מיין ערשטער רייזענדער אַגענט? אָדער, נעהמט ווייטער די בלוט-קנעפּ...

— בלוט-קנעפּ??

— יאָ, ווי איהר הערט: בלוט-קנעפּ... דאָס זענען בעזונדערס [illegible] שעהנע, גלאַנציגע קנעפּ. זיי מיניען זיך און שווינדלען, ווי אמת'ע שווינדעל-גלעזלעך. זיי ווערען געמאַכט פון אָקסען בלוט, וואָס ווערט פריהער געטריקענט, צומאָלען אויף שטויב און דערנאָך געפּרעסט. די קנעפּלעך גלאַנצען אַמאָל אַרונטער פון אַ שרייענדיג קלייד אויף אַ פעטער דאַמע, נישט זי פּאַסמאַקעוועט זיך מיט אַ פעטען מאָהלצייט — און קיינעם ווערט דעמאָלט גאָר נישט איינפאַלען, אַז די קנעפּלעך זענען גאָר נאָהענטע קרובים פון די קאָטלעטען, וואָס די דאַמע פערשלינגט מיט אַזאַ אַפּעטיט, מיט דעם סאָרט קנעפּלעך האָב איך אַליין געהאַט נישט לאַנג צוריק אַ זעלטענע דערפאַהרונג. עס איז באמת אַ ווילדע געשיכטע. איך האָב איינמאָל צוגעשטעלט קנעפּלעך אין אַ גרויסער קליידער-פאַבריק. די מענשען זענען קענטיג, געווען זעהר צופרידען צו האַנדלען מיט מיר. אין אַ האַלב יאָהר אַרום בין איך אַליין אַוועק צו זיי זיך אָנפרעגען, צי ווילען זיי נישט מאַכען אַ בייטע בעשטעלונג. פון די ערשטע ווערטער האָב איך דערקענט, אַז עפּעס האָבען זיי זיך ווייניג, וואָס דערפרעהט מיט מיר. זייט איהר דען נישט געווען צופרידען מיט מיינע קנעפּלעך"? — האָב איך געפרעגט, „זאַ", יאָ, אָבער".... זיי האָבען מיר דערצעהלט: מען האָט געהאַט אָנגענייהט מיינע קנעפּלעך אויף הונדערטער אַנצוגען. אַלץ איז געווען פיין און שעהן. אָבער איינמאָל, אין אַ פינסטערער נאַכט, זענען זיך אַנגעלאָפען אין דער פאַבריק אַלע מייז פון דעם געגענד, — עס האָט זיי פערשמעקט דער בלוט-גערוך פון די שעהנע קנעפּ — און זיי האָבען דאָרט געמאַכט פאַר זיך אַ גרויסאַרטיגען סעודה. זיי האָבען צוגריזשעט און אויפגעפרעסען טויזענטער קנעפּלעך און נאָך פערביסען מיט עטליכע טוצענד הויזען און רעק.

דער קנעפּעל-הענדלער איז אַנטשוויגען געוואָרען, צו זעהן דעם איינדרוק וואָס זיינע רייד האָבען אויף מיר געמאַכט, ער האָט אַ וואונק געטון צו מיר און צוגעגעבען:

— איז דאָס, אַלץ נישט זעהר אינטערעסאַנט, האַ?

ער האָט געוואוסט, אַז ער האָט געהאַט רעכט. ער האָט אַפילו נישט געוואַרט אויף מיין ענטפער. ער האָט ענדליך, אָפּגעלאָזט מיין קנעפּעל און זיך אָפּגעטראָגען, אַ זיכערער אין זיין זיג איבער מיר.

געפּאַכט... \ הומאָרעסקע \ פון ש. פרייליך

אין קאַפע "רעכילעס" זענען געזעסען אייניגע שרייבער, געטרונקען קאַווע און גערעדט לשון הרע וועגען זייערע קאָלעגען.

עס איז שוין געווען שפּעט אין אָווענד, דער קעלנער האָט זיך שוין געגרייט צו שליסען די קאַפע און צונויפגעשאַרט דאָס מיסט, וואָס האָט זיך אָנגעקליבען דאָרטען אין משך פון אַ גאַנצען טאָג, שטיקלעך פּאַפּיר און שטויב זענען אומגעפלויגען אין בער'ן סאַלאָן און געפאַלען אויף די ליידיגע טישלעך און בענקלעך, נישט אויסמיידענדיג אויך דאָס טישל וואו עס זענען געזעסען די שרייבער, וועלכע זענען שוין געווען די איינציגע און לעצטע קליענטען אין קאַפע-הויז.

דער שמועס איז איצט געגאַנגען וועגען בעריהמטען שרייבער פּימסענהאָלץ, וואָס האָט לעצטענס פערעפענטליכט אַ שלעכטע רעצענזיע וועגען דיכטער טרילמאַנס אַ גרעסערע פּאָעמע. דער וואונדער איז געווען דאָס, וואָס אַלע האָבען געוואוסט, אַז דער דיכטער טרילמאַן, מיט'ן קריטיקער פּימסענהאָלץ זענען צווישען זיך תמיד גוטע פריינד און לויבען זיך איינער דעם צווייטען ביי יעדער געלעגענהייט.

אַ חוץ דעם האָט מען געוואוסט, אַז פּימסענהאָלץ'ס ווייבעל איז גאָר אַ אינטימע חברטע מיט טרילמאַנס ווייבעל, און אַז מען זעהט זיי שטענדיג געהן צוזאַמען אייניגע צו דער צווייטע, הייגט וואָס איז דאָס פלוצים געשעהן, וואָס פּימסענהאָלץ האָט אַזוי בייז אַרונטערגעריסען טרילמאַנס פּאָעמע? מסתמא איז די מעשה נישט גלאַט.

און מיינונגען זענען אַרויסגעזאָגט געוואָרען פערשידענע: דער נאָוועליסט גריבלער, וואָס האָט זיך געהאַלטען פאַר אַ שטאַרקען פּסיכאָלאָג און געגלויבט אַז זיינע דערצעהלונגען האָבען אין זיך טיפע פּסיכאָלאָגישע שטריכען, צו וועלכע קיין שום שרייבער אין דער וועלט האָט זיך נאָך נישט צוגעריהרט האָט געהאַלטען, אַז דאָס איז נישט מעהר ווי אַ קאָמבינאַציע אַזעלכע פון די ביידע לייט; אַזוי ווי צו פּימסענהאָלצ'ס רעצענזיעס און קריטישע אָפּשאַצונגען בעציהט זיך יעדערער מיט אומצוטרויען, האַלטענדיג אַז ער איז קיינמאָל נישט אָביעקטיוו און לויבט שטענדיג זיינע פערזענליכע גוטע פריינד און רייסט אַרונטער זיינע שונאים, האָט פּיסמענהאָלץ זיך אָפּגערעדט מיט טרילמאַנען, אַז ער זאָל איהם אַרונטעררייסען איינע פון זיינע פּאָעמעס, כדי דער עולם זאָל האָבען צוטרוי צו די פריהערדיגע און שפּעטערדיגע רעצענזיעס זיינע איז וועלכע ער האָט איהם געלויבט און וועט איהם לויבען.

אָבער דער פעליעטאָניסט בערל נוכאָטע, האָט בשום אופן נישט געוואָלט מסכים זיין אויף גריבלערס טעאָריע. ניין, האָט ער געטענהט, איך קען פּימסענהאָלצ'ן און ווייס, אַז ווי קלוג ער זאָל נישט זיין, וועט איהם קיין איין מינוט נישט איינפאַלען, אַז עס קען זיך געפינען אייך לייענער, וועלכער זאָל נישט האָבען קיין צוטרוי צו זיינע, פּימסענהאָלץ'ס קריטישע אָפּשאַצונגען. פּימסענהאָלץ האַלט זיך מיט אַ קאָפּ העכער פאַר געוויסע בראַנדעס'ן און מיט צעהן קעפּ העכער פאַר ביגער'ן און ער איז זיכער, אַז דער עו'לם מיינט, אַז יעדעס וואָרט זיינס איז תורת לאָקשען, און ווי ער פּסקנט, איז ריכטיג ווי גאָלד, דעריבער אויב פּימסענהאָלץ האָט אַנגעשריבען וועגען טרילמאַנען אַ שלעכטע רעצענזיע, איז עפּעס דערביי, מסתמא זענען זיי שוין צוקריגט.

— אָבער בעסער געזאָגט, מסתמא זענען שוין זייערע ווייבער צוקריגט — האָט געזאָגט לייזער דער קאַרעקטאָר, אַ שטילער און געזעצטער יונגערמאַן, וואָס האָט געהאַט אַ טבע אונטערצוכאַפּען און פערריכטען יעדען שלעכטען אויסדרוק, וואָס עמיצער האָט געבראַכט אויף די ליפּען.

— די ווייבער גאָר? — האָבען אַלע געפרעגט פערוואונדערט.

— יאָ, יאָ, וואָס וואונדערט איהר זיך אַזוי?— האָט געזאָגט געצעל טאַלאַנט — אַ פּאָליציי-כראָניקער, וואָס האָט זיך אַ גאַנץ לעבען אַרומגעטראָגען מיט דער פאַנטאַזיע אָנצושרייבען אַ שפּאַנענדען ראָמאַן אין דריי טיילען פון היגען לעבען.

אַלע האָבען זיך צוזאַמענגערוקט אַביסעל בענטער, פערריכערט פּאַפּיראָסען און זיך גענומען ערנסט מכין זיין אויסצוהערען געצעלען.

— פאַר אייך איז דאָס אַ נייעס — האָט געזאָגט געצעל מיט אַ טיפּזיניגען שמייכעלע, אָבער פאַר מיר און פאַר אַלע טרילמאַנס שכנים — נישט. פּימסענהאָלץ, פערשטעהט איהר מיך איז שוין לאַנג פערליבט אין טרילמאַנס ווייבעל איז ער בעזוכט איהר אָפּט, ווען ער, טרילמאַן איז נישטאָ אין דער היים, די פויגעל אויף די דעכער רעדען ש'וין דערפון, נאָר ער, טרילמאַן, אַליין איז אַזוי פערחימעל'ט, אַז ער זעהט גאָרנישט און ווייסט גאָר-נישט.

— יאָ, איך האָב עס שוין פריהער בעמערקט, — האָט געזאָגט גריבלער — איך האָב זיי אייגמאָל געזעהען צוזאַמען אויף אַ קוק געטון אין פּימסענהאָלץ'ס אויגען, האָב איך גלייך פערשטאַנען, וואָס צווישען זיי קומט פאָר.

— איז וואָס זשע, זאָל די פרוי פּימסענהאָלץ זיי האָבען געפּאַקט ביי עפּעס?

— דאָס ווייס איך נישט. אָבער איך גלויב אַז זי האָט עס בעמערקט און אָנגעהויבען צו פערשטעהען, וואָס עס בעדייטען די אַלע גוטע רעצענזיעס, וואָס ער שרייבט וועגען איהר מאַן, האָט פּימסענהאָלץ, וועלענדיג אָפּווישען דעם דאָזיגען חשד געכאַפּט און אַרונטערגעריסען טרילמאַנען, כדי צו ווייזען אַז ער שרייבט אָביעקטיוו, צעהרליך,

— אויב אַזוי, גלויב איך שוין אַז דאָ שטעקט נאָך עפּעס אַ כוונה, — האָט געזאָגט דער פּסיכאָלאָג גריבלער — ער האָט גלייכצייטיג געוואָלט בעווייזען טרילמאַנען אַז איהר מאַן איז נישט אזא גרויסער טאַלאַנט ווי זי מיינט און זי דאַרף איהם נישט אַזוי פערטעטערען, וואָס דאָס איז וויכטיג פאַר איהם, זייענדיג שטאַרק פערליבט אין איהר...

דער שמועס וואָלט זיך נאָך געצויגען אַ סך ווייטער און וואָלט דערגאַנגען צו גאָט ווייס וואָס פאַר אַ השערות. [illegible] פלוצים איז אַריינגעפאַלען דער דיכטער טרילמאַן, אַ רויטער און פערטאַפּעטער און צוגעלאָפען גלייך צו זיינע חברים און מיט איין אָטעם אויסגעשריגען:

— איהר ווייסט שוין!?

אַלע האָבען זיך איבערגעקוקט און געשוויגען מיט פערבאָרגענע שמייכעלעך אויף די ליפּען,

— איך האָב איהם געפּאַקט!

— ווען? — האָבען אייניגע ווי יפאַר יוצא ווהע גען געפרעגט אַהן פערוואונדערונג.

— איהם, פּימסענהאָלצן!

— אַזאַ פּאַסקודניאַק! — האָט אויסגערופען דער קאָרעקטאָר — עס איז אַ חרפּה און אַ שאַנדע פאַר דער גאַנצער שרייבערישער משפּחה.

— אַ קאָמפּראָמיטאַציע! — האָט צוגעלייגט דער רעפּאָרטער געצעל.

— מען דאַרף דערויף רעאַגירען — האָט מו־סיף געווען דער פעליעטאָניסט.

טרילמאַן האָט זיך צוגעזעצט צו דער גרופּע, בעשטעלט אַ קאַווע, און אָנגעהויבען דערציילען אַן'אויפגערעגטער:

— ביי מיר איז דאָס נישט קיין איבעראַשונג, איך האָב עס שוין לאַנג געוואוסט, אַז מיט דעם פּימסענהאָלצ'ן איז דאָס נישט אַזוי גלאַטיג. איך האָב שוין אייניגע מאָל געזאָגט וועגען דעם חברים און זיי פערשפּראָכען אַז איך וועל איהם ווען עס איז כאַפּען ביי דער האַנד און אויפדעקען זיין פּרצוף. ווייל גראַד האָב איך נישט געוואַרט, האָב איך זיך פערלייגט אַז היינט מוז קומען זיין סוף, איך מוז איהם דעמאַסקירען, האָב איך זיך גענומען אַרומקוקען און האָב איהם געפּאַקט ביי דער האַנד.... מיין פרוי איז אַפילו צוגעשטאַנען צו מיר און מיר געבעטען מיט טרעהרען אין די אויגען, אַז איך זאָל מאַכען אַ שוויג, עס איז מיר אַ רחמנות געווען אַזוי אויף איהם, אויף דעם גראַביאַן, ווי אויך איהר, דער פרוי זיינער, זי וועט זיך שעהמען די אויגען אויפצוהויבען, אָבער איך

(ווייטער זעה ס. 10. ווייט.)

זעהט, ווי עס פאַסט איהם...

ר' שמחה בינם דער פשיסכער און זיין מקורב ר' זלמן ז"ל

פון בן ציון פיגאז

ר' שמחה בונם פשיסכער ז"ל, האט צווישען זיינע מקורבים, געהאַט איינעם אַ מקורב, וואָס איז געווען זעהר בעוואוסט מיט זיין גרויס פרומקייט און פרישות.

ר' זלמן האט ער געהייסען.

פלעגט ער, ר' זלמן, זיין אַ יושב בתענית משבת לשבת. און וויפיל ער האט פערמאָגט האט ער צוטיילט אויף „אגרא דתעניתא", אַז ס'איז שוין ביי איהם געווען „כלתה פרוטה מן הכיס".

האט ער געזאָגט: ס'איז נישט יושר'דיג, אַז איך זאָל שלאָפען אויף אַ ווייכען געלעגער. אין דער צייט ווען אַנדערע פעהלט אויס אַ שטיקעל ברויט, האט ער צוביסלעך אויספערקויפט זיין גאַנץ בעטגעוואַנט און האט אַוועקגעגעבען אויף צדקה.

האט ער דערנאָך געזאָגט: נישט קיין יושר. אַז איך און מיין בני בית זאָלען שלאָפען אויף אַ בעט אין אַ צייט, ווען אַנדערע דאַרפען ברויט. און ער האט פערקויפט די בעטען, אַז זיין ווייב האט איהם געשטעלט אַ פראַגע:

— זלמן, וואו וועט מען שלאָפען?

האט ער ז"ל געענטפערט:

אויף גאָטס ערד, געשמאַקער צו שלאָפען אויף גאָטס בעטעל ווי אויפ'ן סטאָליערס בעט.

דערנאָך האט ער אויספערקויפט די בענק, דעם טיש און אַלע כלים פון שטוב און האט אַלעס אַוועקגעגעבען אויף צדקה.

האט ר' שמחה בונם ז"ל איהם אַמאָל פאַרגעהאַלטען: — סטייטש, זלמן, די גמרא זאָגט דאָך בפירוש: „המבזבז, אל יבזבז יותר משליש" (דער וואָס שפענדעט אויף צדקה, זאָל נישט שפענדען מעהר ווי אַדריטעל פון זיין פערמעגען).

האט ער. ר' זלמן, געענטפערט:

דאָס איז על פי גמרא, על פי דינא, אָבער, על פי רחמי, על פי מדות אַנושית, און על פי תורת משה, איז „ואהבת לרעך כמוך". נו, ווען איך הונגער אויף אַ שטיקעל ברויט, וואָלט איך דען נישט פערקויפט אַלעס צו שטילען מיין הונגער, דאָס זעלבע דאַרף איך און בין מחויב צו טון פאַר מיין חבר.

האט שוין ר' שמחה בונם געזעהען ביי איהם, עד היכן הדברים מגיעין, האט ער איהם מעהר נישט געזאָגט גאָרנישט און ר' זלמן איז געבליבען בעירום ובחוסר כל, קרועה ובלועה, מיט אַ לעדיגער, צובראַכענער שטוב, און דאָך איז ער געווען תמיד בשמחה, מעולם האט ער קיין עצבות נישט געהאַט, ווייל, עצבות ר"ל — פלעגט ער זאָגען — איז עבודה זרה. די מדה פונ'ם ס"ם; די קדושה איז רק שמחה. דער עיקר יודישקייט איז שמחה "עבדו את ד' בשמחה".

דער עיקר קומען פאַר גאָט, איז נאָר מיט געזאַנג, באו לפניו ברננה", און אין תהלים געפינען מיר טאַקע אַלע מאָל: „שירו לד' זמרו לד'", „לכו נרננה לד'", און ביי די געצענדינער שטעהט בפירוש „עצבים" טרויעריגע.

זיין קול נגינה ביים דאַווענען און ביים לערנען איז געווען „משיב נפש", האט מען געהערט זיין קול נגינה ביי תורה אָדער ביי תפילה, האט מען שוין נישט געקאָנט אַוועקגעהן, ביז ער האט געענדיגט. מען האט געקאָנט אָפשטעהן שעה'ן־ווייז, מען האט פערגעסען אין הונגער און אין דורשט, און ס'איז נישט מעגליך געווען זיך אָפצורייסען פון אָרט, וואו זיין קול האט זיך געהערט, זיין קול האט זיך צוזאַמענגעמישט מיט'ן קול שירה פון די מלאכים און אַ פרייד האט זיך געטראָגען אין אַלע עולמות. האט די פרייד דערגרייכט אין „היכל־הזמרה" וואו דוד המלך זיצט אַרומגערינגעלט מיט די לוים, די משוררים האָבען זיי אויפגעכאַפּט די קולות און מיט געזאַנגען און כביכול איז געווען דעמאָלט בבחינת „שעתא דחדותא" און ווער ס'האט דעמאָלט מתפלל געווען צו השי"ת, איז זיין תפילה אָנגענומען געוואָרען כתפילת דוד בן ישי. האָבען טאַקע צדיקים פון יענער צייט, אויסגענוצט דעם שעת הכושר און מכוון געווען זייערע תפלות פונקט אין דער צייט ווע זר' זלמן האט עוסק געווען אין תפלה אָדער אין למוד.

אַזוי ווי אָבער זיינע תפילות זענען געווען מיט כוונות, רק וועגען רוחניות, און ער האט די גשמיות קיינמאָל אויפ'ן רעיון נישט גענומען, האָבען די צדיקי הדור אין זיין צייט שווער געקאָנט פועל זיין אַ דבר גשמי. איז טאַקע דעמאָלט געווען דער יודישער מצב פרנסה זעהר בצמצום, דערפאַר אָבער האט מען עוסק געווען אין יענער צייט — אין אַ סך תורה און תפילה. און כאָטש די פרנסה איז געווען בצמצום ובדוחק גדול, איז נאָך פון דער צייט פון דוד המלך'ן אָן — נאָך נישט געווען אַזוי פיל שמחה און געזאַנג, ווי יענער דור.

מען האט אַרומגעשוועבט אין אַנ'אַויר פון פרייד און פון זמרה.

האָבען אַלע צדיקים פון יענער צייט מקנא געווען ר' שמחה בונם'ן, וואָס ס'איז אַריינגעפאַלען אין זיין גורל אַזאַ מקורב. אזא חסיד און זיי פלעגען איהם אָפט, זאָגען: „אַשריך, ר' שמחה בונם שזכית למקרוב שכמותו" (אַז וואויל איז דיר ר' שמחה בונם, וואָס האָסט זוכה געווען צו אַזאַ מקורב) האט ר' שמחה בונם געוואָלט איהם, ר' זלמנ'ען מיט עפעס בייהילפיג זיין און איהם אויסבעסערען זיין מעמד פרנסה, האט ר' זלמן באין אופן נישט געוואָלט, און האט געענטפערט: ווען דער רצון הבורא זאָל זיין, איך זאָל לעבען אַ רייכער לעבען, וואָלט ער אַליין מידו הרחבה, המלאה, הפתוחה, מיר געגעבען אַלעס בהרחבה, נישט דורכ'ן רבינס האַנד, האט מען אַמאָל איבערגעגעבען ר' שמחה בונם'ן ז"ל, אַז ר' זלמן זיצט אויף דער הוילער ערד, קרועה ובלואה און ס'איז אַ סכנה ער זאָל זיך נישט פערקיהלען מיט זיין גאַנצען בני בית, ווי דער הייליגער תנא זאָגט: אַלעס אין גאָטס הענד חוץ פון קעלט און היץ.

האט ר' שמחה בונם זיך מיישב געווען, וואָס צו טון און האט אַריינבעפוילען אינ'ם שטעטעל, וואו יענער מקורב וואוינט, אַז: ער וויל קומען אַהינצו אין שטעטעל אויף אַ שבת, נאָר באופן, ער זאָל האָבען אַכסניה ביי זיין מקורב ר' זלמן אין הויז, על מנת כן, וועט ער קומען אַנדערש נישט, איז אין יענעם שטעטעל געווען אַ גרויסע שמחה, אַ קלייניגקייט! האָבען דעם פשיסכער צדיק ביי זיך אין שטעטעל אויף אַ שבת! האט מען גערופען אַנ'אַסיפה און מען האט געזאַמעלט געלד, האט מען ראשית כל צורעכט געמאַכט ר' זלמנ'ס שטוב, אויסגעווייסט, געלעגט אַ פאַדלאָגע, איינגעקויפט מעבעל, כלים, אַלעס וואָס עס פעהלט אויס אין שטוב און ר' שמחה בונם האט אַליין אויך צוגעשיקט אַ סכום געלד מען זאָל איינקויפען צו ר' זלמנ'ן אין שטוב אַלעס, וואָס עס פעהלט פאַר זיין גאַנצען בני בית. האט מען געקויפט בעטען, בעטגעוואַנט, און מ'האט צונויפגעשטעלט די שטוב כלים מיט אַלע הצטרכות ביד הרחבה, און ר' זלמן האט גאָר נישט מרגיש געווען, אַז דאָס איז פון זיינעט וועגען, רק פון זיין רבין ר' שמחה בונם פשיסכערס וועגען. איז ער גאָר צופרידען געווען פון דעם.

ווען ר' שמחה בונם איז געקומען און מ'איז איהם אַרויסגעפאָהרען אַקעגען מקבל פנים זיין, האט ער זיך אָנגערופען צו ר' זלמנ'ען:

— זלמן, ס'איז פאַר מיר אַ פחיתות הכבוד, זאָלסט זיצען בקרבתי מיט אַזעלכע צוריסענע מלבושים. אַ תלמיד חכם טאָר נישט גהן בבגדים מטולאים, נא, טו דיר אָן אויף שבת מיין מלבוש, איך האָב איינעם אַנ'איבריגען סיי ווי, און ווייס, אַז „אין מסרבין". האט ר' זלמן גענומען ביי איהם דעם שבת'דיגען בגד און אָנגעטון, ווייל ער, דער פשיסכער ז"ל, איהם אויך געגעבען אַ פוטערנעם, וואַרימען מלבוש. ווייל ס'איז געווען ווינטער, אַ פראָסט.

האט ער שוין נישט געוואָלט בעהמען און געזאָגט:

— רבי, שוין צופיל, איך בעט אייך, לאָזט מיך שוין צורוה. איך וועל שוין סיי ווי האָבען אַ נכיון פון מיינע זכיות בעולם הבא.

נאָך שבת, ווען ר' שמחה בונם האט זיך אָפּגעזעגענט צוריק אַהיימצופאָהרען קיין פשיסכע, האט ער זיך אָנגערופען צו ר' זלמנ'ען:

— הער, זלמן, אָט די אַלע שטוב כלים, וואָס געפינט זיך ביי דיר אין שטוב איז מיינס; האָסט נישט קיין רשות, נישט צו פערקויפען און נישט אַוועקצוגעבען קיינעם במתנה. און איך בעט דיך, אַז זאָלסט זיין מיין שומר. מיר אַלעס אָפּהיטען, און פאַר שכר דירה, זאָלסטו מיט דיין בני בית משתמש זיין מיט אַלעם, וואָס געפינט זיך דאָ ביי דיר אין שטוב. איהר זאָלט שלאָפען אויף די בעטען, זיצען אויף די בענקלעך, נוצען דעם טיש, די קיך־כלים, אַלעס. וועסטו זיין אַ שומר שכר, און ביסט מחויב פאַר אַבידה און גנבה.

געהט ר' זלמן צוזאַמען מיט נאָך מקורבים בעגלייטען ר' שמחה בונם'ן מחוץ לעיר. די פוהר פאָהרט דערווייל לאַנגזאַם און זיי געהען צופוס און דער פשיסכער ז"ל, איז זיי מוסר „סתרי תורה" אונז דעם סוד פונ'ם „שם", וואָס געהט אַרויס פונ'ם פסוק: „כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך" ווען מ'איז שוין געווען מחוץ לעיר און ר' שמחה בונם האט זיך בעדאַרפט אויפזעצען אויפ'ן וואָגען האט ער אויסגעטון פון זיך דעם פוטערנעם טוליפ און איבערגעגעבען ר' זלמנ'ען זאָגענדיג איהם:

— נאַ, האַלט מיר דעם טולופ, וועט מיר זיין גרינגער אַרויפצוגעהען אויפ'ן וואָגען.

האט איהם ר' זלמן גענומען און ער ז"ל איז אַרויפגעקראָכען אויפ'ן וואָגען.

וויל ר' זלמן איהם צוריקגעבען דעם טולופ, רופט ער זיך אָן צו איהם:

— זלמן סעודצע, אַנו, פרוב נאָר אָנמעסטען אַ רבנישען מלבוש, לאָמיר זעהן ווי אַזוי עס פאַסט דיר?

האט ר' זלמן איהם צוליבגעטון און איהם אָנגעמאָסטען, האט ר' שמחה בונם ז"ל זיך געווענדעט צו די איבריגע בעגלייטערס און האט זיי געזאָגט:

— אַנו, זעהט נאָר, ווי עס פאַסט זלמנ'ען אַ „איצטלא דרבנן" און ער האט אַ וואונק געגעבען דעם בעל־עגלה, ער זאָל אַ טרייב טון די פערד און איז אַוועקגעפאָהרען און ר' זלמן איז געבליבען אָנגעטון מיט'ן פוטערנעם טולופ.

יענץ יאָהר איז ר' זלמן אויפגענומען געוואָרען פאַר רב אין יענעם שטעטעל.

קיין דחקות האט ער מיט זיין בני בית שוין מעהר נישט געליטען.

אָבער „הפסקות" האט ער נישט אויפגעהערט צו פאַסטען כל ימי חייו. און „אַגרא דתעניתא" האט ער נישט אויפגעהערט צו צאָהלען.

זכותו יגן עלינו.

דאס גרויסע אינ'ם צייט־גייסט

וועגן היינריך מאנס נייעם ראמאן „די גרויסע זאך"

פון ד"ר ל. זשיטניצקי

יעדע עפּאָכע אין דער ליטעראַטור האט זיך איהרע ממונים אינ'ם ליטעראַרישען שאַפען, אין דער דיכטונג, ווי אין דער פּראָזע, או ןדי ממונים זענען דער אויסגאַנגס־פונקט צום ענטפּלעקען דאָס כאַראַקטעריסטישע פון אַ צייט גייסט און פונ'ם שאַפען גופא. פאַר'ן צוואַנציגסטען יאָהרהונדערט זענען די ממונים בערנאַרד שאו און גאַלסוואָרטי אין ענגלאַנד. אַנאַטאָל פראַנס און אַנדרע זשיד אין פראַנקרייך, מאַקסים גאָרקי פאַרן ראַטענפערבאַנד, טאָמאַס און היינריך מאַן פאַר דייטשלאַנד, סינקלער לואיס, טעאָדאָר דריזער און אופּטאָן סינקלער פאַר נאָרד־אַמעריקע און פאַר אונזער יודישער ליטעראַטור דוד בערגעלסאָן און שלום אַש. די ממונים זענען די סוווערענען פונ'ם שאַפען און זיי ווערען דער קאָנצענטראַציע פונקט, פון וועלכעי אונזערים וועלכעי מ'לערנט און מען פאָרשט די געשיכטע.

יעד'ע עפּאָכע ווערט דעפינירט איי איהרע פּאָזיטיווע און נעגאַטיווע דערשיינונגען און דאָסזעלבע בעקומט אויך אַנ'אָפּשפּיגלונג אין דער ליטעראַטור. דער דיכטער, דער שרייבער שמעלצט עס איבער אין זיי זגייסטיגען שמעלצאויווען און אַנ'אויסגעלייטערטעס, אָפטמאָל לחלוטין אָן פאָס, און אַמאָל אויסגעטיילט דעם אָפּפאַל בעזונדער. שטעלט ער די זאַה פאַר, ווי ער זעהט זי פון זיין סוביעקטיווען קוק־ווינקעל און פון דעם דאַרף דער לייענער שויי זיך שאַפען זיי זאייגענע סענטענצען. דער אויפריכטיגער דיכטער און שרייבער סקיצירט כלומרשט בלויז דאָס קינסטלערישע. אָבער אין אַזאַ אופן, אַז דאָס קינסטלערישע ווערט אַ כוללות פון אַלע סאָציאַלע, עטישע און עסטעטישע קולטור פּראָבלעמען.

אַנאַטאָל פראַנס אין פראַנקרייך, טאָמאַס מאַן אין דייטשלאַנד, גאָלסוואָרטי אין ענגלאַנד, מאַקסים גאָרקי און שלום אַש זענען די יורשים פון אַ גרויסער עפּישער טראַדיציע, די פערוואַלטער פון אַ אוצרדיגען הומאַניזם, סקעפּטישע קריטיקער און שילדערער פונ'ם רייכען געבילדעטען בירגערטום און דאָס אַלץ האָבען זיי אין אַ סטיל קאָרם און מיט קינסטלערישע מיטלען אַרויסגעבראַכט אין ווערק ווי דאָקומענטען פון צייט און עפּאָכע: דער צווייטער טייל ווידער, אַזעלכע שרייבער, וו יבערנאַרד שאו, אַנדרע זשיד, טעאָדאָר דרייזער, סינקלער לואיס, היינרי דמאַן און אונזער דוד בערגעלסאָן האָבען פאַר טעמע פון זייער שאַפען גענומען דעם מענשען, וואָס לייזט זיך אויף אינ'ם צושטאַנד, אין וועלכען עס געפינט זיך, זיי האָבען גענומען דעם מענשען, וואָס געפינט זיך דירעקט אינ'ם צענטער פון די צושטאַנדען, דעם מענשען פון אַ נערוועזער צייט, וואָס האַלט אין איין וואַנדלען און זיך ענדערען און געשילדער'ט האָבען זיי איהם נישט אין זייי ענטוויקלונגס־גאַנג, נייערט אינ'ם ווירבעל פון זיינע ענדערונגען, אין זיין כאַאָטישען דאָ זיין, אין דער זעלבסטקריטיק פון זיין גייסט, אַזעלכע זענען די צוויי פּאָלוסען פונ'ם עפּאָכע שאַפען און פונ'ם קאָנטראַסטירען די צוויי פערשידענאַרטיגע פּאָלוסען קריסטאַליזירט זיך אויס און עס ענטפּלעקט זיך דאָס קולטור פּראָבלעמאַטישע פון דער איבערלעבענדיקער צייט.

אַמשאַרפסטען האט דעם צווייטען פּאָלוס פונ'ם שאַפען אָפּגעשפּיגעלט היינריך מאַן אין זיין בייעם מאָנומענטאַלען ווערק „די גרויסע זאַך". היינריך מאַן איז דער סאָציאַל פּאָליטישער דיכטער פון צוואַנציגסטען יאָהרהונדערט און אויך אין דעם ראָמאַן איז ער געבליבען געטריי זיין שאַפערישער טראַדיציע. די הויפּט־טעמע איז די זעלבסטשטענדיגקייט פונ'ם לעבענס־געשטאַלטען, דאָס זעלבסטשטענדיגע געשטאַלטען פונ'ם לעבען, פונ'ם מענשען און צושטאַנדען. פערהאַן זענען צוויי וועלטען אַ טרייבענדיגע און אַ געטריבענע און אינ'ם ווירבעל פון אַזאַ צושטאַנד שטעהען איינע געגען די צווייטע צוויי מינים מענשען: פון איין זייט איז עס דער אינזשיניר בירק מיט אַ גאַנצער גאַלעריע פון אינטערעסאַנטע און טיפּישע צייט־פיגורען: בירק גופא, וועלכען דאָס לעבען האט דורכאויס אָפּגענאַרט, איהם בערויבט פון גליק, פון יעדען פּיצעל האָפנונג, און נישט בלויז דאָס לעבען, נייערט אויך די צייט און מענשען האָבען איהם אָפּגענאַרט. אָבער ער מייסטערט אַזוי דאָס אייגענע און פרעמדע לעבענס, אַז ער איז ביכולת צו זעהען דורך און דורך דעם אילוזיאָנערען כאַראַקטער פונ'ם גאַנצען דאָ זיין און אויסשליסליך אַ דאַנק דעם, ווייל ער יאָגט זיך נישט נאָך דעם פערגעצטען פּעטיש פונ'ם זעלבען דאַזיין. אַנשטאָט אַזאַ פּעטיש האט ער זיך געשאַפען אַ בעשטימטע לעבענס־אידעע און פיהרט, ווי מ'זאָגט, אַ גייסטיק לעבען, אַנ'אידעאַלעס לעבען. ווידער דער צד שכנגד, דער צווייטער מין מענשען זענען די ליאַלקעס פונ'ם לעבען, שפּילצייגען פון זייערע אייגענע ליידענשאַפטען און קלאַסען־פּאָזיציעס, פון פערגעצטע פּעטישען און פאַלשע אילוזיעס, מענשען פון אַנ'אויסערליכען גלאַנץ שיין, אָבער פון דרויסיקער אינערליכער פוסטקייט.

היינריך מאַן האט פונ'ם שאַפען נישט געמאַכט אַ סתרי תורה. ער האט שטענדיג פאַר זיך צוויי קלאַסען מענשען און ברענגט זיי צונויף אין אַ צוזאַמענשטויס פון די ליידענשאַפטען, וואָס דרינגען אַרויס פון זייערע סאָציאַל־פּילאָזאָפישע צושטאַנדען. ער פיהרט זיי צונויף אין דער מלוכה און אין דער געזעלשאַפט, אין דער קולטור און אין דער ציוויליזאַציע און פון זייערע צוזאַמענשטויס־בעגעגענישען פיהרט ער אַרויס דאָס לעבענס פּראָבלעם פונ'ם מאָדערנעם מענשען. אָפּהענגיג פון דעם געשטאַלטעט זיך אויך דער אינהאַלט פון זיין שאַפען, וועלכעס איז גלייכצייטיג אַזוי רייך, ווי איינפאַך.

זיין ראָמאַן „די גרויסע זאַך" איז די פאָלקאָמע אָפּשפּיגלונג פונ'ם צייט גייסט, אָבער אין אַנ'איינפאַכען אינהאַלט האט היינריך מאַן בעוויזען אַרויסצודריינגען דאָס פּסיכאָלאָגיש־רייכסטע פון די פערוויקעלטסטע צייט פּראָבלעמען.

דער אינזשעניר בירק איז אָנגעשטעלט אין אַ גרויסען כעמישען טרוסט. ער האט געמאַכט אַ נייע כעמישע דערפינדונג, אָבער ער נוצט זי נישט אויס פאַר זיך, נייערט ער גיט זי אַוועק זיינעם אַ קרוב ראַפּ, אַנ'אָנגעשטעלטען אינ'ם זעלבען טרוסט. די עקספּלואַטאַציע פון דער דערפינדונג וועט אַריינברענגען גרויסע רייכקייטען, הויבט זיך אָן אַ ברוטאַלער קאַמף צווישען די צאָהלרייכע מיטגלידער פון דער משפחה בירק און דעם טרוסט, וועמענס אינטערעסען עס פערטרעט דער גענעראַל דירעקטאָר שאַטיך, און דעם קאַמף בעקומען זייער אויסדרוק די ערגסטע ליידענשאַפטען פונ'ם מענשליכען כאַראַקטער, לעבען און טויט שטעהען אויף איין שטופע, יונגע שאַנעווען נישט די אַלטע, רייך און אָרים קריכען זיך אַריין איינע די אַנדערע מיט די שאַרפסטע נעגעל. עס איז אַ שרעקליכער מכשפה'דיגער טאַנץ פון אַיאַ געגען זיך, נאָך גליק און דערפאָלג, נאָך געלד, מאַכט און ליבע, נאָך די גרויסע אילוזיעס פונ'ם לעבען און דאָס איז געוואָרען „די גרויסע זאַך" פון דער עפּאָכע.

און צווישען דעם ווירבעל שטעהט דער אינזשעניר בירק, אַנ'איינפאַכער, אָבער אויפריכטיגער גייסט מענש, אַ מענש וואָס ציהט זיך פונ'ם לעבען, כדי מיט'ן כוח פון אַ פאַלשער אילוזיע, פון אַנ'אייבבילדונג פאַרצונעהמען אַ גרויסע דערציהונגס־אַקציע, ווייל ער האַלט, אַז אַ פאַלשע אילוזיע, אויסגעדריקט אינ'ם אינהאַלט פון אַ געוויסער אידעע קענען דעם מענשען ממלא זיין דעם מאַנגעל און איהם טרייסטען אין דער גרויזאַמקייט פונ'ם אומברחמנותדיגען רעאַלען דאַזיין. אינזשעניר בירק געהער צו דעם מין מענשען, וואָס ווייסען, ווי אַזוי צו פיהרען זייער לעבען. אינמיטען אַלע אויסערליכע צושטאַנדען או זנויטווענדיגקייטען האט ער זיך זיין אינערליכער פריי לעבען, אַ לעבען, וואָס ער אַליין האט זיך געשטאַלטעט און איז ביכולת מיט דעם צו בעאיינפלוסען אַנדערע.

אינזשעניר בירק איז דער חוט השדרה פונ'ם ווערק און אַרום איהם לויפען די פערשידענע טיפּען פון דער קלאַסענצעטומעלטער געזעלשאַפט. אינטערעסאַנט איז די פּאָליטישע פיגור פונ'ם ווערק, דעם אינזשעניר בירקס יוגענט־פריינט, גענעראַל דירעקטאָר שאַטיך און זיין אַרויסהעלפער דער גרויסער סוחר פאָן ליסט, אין די צוויי טיפּען האט היינריך מאַן אַרויסגעבראַכט די שאַרפסטע פּאָליטישע סאַטירע.

געטריי זיין שטענדיגער אייגענשאַפט, איז היינריך מאַן אויך אין דעם ווערק נישט געבליבען בלויז דער סענטענציעזער סאָציאַל פּאָליטישער און פּסיכאָלאָגישער שילדערער. היינריך מאַן האט ליב אַלע זיינע העלדען מיט אַלע זייערע חסרונות און אָפטמאָל שפּילט ער זיך מיט זיי ווי אַ ליבענדיגער פאָטער שפּילט זיך מיט זיינע קליינע קינדער, מיט יעדען לויט זיינע נייגונגען. אויך אין „די גרויסע זאַך" האַלט היינריך מאַן אָן דאָס גרויסע שפּיל, אָבער אַרויסברענגענדיג איראָניע און מעלאַנכאָליע צוזאַמען, שאַרפע קריטיק און בייזע סאַטירע גלייכצייטיג. די קינדער זענען שוין דערוואַקסען און דער פאָטער האט דאָס פולסטע רעכט אינמיטען רעכטען שפּיל זיי אַרויסצוזאָגען אַלע זייערע מעלות און חסרונות און דאָס איז נישט צוליב אַ בעזונדערען פּעסימיזם, נייערט צוליב'ן שכלדיגען בעהערשען דאָס לעבען, אַ דאַנק דעם קוקען און בעטראַכטען דערשיינונגען, מיט ריין אָפענע אויגען און פון קלאָר לעבענדיגע שטאַנדפּונקטען.

קיינעם האט היינריך מאַן נישט אַרויסגעלאָזט פונ'ם געזיכטסקרייז פון זיינע בעטראַכטונגען. ער האט פערהויבען דעם פאַרהאַנג פו זלעבען און בעוויזען דעם טיפען ווירבל אויף איהר גרויסער אַרענע־בינע: דער אומרוהיגער ראַפּ און דער אַרבייטער לאַרעץ, די קאָקעטע איגנע און דאָס דינסטמיידעל מאַריאַטאַ; דער מייסטער באַקטיאַר ברונאַ בריוסטיג און דער דאָקטאָר ראַלף, די באַר דאַמע מעליטאַ און דער פּרעדיקער — אַ גאַנצער מוזעאום פון טיפּען וואָס קריכען אַרום, ווי רמשים און צעפּרעסען דעם געזונטען קערפּער פונ'ם לעבען. די אַלע מענשען פיהרען צווישען זיך ליבעס און פערגוואַלדיגען איינע די צווייטע, זיי טרייבען געשעפטען און קענען נישט אויסקומען אָן דעם אוואַנטוריסטישען פּערברעכען, זיי וויינען און לאַכען גלייכצייטיג, מאַכען אַנ'אָנשטעל פון גליקליך זיין און דאָך ווערען זיי פערפאַלגט פון די אייגענע שאָטענס.

ווי שוין געזאָגט: היינריך מאַן מאַכט נישט פון זיין שאַפען קיין סתרי תורה און נאָך וויניגער געפינט מען דעס אין זיין „די גרויסע זאַך". זיינע אַרויסגעבראַכטע סימבאָל טיפּען ווייזט ער אינ'ם הערשענדיגען געזעלשאַפטס־צושטאַנד און ענטבלויזט זיינע טיפען און העלדען. אין אַ חוה־אַנצוג פיהרט ער זיי האַרט איבער דעם זינדיג זינדיגען עדען. לאָזט זיי ביי יעדער געלעגענהייט טיף איינאַטעמען און דאַן צייגט ער דאָס אימפּולסיווע נערוועזע־שלאַגען פון זייער דופק. און אַלץ וויקעלט זיך ביי איהם אין אַ מערקווירדיגער קלאָרער פשטות. די קלאָרע פשטות איז דער תוך פון זיי גאַנצען שאַפען און אינ'ם זעלבען כוח און אימפעט ענטדעקט זיך די ווירקליכע „גרויסע זאַך" פון שעפערישען תמצית אין עפּאָכע מאַכענדיגען צייט גייסט.

דאס לעבען פון א יודישער אקטריסע

דערצעהלט פון דער בעריהמטער שוישפילערין עמיליע אדלער.

געשריבען ספעציעל פאר'ן „נייעם פאלקסבלאט“ פון זלמן זילבערצווייג

צוויי נייע גוטע ראלען — פאניטש מיט זיין טאג-בוך. — איך ברענג דו אייראפעאישע אפערעטען פון וויען, — דרך ארץ פאר א דייטשען אפיציר. — אין דער ציגיינער-בוד.

אין דער צייט וואס עס איז פארגעקומען דער סכסוך וועגען סקאלא-טעאטער האבען מיר דארט נישט געשפילט. נאר מיר האבען געמאכט שותפות מיט זאנדבערגס אלמנה און דעם אקטיאר משה דוד (מאריס) וואקסמאן און זאלבעפירט געוועזן די-רעקטארען פון גרויסען טעאטער.

וואקסמאן איז קורץ פאר דער מלחמה געקומען גאסטראלירען צו זאנדבערג'ן אין גרויסען טעאטער. צוליב דער אויסגעבראכענער מלחמה איז ער פערבליבען אין לאדז און ווען פרוי זאנדבערג איז געפאהרען קיין ווארשע צו איהר קראנקען מאן און איז דארט פערבליבען אפגעריסען פון לאדז, וואס איז דערווייל פערנומען געווארען פון די דייטשען, איז וואקסמאן געווארען דער אפוטרופס איבער זאנדבערגס קינדער און האט זיך איינקווארטירט ביי זאנדבערג'ן אין וואוינונג. איינציגווייז איז ער געווארען א מיט דירעקטאר פון גרויסען טעאטער און דעריבער, ווען מיר זענען אריין אין דאזיגען טעאטער איז ער געבליבען א פערטער שותף.

אין „גרויסען טעאטער“ האבען מיר אויפגעפיהרט אייניגע נייע פיעסען, דערונטער דאסטאיעווסקיס „פערברעכען און שטראף“ און הענרי באטאנסאנ'ס „הינטער מויערן“.

אבער באלד נאכדעם, ווי מיר זענען דורכגעקומען וועגען „סקאלא“-טעאטער. זענען מיר צוריק אריבער דארט שפילען און איצט האב איך בעקומען צום ערשטען מאל די געלעגענהייט צו שפילען צוויי ראלען, וועלכע האבען מיר פערשאפט זעהר פיל נחת. דאס איז געווען „מאדאם אלווינג“ אין איבסענס „די גייסטער“ און „לאורא“ אין סטרינדבערגס „דער פאטער“. די דאזיגע צוויי נייע ראלען האב איך שפעטער געשפילט הונדערט מאל און יעדעס מאל האב איך זיי ווידער איבערגעלעבט. איך האב געפיהלט יעדעס ווארט. יעדע תנועה אין זיי און כ'האב זיך זיי איבערגעגעבען מיט מיין גאנצער נשמה.

כאטש די געשעפטען אין לאדז זענען געווען גאנץ גוטע, פלעגען מיר אבער פון צייט צו צייט זיך אויך ארויסכאפען אין א שכנות'דיגער שטאט אויף גאסטראלען און אזוי זענען מיר אמאל אריינגעקומען אין דער שטאט פיעטריקאוו.

פיעטריקאוו איז אינגאנצען 2 שעה פון לאדז. זי איז אייגענטליך פאר דער מלחמה געווען די הויפטשטאט (גובערניע) פון לאדז, כאטש געגען לאדז זעהט זי אויס ווי א דערפעל. אבער בעת דער מלחמה האבען זיך די דייטשען און עסטרייכער, וועלכע האבען געקעמפט צוזאמען, איינגעטיילט מיט פוילען, און פיעטריקאוו איז געווען אונטער עסטרייכישער אקופאציע, צו פאהרען קיין פיעטריקאוו האט מען אלזא געדארפט האבען עסטרייכישע פאסיר-שיינען. פריוואט-פערזאנען פלעגט אנקומען אומגעהויער שווער צו בעקומען אזא פאסיר-שיין. אבער מיר אקטיארען פלעגען עס לייכט קריגען און פלעגען טאקע גאנץ אפט טון א היימישען א טובה אנן, צושרייבענדיג איהם צו דער טרופע, מיטנעהמען אויף אונזער קאלעקטיווער פאסיר-שיין.

שפילענדיג אין פיעטריקאוו, האבען מיר זיך בעקענט מיט א קריסט, א דייטש, א בעוואקסענער מאן, אין א פאר שטיוועל. איך האב איהם נישט געקאנט אנקוקען. אבער פונקט אזוי ווי איך האב איהם נישט געקאנט פערטראגען, אזוי איז ער מיר דווקא געקראכען אין די אויגען אריין. בכלל האט ער אונז כסדר פערווארפען מיט לעבענסמיטלען — א זאך, וואס איז נישט געווען אזוי לייכט צו קריגען. דאס האבען מיר גערן צוגענומען, ביז — ער האט אנגעהויבען אפט צו קריכען אין די גארדעראבעס פון די אקטריסעס. איך האב זיך דאן געווענדעט צו אונזער ארטיגען פערוואלטער ווייסהאף. אז ער זאל דעם גוי ארויסווארפען פון טעאטער.

ווייסהאף האט מיך מאדנע אנגעקוקט:

— איהר ווייסט ווער דאס איז? — דאס איז דער העכסטער בעאמטער אין דער געהיים-פאליציי, פאניטש.

— אויב אזוי — זאג איך, — אפשר וואלט איך דורך איהם געקאנט בעקומען א ערלויבניש צו פאהרען אין פראנצענסבאד אויף קוראציע?

— רעדט זיך דורך מיט איהם.

איך האב מיט איין מאל פערלוירען מיין אנטיפאטיע צו איהם און געשלאסען מיט איהם בעקאנטשאפט.

פאניטש האט מיר איבערגעגעבען, אז ער איז א פערזענליכקייט אין עסטרייך-אונגארן, ער האט מיר געוויזען א טאג-בוך, אין וועלכען ס'איז געווען פערשריבען, אז דעם 29. אויגוסט, ווען ס'איז ערקלערט געווארען מאביליזאציע, איז ער שוין דעם זעלבען טאג געווען אין פוילישען שטעטעל פינטשעוו. דערמיט האט פאניטש געמיינט צו זאגען, אז דייטשלאנד און עסטרייך האבען זיך פריהער שוין צוגעגרייט צו דער מלחמה און זייערע בעאמטע זענען שוין ארויסגעשיקט געווארען צו שפיאנירען ביים שונא. ער האט מיר פערזיכערט, אז כדי צו פאהרען קיין פראנצענסבאד דארף איך נישט קיין שום ספעציעלע דאקומענטען. עס וועט גענוג זיין זיינע אנ'אונטערשריפט.

א קורצע צייט שפעטער האבען מיר געשפילט אין זאגלעמביע. איך געה צו צו דער גרעניץ-וואך און פרעג אויב מען וועט מיך דורכלאזען אויף פאניטשעס א שיין.

— געוויס — בעקום איך אנ'ענטפער — וויסען זי ווער פאניטש איסט?!

כ'דערוויס זיך, אז פאניטש איז געווען א געהיים-אגענט מיט א הויכען טיטעל אין קעניג-קייזערליכען הויף.

אלזא, פאהרען מיר — איך און זיבע גאלדשטיין קיין פראנצענסבאד. מיר מאכען זיך עסטרייכישע פעסער. פאניטש האט געלייגט זייבעם א שטעמפעל און אונטערגעשריבען זיין נאמען און אונז געשיקט קיין לובלין (וואס איז אויך געווען אונטער עסטרייכישער אקופאציע). אז מיר זאלען דארט איבערלאזען אונזערע דייטשע פעסער אלס משכון.

בעת מיר האבען געשפילט אין לובלין, האבען מיר בעשלאסען טאקע צו פערווירקליכען די רייזע. אומעטום, וואו מיר האבען זיך געווענדעט און געוויזען פאניטשעס שטעמפעל, האט מען אונז בעגעגענט טיר און טויער. אין וויען האבען מיר געמוזט אפטרעטען אין קריגס-מיניסטעריום און מעלדען ווי לאנג מיר רעכענען צו פערבלייבען אין פראנצענסבאד. דערביי האבען מיר אויך בעקומען א קארטע, לויט וועלכער מיר זאלען דארט בעקומען ברויט. ווארום אין פוילען איז נאך אלץ געווען לייכטער צו בעקומען עסען, ווי אין דייטשלאנד און עסטרייך, וואוהין מען האט טאקע ארויסגעפיהרט עסען פון פוילען.

צוריק פון פראנצענסבאד האבען מיר זיך אפגעשטעלט אין וויען און מיר האבען זיך איינגעטיילט מיט אונזערע בעזוכען אין די טעאטערס. מיך האט געצויגען צו זעהן די דראמע און זיבען — די אפערעטע.

פאר א כאבאר פון 25 קראנען האב איך דורך א וועכטער בעקומען די מעגליכקייט צו זעהן א פראבע פון דער פיעסע „די גילדענע קיסטע“.

ווי ווייט איז דאס וואס איך האב דא געזעהען פון אונזער יודיש טעאטער!

עס האט דא געהערשט א שטימונג ווי אין עפעס א הייליגען טעמפעל.

אין טעאטער איז ביי א טישעל געזעסען דער רעזשיסער מיט א פיעסע אין דער האנד. אויף דער ביהנע איז געשטאנען אין א ווינקעל דער געהילף-רעזשיסער. די פראבע איז אנגעגאנגען. דער רעזשיסער האט קיין איין מאל קיינעם נישט איבערגעריסען, נאר זיך געמאכט נאטיצען. נאכדעם ווי מען האט פערענדיגט אנ'אקט, האט ער צוגערופען דעם געהילף-רעזשיסער און איהם אנגעוויזען אויף די ענדערונגען, וועלכע מען דארף אריינפיהרען. דער געהילף-רעזשיסער איז דערנאך צוגעגאנגען צו דער הויפט-שפילערין און איהר עפעס אויפמערקזאם געמאכט. די שוישפילערין האט זיך געמאכט נאטיצען אין איהר ראל.

(ווייטער קומט).

געפאקט...

(ענדע פון 8-טע זייט).

וועל איהר נישט הערען, אזא זאך טאר נישט דערלאזט ווערען, עס איז אוממאראליש!...

— אוממאראליש? — פערברעכעריש!

— א געמיינהייט, דארפסט עס צוטראגען דער פערוואלטונג פון ליטעראטען-פעראיין, ארויסטרעטען מיט א בריף אין דער עפענטליכקייט...

— אט דאס איז שוין צופיל — האט זיך דערשראקען דער נאוועליסט גריבלער. אין דער עפענטליכקייט דארף מען אזעלכע זאכען נישט ארויסטראגען, עס איז א חרפה פאר אונז, און דער עיקר מיין איך פאר חבר טרילמאן אליין.

— פאר מיר א חרפה! איך פערשטעה נישט וואס איהר רעדט, וואס דארף איך זיך דא שעהמען?...

— יא, האט דער קארעקטאר געזאגט, אז מען וויל זאגען, האט איהר זיך טאקע נישט וואס צו שעהמען. וואס זענט איהר דא שולדיג. אבער פאר אייער פרוי איז דאס זעהר און זעהר נישט שעהן...

— פאר מיין פרוי?! — איך פערשטעה אייך נישט — האט טרילמאן געזאגט, אנשטעלענדיג אויף יעדען א פאר אויגען, וואס איז זי דא שולדיג, אז פימסענהאלץ איז א פלאגיאטאר, א ליטעראַרישער גנב?...

אלע זענען געבליבען זיצען ווי געפלעפט און זיך אנגעהויבען איבערצוקוקען פערשעהמט, בלויז דער פעליעטאניסט האט זיך נישט געקענט איינהאלטען און זיך צולאכט.

— כא, כא, כא, פלאגיאט!... אבי מיר האבען געמיינט...

— וואס האט איהר געמיינט?... — האט טרילמאן געפרעגט א דערשטוינטער, נישט וויסענדיג וואס דא געהט פאר

— גארנישט — האט געזאגט דער רעפארטער — וואס זאלען מיר מיינען, איהר האט דערצעהלט אין איין אטעם אז איהר האט איהם געכאפט... אייער ווייב האט נישט געוואלט איהר זאלט וועגען דעם מאכען א גערודער... האבען מיר געמיינט...

עס האט געהערשט א שמייכלענדע אומאנגענעהמע שטילקייט, וואס איז איבערגעריסען געווארען פון נאוועליסט גריבלער.

— ביי וואס זשע אזוינס האט איהם געפאקט, זאגט איהר, ביי פלאגיאט?

— יא, ביי פלאגיאט, זיין היינטיגס ארטיקעל וועגען „די בלאנדזשענדע שטערען אויף אונזער ליטעראַרישע האריזאנטען“, זענען אינגאנצען איבערגעשריבען ווארט ביי ווארט פון אנ'אלטען יודישען זשורנאל.

טרילמאן איז געווען זיכער, אז די דאזיגע ענטדעקונג זיינע וועט אנמאכען א סענסאציע צווישען זיינע קאלעגען, אבער ווי דערשטוינט איז ער געווארען, ווען אלע זענען געבליבען זיצען גלייכגילטיג.

— וואס איהר גלויבט נישט? — האט ער געפרעגט א פערוואונדערטער.

דער ערשטער איז געווען דער פעליעטאניסט, וואס האט זיך אויפגעהויבען, ער האט זיך אפגעשארט פון שויס די פערבלאטיגטע שטיקלעך פאפיר, וואס זענען געפאלען אויף איהם און א שמייכעל געטון.

— פארוואס זאלען מיר נישט גלויבען, עס קען זיין...

— אודאי קען זיין — האט געזאגט דער נאוועליסט, ווען דער פעליעטאניסט איז אוועק — ווער ווייסט דען נאך אזוי גוט ווי ער, וואס גנב'עט כסדר וויצען פון די עלטסטע זשורנאלען!

דער רעפארטער מיט'ן קארעקטאר האבען זיך דערביי איבערגעקוקט מיט א שמייכעל און זיך אויפגעשטעלט אוועקצוגעהן.

— יא, יא, — האבען זיי זיך איבערגעשעפטשעט, — ער האט דאך געוויס א גרונד צו בעשולדיגען יעדערען אין פלאגיאט, ער ווייסט דאך וואס ער טוט...

דער לעצטער צום אוועקגעהן איז געווען דער דיכטער טרילמאן, ער איז געבליבען זיצען אין קאפע א פערטראכטער און געקלערט:

— אט ביי וואס מען דארף כאפען א שרייבער, כדי צו מאכען א רושם אין קאפע „רעבילעס“... וואס איז פלאגיאט, פלאגיאט איז דאך גארנישט, אלע זענען זיי דאך איינס ביי איינס פלאגיאטען און איבערשרייבער.

און ער האט שנעל בעצאהלט די פאר גראשען פאר דער קאווע און איז ארויס א בייזער אויפ'ן גאס.

—§—

ר. איזראעל.

אויף זינדיגע וועגען

58) סענסאציאנעל-ראמאנטישער ראמאן פון לאדזער לעבען

ד״ר סאפיר האט צוגעמאכט די טיר הינטער זיך, ער האט זיך גלייך אריענטירט, אז נאך די אלע שרעקליכע זאכען וואס זענען לעצטענס פארגעקומען דא אין הויז, איז דאס ערשיינען פון א פאליציאנט נעבען ראמאס בעט — נישט פון די פרעהליכע זאכען, אבער ער האט געמאכט אנ'אנשטעל, ווי ער וואלט פון גארנישט געוואוסט און זיך געווענדעט צום פאליציאנט:

— וואס טוט איהר דא? האט דער דאקטאר געפרעגט.

— אז איך בין דא ברויך איך דאך געוויס דא צו זיין.

— ווער האט אייך דא אהערגעשיקט?

— מיין אויבערמאכט.

— נאך וואס האט זיך דאקטאר סאפיר, ווי ס'איז געווען זיין געוואוינהייט, זיך אנגעהויבען צו דענערווירען.

— אז איך זאל אפהיטען דאס דאזיגע פריילין אז זי זאל נישט ענטלויפען.

— צו וואס נוצט דאס אלץ?

— דאס קען איך אייך נישט זאגען, האט דער פאליציאנט זיך געמאכט וואושבע, די אויספארשונג ערלויבט דאס נישט.

אויף דער יונגער דאקטאר, וועלכער האט זיך די גאנצע נאכט און דעם גאנצען פריהמארגען נישט ארויסגעריהרט פון שטוב האט נישט געוואוסט פון וואס צו זאגען, פארטאגס זענען אהער געקומען 2 קאמיסארען מיט עטליכע פאליציאנטען און געוואלט אנהויבען צו רעדען מיט דער קראנקער.

— איך האב דאס נישט ערלויבט, האט ערקלערט דער יונגער דאקטאר, זאגענדיג, אז דאס פריילין גוטמא קאן שווער קראנק און מ'קען בשום אופן מיט איהר נישט רעדען. די קאמיסארען האבען דעמאלט טעלעפאניש ארויסגערופען דעם געריכטס-דאקטאר בורסקי, וועלכער האט די קראנקע אונטערזוכט און מסכים געווען, אז מ'טאר אבסאלוט זי נישט בעאונרוהיגען. דאן האבען זיך נאך די קאמיסארען מיט אימיצען טעלעפאניש פערשטענדיגט און אוועקגעגאנגען, איבערלאזענדיג דא א וואך.

מעהר האט דער יונגער דאקטאר נישט געוואוסט וואס צו זאגען, דאקטאר סאפיר האט געמאכט דעם אנשטעל, אזוי ווי דער גאנצער אינצידענט געהט איהם ווייניג אן, אז איהם האנדעלט זיך נאר וועגען זיין קראנקער פאציענטין און צוזאמען מיט דעם יונגען קאלעגע איז ער צוגעטרעטען צו אונטערזוכען די קראנקע.

— ווי מיינט איהר הער קאלעגע, מיר דוכט זיך, אז זי איז אנ'אונזוריקע, אז די געפאהר איז פאריבער.

— יא, קאלעגע סאפיר, פולשטענדיג, איהר האט אין דעם דאזיגען פאל בעוויזען וואונדער.

— נישט קיין וואונדער, פריינד מיינער, נאר ענערגיע און גוטען ווילען, דאס איז די הויפטזאך, ווי רעכענט איהר וועט די קראנקע שנעל קומען צוריק צום בעוואוסטזיין?

— איך האב נישט קיין דרייסטקייט, דאקטאר סאפיר, ארויסצוזאגען מיין מיינונג, אבער ווי מיר דוכט זיך, דארף דאס געשעהען נאך היינט.

— יא, איהר זענט גערעכט, נאך היינט דארף לויט אלע וואהרשיינליכקייטען די קראנקע צוריק קומען צום בעוואוסטזיין, און איצט מיין יונגער קאלעגע, געהט אהיים און רוהט זיך אויס, איהר האט דאך געהאט א שווערע נאכט, נישט אמת?

דאקטאר סאפיר איז געבליבען אליין מיט דער קראנקער, ער איז צוגעגאנגען צום טעלעפאן (און אנגעקלונגען אין אויספארשונגס-אמט צום אויבער-קאמיסאר דאנסקי, ער האט זיך פארגעשטעלט דורכ'ן טעלעפאן פאר'ן קאמיסאר און געפרעגט:

— נאך וואס האט מען אוועקגעשטעלט א וואך ביים בעט פון מיין פאציענטין?

— איהר זענט זעהר נאאיוו הער דאקטאר, האט דער קאמיסאר געענטפערט, די גאנצע שטאט קאכט ווי אין א קעסעל וועגען דער דאזיגער געשיכטע, די צייטונגען זענען פול מיט דער נייעס און איהר ווענדעט זיך צו מיר אזוי ווי איהר וואלט מיך געהאלטען פאר א קינד, אדער מאכט איהר דעם אנשטעל פון א קינד.

דאקטאר סאפיר האט זיך פערשעהמט, ער האט ווירקליך פון גארנישט געוואוסט צו זאגען, ער האט זיך שנעל צוריקגעכאפט און געזאגט:

— נישט וועגען דעם עצם ענין האנדעלט זיך מיר, איך וויל נאר פעסטשטעלען, אז די אנוועזענהייט פון א פאליציאנט אין צימער פון דער קראנקער, וואס האט א בעפעהל נישט אפצוטרעטען פון איהר בעט, קען זיך זעהר פאטאל אפרופען אויף איהר געזונד-צושטאנד.

— איך קען דערצו גארנישט העלפען.

— איך מאך אייך אויפמערקזאם, אז דער צושטאנד פון דער קראנקער איז אזעלכער, אז זי קען יעדע מינוט צוריק בעקומען דאס בעוואוסטזיין און דאס וואלט געווען פאר איהר א שרעקליכער קלאפ צו זעהען ביי זיך א שומר.

— איך וועל אלץ טון, כדי אייך בייהילפיג צו זיין, האט געזאגט קאמיסאר דאנסקי.

דאקטאר סאפיר האט אוועקגעלעגט דאס טעלעפאן-טרייבעל און זיך געהייסען ברענגען א צייטונג. ער האט דאס נייעס איבערגעלייענט איינמאל און נאכאמאל און נישט געוואלט גלויבען זיינע אייגענע

— אדער זיי זענען משוגע געווארען. נישט אנדערש, דאס איז דאך א וואהנזין, די פאליציי לאזט זיך אויפ'ן וועג פון א גרויסער אוואנטורע. כא, כא, כא, האט זיך דער דאקטאר צולאכט אויפ'ן קול, דאס איז דאך אנ'אויסגעצייכנטע קאמעדיע.

דאס הויכע לאכען פון דאקטאר האט אזוי ווי איבערגעוועקט די קראנקע פון א שווערען שלאף, פון א שווערען קאשמאר, זי האט ברייט געעפענט די אויגען און געקוקט אין איין פונקט אויפ'ן סופיט. דאקטאר סאפיר איז צוגעגאנגען צו איהר און אנגענומען איהר האנד פרובענדיג דעם פולס. די קראנקע האט אנגעהויבען צו בעוועגען מיט'ן קאפ אויף רעכטס און אויף לינקס. אזוי ווי זי האט עפעס געזוכט, אליין נישט וויסענדיג וואס און וועמען.

— טרינקען, האט זי געשטאמעלט, גיט מיר עפיס טרינקען.

דאקטאר סאפיר האט איהר עפעס דערלאנגט, די קראנקע האט איהם אנגענומען ביי דער האנד.

— דאקטאר, דאס זענט איהר, ליבער דאקטאר, זאגט מיר, וואו געפין איך זיך.

— רוהע, פריילין, אבסאלוט רוהיג מוזט איהר זיין. איהר געפינט זיך ביי אייך אין צימער און זענט שווער קראנק, געווען, איהר הויבט שוין אן געזונד צו ווערען, אבער איהר מוזט אבסאלוט רוהיג זיך אויפפיהרען.

ראמא האט זיך געריבען דעם שטערן, זי האט זיך געוואלט אן עפעס דערמאהנען.

— דאקטאר, און מיר האבען זיך עפעס אויסגעדוכט מאדנע זאכען, איך האב עפעס געזעהען וואונדערבארע חלומות...

— רוהיג, מיין קינד, רוהיג, איהר האט געהאט גרויסע הילף, דערפאר האט איהר געהאט אזעלכע חלומות.

— יא, איך פערשטעה איצט, אז איך בין שווער קראנק, איך פיהל עס איצט. אבער פארוואס קען איך מיך אין גארנישט דערמאנען, דאקטאר, אייך האב איך דאך גלייך דערקענט.

— איך בעפעהל אייך, אז איהר זאלט זיין רוהיג, און נישט פרובען אין גארנישט זיך דערמאהנען. אויב איהר וועט מיך נישט הארכען געה איך ארויס פון צימער און איהר וועט נישט האבען מיט וועמען צו רעדען.

— גוט, איך וועל הארכען, יא הארכען... פאטער... מערטענס... יאקוב... וואו ביסטו. ראמע האט ווידער פערלוירען דאס בעוואוסטזיין.

(המשך קומט).

דער קונדס

הומאָר — סאַטירע

צוזאַמענגעשטעלט דורך א. שוואַרטציגעל

פּאָליטיק פון וואָך

אוי, געוואַלד, אוי, אַ בראָך, מען רעדט שוין ווידער וועגן שלום!

הענד און פיס הויבען אָן ציטערען, ווי נאָר מען נעמט רעדען וועגען שלום. איצט רעדט מען וועגען אַנ'אייביגען שלום צווישען די סאָוויעטען און דייטשלאַנד. ווער ווייס, וואָס עס קאָן אַרויס־קומען פון אַזאַ שלום...

דערווייל האָבען מיר אַ קלאַפּאָט מיט'ן קריזיס. אוי, איז דאָס אַ קריזיס!

ביז מען פאַרזיכערט דעם שלום, וואָלט געווען אַ יושר צו בעזייטיגען דעם קריזיס.

דער קריזיס ליגט דאָך שוין אַלעמען אין האַלדז.

אַ סמאַרטע ציגיינערין

ציגיינערין (לייגענדיג אַ מאַן קאָרטען): — האָסט ליב אַ מיידעל מיט שוואַרצע אויגען און שוואַרצע האָר.

מאַן: — גאָט איז מיט אייך! מיין געליבטע האָט דאָך גאָר בּלאָנדע האָר.

ציגיינערין: — נו געוויס, זי האָט זיי אָפּגעפאַרבט אויף בלאָנד.

מאַן: — וואָס רעד איך! מיין געליבטע האָט דאָך טאַקע שוואַרצע האָר.

ציגיינערין: — אָט דאָס, וואָס איך האָב געזאָגט: זי האָט אָפּגעפאַרבט אויף בלאָנד און ס'איז צוריק אָפּלאַקירט געוואָרען אויף שוואַרץ.

צוויי גנבים שמועסען זיך דורך

זאָגט איינער: — אונזערע געשעפטען וואָלטען געווען גאַנץ גוט, ווען נישט די פינסטערע טורמעס.

זאָגט דער צווייטער גנב: — דו נאַר, ווען נישט די טורמעס, וואָלטען מיר דאָך געהאַט די גאַנצע וועלט קאָנקורענטען.

אין אַ רעסטאָראַן

מען קאָן דאָך די פיש אין מויל נישט נעהמען. וואָרום האָסטו דאָס מיר איינגערעדט, אַז איך זאָל עס נעמען?

— איך וועל אייך זאָגען דעם אמת, ווען איהר זאָלט עס נישט נעמען, וואָלטען עס מיר קעלנער געדאַרפט אויפעסען.

אויפ'ן הינער־פּלאַץ

אויף דעם הינער־פּלאַץ קריגט זיך אַ הינער־יודענע מיט דעם לאָוויטשער הינער סוחר:

„איהר האָט מיר געשיקט אַ שטייג הינער, אין די שטייג געווען אַזוי צובראָכען אַז די הינער זענען פון שטייג אַרויס און איך האָב נאָר געקאָנט מיט שווערער מיה צוריק אויסכאַפּען קוים צעהן הינער".

„אַ בר־מזל" — ענטפערט דער לאָוויטשער יוד — איך האָב אייך אין דער שטייג נאָר זעקס הינער געשיקט".

וואַסער טעם האָט עס

אין שטעטעל קריסטינאָפּאָל האָט אַמאָל געוואוינט אַ יוד לייב שפּיץ, אַ בעקאַטער בעל־עבירה'ניק, וועלכער האָט געהאַט אַ טבע מיט זיין ווייב, וואָס איז גראָד געווען אַ זעהר פרומע — צו רעדען געצעהלטע ווערטער.

אַמאָל אין אַ שבת־תשובה, ווען דער רב האָט בעדאַרפט דרשנ'ען אין שול, האָט דאָס ווייב געצוואונגען לייב'ן, ער זאָל געהען דאַווענען און הערען די דרשה.

ווען לייב שפּיץ איז אַהיימגעקומען פון דאַווענען האָט זיך צווישען זיין ווייב און איהם פאָליסגעוויקעלט אַזאַ שמועס:

„האָט דער רב — זאָל לעבען, געהאַלטען אַ שעהנע דרשה"?

— „יאָ".

— איבער וואָס האָט ער גערעדט?

— „עבירות"...

— וואָס האָט ער גערעדט איבער זינדיגען און עבירות טון"?

„אַ שוטה? — פרעגט איהם מתרם וואָס פאַר טעם עס האָט אַ עבירה"...

די צווייטע טעג

אַוועק עס זענען ערשטע טעג
די ערשטע טעג פון פסח
איהר מעגט זיי רופען: „קאָנקניטעל",
זיי אַרט עס נישט — דאָס ווייס איך...

איך זאָל דערצעהלען ווי די טעג
עס זענען צוגעגאַנגען?
אוי, קוים איהר ווייסט עס שוין אַליין,
טאָ דאַרפט איהר ס'נישט פאַרלאַנגען...

ס'איז נישט געווען געגאַנגען דאָס —
אַ יום־טוב איינדערוואַכען:
ס'איז נישט געהולכ'ס גאָר געווען,
נאָר קוים געטרעט, געקראָכען...

אַז ביז מען האָט זיי אין דער שטוב,
די יום־טוב־טעג געקריגען,
געווען איז עס אַ קנאַפּע פרייד,
אַ האַלבער פאַרגעניגען...

איצט זענען זיי די טעג אַוועק,
נאָך ערשטע קומען — צווייטע,
און יודען געהען נאָך אַרום
צעטרענצעלטע, צעדרייטע...

און וואָס וועט, ווייטער ווערען פאָרט —
איך קאָן נישט טרעפען, ליידער...
איין זאַך איז קלאָהר: נאָך סדר־נאַכט,
עס קומט דער אַלטער... סדר!

יאַקעל בן פּלעקעל

פון וואַנען?

ווייב: גזלן! רוצח! גיב געלד אויף די צווייטע טעג יום־טוב!
מאַן: פון וואַנען זאָל איך נעמען?

דער געלד־שידוך

אמת, ס'איז געווען אַ געלד־שידוך צווישען מיר און מיין מאַן.

קיינער וועט עס נישט אָפּלייקענען.

איך האָב פאַרמאָגט: אַ שעהן פּנים, חן־גריבלעך, אַ זיסען שמייכעל, אַ פיינעם קערפּער, אַ גלייכען, אַ יונגען, אַ געשניצטען; אַ בלאָנדען קאָפּ האָר, ווייסע ציינער און זעכצעהן יאָהר.

און ער? דער חתן? דער איצטיגער מאַן מיינער?

ער האָט פאַרמאָגט אַ איין־און־פערציג יאָהר, צוויי מאָל הונדערט טויזענט טאָלער און אַ פליך, וואָס איז געווען ווי ער אַליין.

זעהט איהר דאָך שוין אַליין, אַז פון מיין זייט איז דאָס געווען נישט מעהר ווי אַ געלד־שידוך.

קיין ליבע איז ביי מיר נישט געווען. קיין האַרץ, קיין געפיהל, גאָרנישט!

איך האָב זיך געטראַכט: ווען איך וועל זיין רייך, וועל איך שוין קריגען אַ געליבטען אויך: פאַר געלד קריגט מען אַלץ...

איבעריגענס, איך וועל גאָרנישט דאַרפען צוצאָהלען; אויב איך וועל נאָר טון איין פּיפּס, וועל איך האָבען ליבהאָבער מעהר ווי איך וועל וועלען.

אַז איך וועל האָבען אַ שעהנע היים, אַ סך געלד און מיין מאַן וועט זיין אַ גאַנצען טאָג אין געשעפט וועל איך דערווייל לעבען אַ גוטען טאָג מיט מיינע בעקאַנטע גוטע פריינד.

און איך האָב חתונה געהאַט מיט מיין מאַן. מיינע עלטערען זענען געווען שטאַרק צופרידען, וואָס איך בין אַריינגעפאַלען אין אַזאַ שמאַלץ־גרוב...

ליבען ליבט ער מיך מעהר פון זיין אייגען לעבען, דער מאַן מיינער. אַז איך גיב איהם אַמאָל אַ קוש אָדער איך שענק איהם אַ שמייכעל, איז ער גליקליך, דער אידיאָט!

ס'איז נישטאָ די שעה, דער טאָג, איך זאָל איהם נישט אָפּנאַרען, דעם בהמה. וואָס איך זאָג איהם, גלויבט ער מיר

און פאַר גרויס פרייד גיט ער מיך אַ קוש און נאָך אַ קוש און אַ פינפטען און אַ צעהנטען.

עס ווערט איהם קיינמאָל נישט נמאס מיך צו קושען — אַ בהמה!

חלות און אייער־קיכלעך קויף איך ביי אַ בעקער, סאָרטיגע; אָבער איהם, דעם יאָלד, רעד איך איין, אַז איך בין דאָס טאַקע אַליין די בעקערין, און ער, דער גולם, גלויבט.

און ער צופּויקט איבעראַל, צווישען אַלע זיינע בעקאַנטע, די שמחה זיינע.

אָט בין איך געוואָרען אַ מוטער. איך האָב געבוירען אַ מיידעלע.

איז ער, דער יאָלד מיינער, אין זיבעטען הימעל פון גליק! אַלע גיבען איהם אַ מזל־טוב, רופט איהם טאַטע און ער, דער שוטה, גלויבט זיי. ווצמען אַרט עס?

זאָל ער זיך פרעהען: זאָל ער זיין אַ טאַטע, אָבער איך קען עס נישט זאָגען...

נישט איך קען, נישט איך וועל, נישט איך מעג...

איך טראַכט זיך: ער טאַנצט אויף אַ פרעמדער חתונה; ער וואַרפט זיך מיט אומזיסטע קושען... איך האָב עס אסור פאַרדינט ביי איהם...

אָך, ווי מען קען די מענער בלאָפען, ווי מען וויל!

נישט אַלע מאָל איז שלעכט אַ געלד־שידוך.

איך האָב נישט קיין חרטה...

ב. ס—ר

דער פּאָליטישער „פּאַדריאַד"

אָט איז די מישערקע,
און אָט דער וואַסער־גיסער,
אָט איז דער מאַשיניסט,
דער סאַמע גרויסער שיסער.
אָט שטעהען זיי אין „טראָמבעווען"
און אָט איז די מאַשינע —
זי וועלגערט און זי רעדעלט אויס
די מצה'קעלעך, די דינע.
אָט כאַפּען זיי די „כאַפּערלעך"
און טראָגען עס צום אויווען —
באַקען זיך די מצות אויס
אָן זאַלץ און אויך אָן הייוען...
מיינט איהר, אַז עס באַקט זיך נאָר
אין מצה־בעקערייען?
זאָל אייך נאָר דער טעות
נישט אַריינפאַלען אין רעיון.
און וואָס איז דאָרט אין סיים, מיין פריינד —
„מישט" מען נישט אַ „מורא"?
גיסט מען נישט קיין וואַסער דאָרט,
אָנשטאָט „סימאָווע תורה"?
ס'„טראָמבעווען" אַ יעדערער
פון יענע דעפּוטאַטען —
כלומרשט צו דערלאַנגען אונז
אַ שטיקעל טייג אַ גלאַטען.
די מאַשין דרייט זיך פעסט:
עס דרשענען די רעדער.
הערט מען ווי מען דברט הקדש —
„לעכערט" עס פסרר.
נעכט אַפילו אַרבייט מען
און מען „כאַפּט" די פראַצע —
כ'מיין, געזעצען מאַכט מען דאָרט
פלינק געבאַקט ווי מצה.
וואָלט נאָך אַלעם גוט געווען —
זאָל זיין הייס דער אויווען...
אין די מצה דינינקע
באַקט מען איהר אָן הייוען.
כ'וואָלט זיי אַלעס נאָכגעלאָזט,
כ'וואָלט געשאָנקען אַלץ,
שלעכט איז, וואָס ס'איז „לעפּערדיג"
און ס'פעלט פסדר זאַלץ...

שמערעלע

אַ זעלטענער מענש!

— מיין מאַן איז אַ זעלטענער מענש.
— אויב אַזוי, האָסטו דאָך געטראָפען.
— אַזאַ מזל אויף דיר, דו ווייסט דען מיט וואָס? ער קומט דאָ זעלטען אַ היים...

ביז אין משוגעים־הויז

ביי מאַטורא האָט דער פּראָפעסאָר געשטעלט דעם גימנאַזיסט אַזאַ פראַגע:

„אָננעמענדיג, אַז איך גראָב פון דאַנען אויס אַ לאָך אינמיטען דורך דער ערד, ביז וואוהין וועל איך קומען?"

— „ביז אין משוגעים־הויז" — איז געווען דער ענטפער.

היימישע מיידלאָך

ערשטע מיידעל: — עס איז דאָך פרעה נאָך צוועלף ביינאַכט, אין וואוהין איילסטו זיך?

צווייטע מיידעל: — איך איל זיך אַהיים. און דו?

ערשטע מיידעל: — איך וואָלט אויך געגאַנגען אַהיים, נאָר וואָס וועל איך זאָגען מיינע עלטערן, ווען זיי וועלען מיך פרעגען, וואָס איך בין געקומען אַזוי פריה?...

שלעכטע צייטען

זי: — דו ביזט געוואָרען אַ שלעכטער. אַמאָל, ווען איך פלעג זיך צעוויינען פלעגסטו ביי מיר אויספרעגען די אורזאַכען, וואָס איך וויין, און איצט פרעגסטו שוין גאָרנישט.

ער: — ס'טוט מיר זעהר לייד, אָבער מעהר וועל איך שוין דיך נישט פרעגען. עס האָט מיך אָפּגעקאָסט אַ פערמעגען די פרעגעניש. ס'איז נישט פאַר היינטיגע שלעכטע צייטען.

נאָך וועגען דער שיסעריי אין דער בודאַפּעשטער שוהל

אין זונטאָגדיגען נומער פון אונזער צייטונג האָבען מיר שוין געבראַכט די יט"א-ידיעה וועגען דער שיסעריי פון אַ גייסטיג-קראַנקען אין אַ בודאַפּעשטער שוהל. איצט בעקומען מיר נאָך פאָלגענדע פּרטים וועגען דעם שרעקליכען פאַל.

בודאַפּעשט, 6 (ספּ. טעל.) פרייטאָג ביינאַכט ווען דער חזן האָט שוין געהאַלטען ביים ענדיגען די תפילות איז אַריינגעלאָפען עפּיס אַן׳-אומבעקאַנטער און האָט 4 מאָל פון דער רייה אויסגעשאָסען אויפ׳ן אויבערקאַנטאָר לענעצקי. ס׳איז אַנטשטאַנען אַ גוואַלדיגע פּאַניק. דערווייל האָט דער יונגערמאַן נאָך אַמאָל אָנגעלאָדען זיין רעוואָלווער און האָט געשאָסען נאָך 3 שאָסען.

דער 17-יאָהריגער שילער אויגען ראָט און דער סוחר איגנאַץ טאיגליך זענען שטערבליך פערוואונדעט געוואָרען. דער שמש און דער ראַבינער ד"ר בענוסי האָבען זיך געוואָרפען אויף דעם שיסער און ביי איהם צוגענומען דעם רעוואָלווער. מ׳האָט איהם אַרויסגעפיהרט אין אַ דערבייאיגען צימער וואו אָהין ס׳איז אַרויסגערופען געוואָרען פּאָליציי און מ׳האָט איהם אַרעסטירט.

בעת דער פּאַניק זענען צודריקט געוואָרען דער 70 יאָהריגער סוחר איגנאַץ פינטערמאַן און דער 40 יאָהריגער לעאָ קערן און סטודענט לעאָ זשעק. צוגלייך מיט די פערוואונדעטע פון די קויהלען האָט מען זיי אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל, אָהין זענען אויך אָפּגעפיהרט געוואָרען פיל פערוואונדעטע וואָס זייערע נעמען זענען נאָך דערווייל נישט פעסטגעשטעלט. דער שיסער הייסט עמיל צאָטלאָקאַל קאָטאַליק. ער איז אַלט 43 יאָהר און וואוינט אין שטאָטישען היים פאַר דאַכלאָזע. ער איז 20 יאָהר געווען אין אַ משוגעים-הויז און האָט געליטען הונגער און נויט. ער ערקלערט, אַז ער איז אַ שונא פון די פריימויערער אַזוי ווי ער האָט זיי נישט געקענט געפונען האָט ער בעשלאָסען זיך אָפּצורעכנען מיט די יודען, מ׳האָט איהם איבערגעשיקט אין שפּיטאָל פאַר גייסטיג קראַנקע אויף אָבסערוואַציע.

40,000 סאָוויעטישע בעאַמטע דערוויטערט פון זייערע אַמטען

ריגע, 6 (ספּ. טעל.) אין „קאָמוניסט" זענען פערעפענטליכט די רעזולטאַטען פון דער רעוויזיע ביי די סאָוויעטישע אַמטען אויף אוקראַינע. פון 338 טויזענד בעאַמטע זענען 40.000 דערוויטערט געוואָרען פאַר קאָנטרעוואָלוציאָנערע שטימונגען. די צייטונג בעהויפּטעט, אַז די וויכטיגסטע סאָוויעטישע אַמטען האָבען זיך געפינען אונטערן איינפלוס פון אַנטי-סאָוויעטישע עלעמענטען. גלייכצייטיג זענען שטאַרק רעדוצירט געוואָרען די בעאַמטע פערזאָנאַלען. 50 פּראָצענט פון אַלע בעאַמטע אין די ווירטשאַפטליכע און קאָאָפּעראַטיווע אָרגאַניזאַציעס, צווישען זיי מייסטענס אוקראַינער זענען רעדוצירט געוואָרען.

קלאַנג-פילם-טעאַטער
„CASINO"

היינט און פאָלג. טעג!
גרעסטער פּוילישער רעדעוו-דיגער קלאַנג-פילם א. נ.

ס׳האָרץ אויף דער גאַס

אין די הויפּט-ראָלען:
NORA NEY, ZBYSZKO SAWAN, KAZ. JUNOSZA-STĘPOWSKI.

די אַקציע שפּילט זיך אָפּ געגענוועַרטיג. פּראָדוקציע: „Leofilm"—וואַרשע.
רעאַליזאַציע: J. Gardan ווערטער: Konrad Tom מוזיק: S.Kataszek

אויסער׳ן פּראָגראַם: לאַנד-אַקטואַליטעטען.

אָנהויב פון די סעאַנסען 4.30 נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום-טוב—12 אַ זייגער בייטאָג.
בעמערקונג: פּאַספּאַרטוס, הנחה-בילעטן און פריי-קאַרטען זענען בעת יום-טוב אומגילטיג.

די אוקראַינישע אָנקלאַגעס אויפ׳ן אינטערנאַציאָנאַלען פאָרום

וואַרשאַ, 6 (טעלעפאָניש) אין אָפיציעלען אָרגאַן פון דער צווישען-פּאַרלאַמענטאַרישער אוניע „בולעטען פּאַרלאַמענטער" פאַר מערץ געפינט זיך אַ ידיעה, אַז די אוקראַינישע סעקציע פון דער אינטערנאַציאָנאַלער פרויען-ליגע פאַר שלום און פריי-הייט האָט זיך געווענדעט צו די אויפמערקזאַמקייט פון דער אוניע אויף די געשעהענישען אין מזרח-גאַליציען. די ליגע האָט דעלעגירט די פרויען מארי שעפּשאַנקס און העלענא. אַטאַנהעימער קיין לעמבערג און אַנדערע שטעט. נאָך זייער צוריקקומען האָבען זיי פערעפענטליכט זייער בעריכט. וועלכער האָט אין ענגלאַנד געשאַפען פיל סימפּאַטיעס פאַר די אוקראַינער און האָט בעוואויגען איינינגע מיטגלידער פון ענגלישען פּאַרלאַמענט זיך צו ווענדען מיט דער בעקאַנטער פּעטיציע צום פעלקער-בונד.

די אַקציע פון דער אינטערנאַציאָנאַלער פרויען-ליגע האָט אויך געווירקט, אַז דער ראַט פון דער פעלקער-ליגע זאָל בעשטימען אַ ספּעציעלע קאָמיסיע וועגען דעם ענין.

דער אונבעקאַנטער 44170

(ענדע פון 6-טע זייט).

געמאַכט די איינבילדונג, די פרוי קאַנעלאַ און די איבריגע נאָהענטע האָבען זיך דאָס איבריגע אַליין איינגעבילדעט און דערגענצט וואָס עס האָט געפעהלט ברונערין צו קאַנעלאַן. מען דערמאָהנט אויך, אַז ברונערי איז שטענדיג געווען אַ מיסטיפיקאַטאָר און ליגנער, ווי וואַהרשיינליך עס זאָלען נישט קלינגען די אַלע טענות בלייבט דאָך אַ צווייפעל.

די דאָקומענטען צו דעם אויסטערלישען פּראָצעס פערנעהמען העכער דרייסיג בענדער. עס זענען געזאַמעלט פערשידענע צייגנישען וועגען דעם לעבען פון די צוויי מענשען אין דער פערגאַנגענהייט עס זענען געמאַכט געוואָרען ספּעציעלע אַנאַליזען, פערשידענע פאָרשונגען: פיזישע, פּסיכאָלאָגישע, לינגוויסטישע, סטיליסטישע (דער „אונבעקאַנטער" האָט אָנגעשריבען אַ גאַנצען בוך „אין זוכעניש פון מיין איך") פאָטאָגראַפישע און אַפילו אַן אַנאַליזע פון בלוט פון דעם „אונבעקאַנטען". אָבער אין דער זאַך זענען פערהאַן פיל שוואַרצע פונקטען און זיי זענען אויסגענוצט געוואָרען דורך די אַדוואָקאַטען פון פרוי קאַנעלאַ: עס זענען נישט ריכטיג אַראָפּגענומען געוואָרען די דאַקטילאָסקאָפּישע בילדער, עס איז ערגעץ בעלם געוואָרען אַ פערזאָן, וועלכער איז אַרעסטירט געוואָרען צוזאַמען מיט׳ן „אונבעקאַנטען" א.אַ.וו.

אין דעם איבערפולטען געריכטס-זאַל זענען נישט געווען נישט דער „אונבעקאַנטער" און נישט די צוויי פּראַאינטערעסירטע פרויען, וועלכע שטרייטען איבער איהם. דער פרוי קאַנעלאַ דראָהט ביים נישט גינסטיגען אויסגאַנג פונ׳ם פּראָצעס צו פערלירען ווידעראַמאָל אויב דעם שטרייטיגען מאַן, איז אָבער אונשטרייטבאַרען פאָטער פון איהרע לעצטע צוויי קינדער. פרוי ברונערי וויל נישט צוריק איהר מאַן, זי וויל נאָר בעשטראָפען דעם אַפעריסט, איהר זוהן איז אַריינגעטרעטען אין אַ קלויסטער, כדי אויסצוקויפען די שווערע זינד פון זיין פאָטער.

אויפ׳ן געריכט זענען געווען צוויי יונגע מענשען אַ יונגערמאַן און אַ מיידעל, די געזעצליכע קינדער פון דעם פערפאַלענעם קאַנעלאַ, דעם פּרעכטיגען פּעדאַגאָג און טאַפּפערען סאָלדאַט, זיי געדענקען נישט דעם פאָטער און פאַר זיי קען עס פּער שטעהט זיך נישט זיין איבערצייגענד די סמנים, לויט וועלכע די מוטער האָט דערקענט איהר מאַן.

וואָס די קינדער האָבען אָבער געדאַרפט איבערלעבען אין געריכט, ווען מען האָט אויפגעדעקט אין דער גאַנצער נאַקעטקייט דאָס לעבען און נאַטור (אַפילו די ווענערישע קראַנקהייט) פון דעם מענשען, וועלכער האָט אוזורפּירט דעם נאָמען פון זייער פאָטער? וואָס פאַר אַ פאַנטאַזיע וועט אויסטראַכטען אַ שרעקליכערע דראַמע!

א. ב. ר.

DR. MED. H.LUBICZ

אָפּ. פאַר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראַנק
אויף צעגעלניאַנאַ 43, טעל. 141-32
עמפּפאַנגס-שעה׳ן 8–10, 12–2, און 5–8 זונטאָג און יו"ט 9–1. פאַר דאַמען בעזונדערער וואַרטע-זאַל.

יודיש פאָלקס-טעאַטער, זגערזשער 17 טעל. 193-03

מיט׳ן אַנטייל פון דער סובּרעטין רעגינאַ בוימאַן.

דעם אַמת׳ן עונג יו"ט אין פאָלקס-טעאַטער! זינגען / טאַנצען / וויצען / הומאָר / סאַטירע / לאַכען

מיטוואָך 4 נאָכמ. צו ביליגע פּרייזען די היסטאָר. אָפּערעטע חורבן ירושלים אין 4 אַקטען פון לאַטיינער.

מאָרגען, מיטוואָך, 9 אַ זייגער אין אָוונט די שעהנע קאָמישע אָפּערעטע גרויסער ערפאָלג! הונדערטער מענשען זענען אָוועק נישט בעקומענדיג קיין בילעטען

20 נומערן געזאַנג | די יודישע חתונה | 20 נומערן געזאַנג

אין 3 אַקטען מיט עפּילאָג פון ליליען. מוזיק פון אַלשאַנעצקי.
טענץ אויסגעפיהרט פון נעגער-טענצער דזשאָן דזשאָנסאָן.

דאָנערשטאָג 4 נאָכמ. צו ביליגע פּרייזען די היסטאָרישע אָפּערעטע באָבע יאַכנע אין 4 אַקטען פון א. גאָלדפאַדען.

דאָנערשטאָג, מוצאי-יום-טוב, 9 אָוונט די גרויסע היסטאָרישע אָפּערעטע „בר-כוכבא" אין 4 אַקטען פון א. גאָלדפאַדען.

ס׳נעמט אַנטייל פרויען: בעזמאַן, בוימאַן, ל. גאָלדשטיין, ח. מאַכאַראָווסקאַ, פעדערמאַן, ראָזענצווייג.
מענער: אַריעל, באַלבירסקי, גאָלדבערג, דראַנאָוו, טופּמאַן, נייהויז, מאַכאַראָווסקי, פּאָלאַנסקי, פאָסטעל. ליטער: ח. אַריעל. סופלער: וו. נייהויז. אַדמיניסטר.: נ. גאָלדשטיין.
בעמ.: פּאָרשטעל. לטובת אינסטיטוציעס און פערייַנען ווערען פערקויפט צו צוגענגליכע פּרייזען

אַנאָנס! די נאָהענטסטע פּרעמיערע „פּאַריזער אונטערוועלט"
בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון פאָלקס-טעאַטער. — דער זאַל איז גוט בעהייצט.

דער „פּוילישער שטערן" (4

סענסאַציאָנעלער ראָמאַן פון דעם וועלט-קריג

— אסתר — האָט געענטפערט דער קאַפּיטאַן שטרענג — דערלויבט איך פאָרצושטעלען מיין פריינד, דעם מאַיאָר האַרי אָקעוויט. מיר ביידע צוזאַמען האָבען געקעמפט געגען די דייטשען אין פראַנקרייך.

די יונגע פרוי האָט געווענדט איהרע גרויסע, טונקעלע אויגען אויף האַרין, און זיך פונאַנדערגעלאַכט:

— אַלטע פריינד, נייע פריינד, איך פערגעטער די פריינדשאַפט! און אַט, קאַפּיטאַן, האָט איהר מיין עלטסטען פריינד! — האָט זי צוגעגעבען, אָנווייזענדיג אויף קווייטמאַנען און זיין טאָכטער מערי — איך האָב געקאָנט דעם מיסטער מאָריס קווייטמאַנען ווען איך בין נאָך געווען אַ קליין מיידעלע. איך וועל אייך טאַקע באַלד בעקענען אייך און אייער פריינד.... ווי רופט מען איהם ?... אָך, יאָ! מאַיאָר האַרי....

נור-על-דין, האָט זיך צראַפּגעלאָזט אויף אַ פאָטעל געגען שפּיגעל, און אויסגערופען:

— עס איז דאָ צופיל מענשען! נישטאָ מיט וואָס צו אָטעמען!... לאַזאַרא, ראַמירא, מאַכט עס, ווי איהר וואָלט אַרויס פון דאַנען!

בעת די אָנגערופענע האָבען נאָך געהאַלטען ביים אַרויסגיין, האָט שטרענג אַ פרעג געטון ביי דער טענצערין:

— איך האָב געהערט, אַז איהר גייט אַוועק פון „פּאַלאַס" ?

ער האָט גערעדט זעהר שטיל, און האַרי, וואָס האָט זיך אַדורכגעשמועסט מיט קווייטמאַנען און זיין טאָכטער, האָט נישט געהערט זיין פראַגע.

די טענצערין, האָט אַרונטערגעהמענדיג די טראַכט פון קאָפּ, איבערגעפרעגט:

— ווער האָט עס אייך געזאָגט ?

— דאָס איז גראָד נישט וויכטיג, ווער ס׳האָט מיר געזאָגט.... אָבער פאַרוואָס האָב איך וועגען דעם נישט געוואוסט ?...

זיין טאָן איז געווען טרוקען און שאַרף, און האָט גאָר נישט געהאַט קיין שייכות מיט זיין געוועהנליכער איידעלער און רוהיגער מאַניער.

דער שמייכעל האָט אָבער נישט פערלאָזט זיין פנים.

נור-על-דין האָט זיך בערוהיגט אַרומגעקוקט:

מערי, וועלכע האָט בעת מעשה בעטראַכט דעם צימער, האָט דערזעהן אין דעם וואַנד-שפּיגעל די טענצערין, און האָט מיט פערוואונדערונג בעמערקט אין איהרע אויגען דעם אויסדרוק פון שרעק און יאוש — אַזאַ מין אויסדרוק פון אַ פערייאָגטער חיה....

מערי איז געווען אַזוי איבעראַשט, אַז זי האָט זיך נישט-ווילענדיג אַרומגעקוקט אויף דער טיר מיינענדיג, אַז עמיצער האָט אומבעמערקט איבערגעשראָקען די טענצערין.

די טיר איז אָבער געווען צוגעמאַכט, און קיין שום זייטיגער מענש איז אין צימער נישט געווען.

כאַפּענדיג ווידער אַ בליק אויפ׳ן שפּיגעל, האָט דאָס מיידעל דערזעהן די נאַקעטע פּלייצעס פון דער טענצערין, וועלכע האָט שטיל גערעדט מיט שטרענגען.

מערי האָט שנעל פערגעסען וועגען דעם אויס-טערלישען פאַל, מחמת זי איז געווען צו גליקליך פון דעם פאָטערס ערפאָלג.

דעם אַלטענס אויגען האָבען געלויכטען מיט פרייד; דער רעזשיסער פלעטשער האָט איהם געזאָגט, אַז זיין אָנגאַזשמאַן אין „פּאַלאַס" וועט וואַהרשיינליך פערלענגערט ווערען.

האַרי האָט הנאה געהאַט פון זיין ערשטען אַרלויב-טאָג.

נאָך לאַנגע וואַכען פייניגען זיך מיט זיינע חברים אויפ׳ן פראָנט, האָט זיך איהם איטליכע פרוי אויסגעוויזען, ווי אַ צויבער-וואונדער פון דער נאַטור, הגם דאָ דאַרף געזאָגט ווערען, אַז אונטערן בעגריף „איטליכע" ווערען דאָ געמיינט בלויז צוויי פרויען, מיט וועלכע דעם גורל האָט דאָ איהם איצט צוזאַמענגעפיהרט.

זייער שיינקייט איז כישוף און געווען פערשידען: קווייטמאַנס טאָכטער איז געווען אַ הויכע, און איהר גאַנץ וועזען האָט געאָטעמט מיט פרישקייט און געזונד; איהרע געדיכטע קאַשטאַנען-האָר האָבען שיין אויסגעטיילט איהר מאַטען פנים און די גרויסע גרויע אויגען.

אסתר איז געווען אינגאַנצען דער היפוך פון מערין: די שוואַרצע האָר און דער קוים געעפענטער מויל, וואָס האָט ענטפּלעקט אַ רייה בלענדענד-ווייסע ציינער זענען געווען כאַראַקטעריסטיש פאַר אַ מזרח-טיפּ; איהר שיינקייט איז געווען תאווה׳דיג, רייצענד, און האָט אַרויסגערופען זכרונות פון דופּטיגע נעכט, געזאַנג פון גיטאַרעס אין לבנה-נעכט...

מערי! — האָט נור-על-דין אַ רוף געטון קווייט מאַנס טאָכטער (קווייטמאַן גופא האָט בעת מעשה עפּעס גערעדט מיט׳ן קאַפּיטאַן שטרענג) — בלייבט דאָ, מערי, זיצען אַביסעל מיט מיר ביז איך וועל זיך איבערטון, און די מענער זאָלען דערווייל געהן מאַכען אַ שנאַפּס מיט דעם רעזשיסאָר פלעטשער... אַ גרויזאַמער מענש דער פלעטשער!... איך וועל איך לאַנג נישט פערהאַלטען!

די מענער זענען אַרויסגעגאַנגען.

מערי איז געבליבען אַליין אין דעם גאַרדעראָב מיט דער טענצערין.

די קינדערישע מאַניערען און די פרעהליכע שטי מונג פון נור-על-דין זענען מאָמענטאַל פערשוואונדען. איהר פנים האָט בעקומען אַ מידען אויסגעמאַטערטען אויסדרוק, און אין די ווינקלען פון איהרע אויגען און פון מויל האָבען זיך בעוויזען קנייטשען.

— טייערע מיינע, — האָט זי זיך אָפּגערופען — דערלאַנגט מיר דעם כאַלאַט... ער הענגט הינטער דער טיר.... איך דאַרף איהם אָנטון בעת איך וואַש אַרונטער די שמינקע...

מערי האָט געבראַכט דעם כאַלאַט און זיך אַוועקגעזעצט לעב׳ן דער טענצערין.

די אַרטיסטקע האָט זיך אָבער נישט גערירט פון אָרט: זי האָט וועגען עפּעס געטראַכט, און מערי האָט ווידער דערזעהן אין איהרע אויגען דעם אויסדרוק פון אַ פערייאָגטער חיה.

— ווען איהר זאָלט געוואָלט וויסען, טייערע, ס׳אַרא מוראדיג ביטער לעבען מיר לעבען! — האָט נור-על-דין סיף אַ זיפץ געטון — אַ בעריהמטע אַקטריסע האָט נישט קיין פאָטערלאַנד, האָט נישט קיין היים, נישט קיין משפחה... שוין פינף יאָהר, ווי איך וואַנדער אַרום אין דער וועלט... איך האָב נישט דעם קאָפּ וואו אָנצושפּאַרען... וויל איך זיך באָר ערגיץ וואו אָפּשטעלען לענגער שלעפּט מען מיך שוין אין אַ נייעם אָרט... און אַזוי אָהן אַ סוף!....

זי האָט אַרויסגענומען פון אַ וואַליזקע אַ קליין זילבערן שאַכטעלע:

— איך האָב צו אייך אַ בקשה, מערי. דאָס איז אַ משפחה-מתנה. קיינמאָל שייד איך זיך נישט מיט איהר. איצט אָבער האָט זיך אַזוי געמאַכט אין מיין לעבען, אַז איך ווייס אַליין נישט, וואו זיך וועל זיין מאָרגען, און וואָס ס׳וועט זיין מיט מיר אין אַ וואָך אַרום. ביי אייך איז פאַרהאַן אַ היים, אַ הויז, און איהר לעבט אייך פרידליך און רוהיג מיט אייער פאָטער. ער האָט מיר אָקאָרשט דערצעהלט... בעט איך אייך, איהר זאָלט. נעהמען אָט דאָס שאַכטעלע און אָפּהיטען זי פאַר מיר ביז... ביז די מלחמה וועט זיך ענדיגען, און איך וועל פּר קומען אָפּנעהמען.

(פאָרטזעצונג קומט)

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבן

נייער פאלקסבלאט

דינסטאג 7 כ ניסן תרצ"א

אפריל
זון-אויפגאנג 5.24
זון-אונטערגאנג 6.01

דער רושם נאכ'ן גרויסן באנקראט פון דער לאדזער האנדעלס=באנק

דער רושם, וואס דער באנקראט פון דער האנ־דעלס־באנק האט אנגעמאכט אין לאדז, ווערט אלץ נישט קלענער. הונדערטער מענשען, וועלכע האבען פונ'ם באנקראט געליטען בעזוכען נאך איצט די באנק און דרעהען זיך ארום דער געביידע, אבער זיי קענען זיך דערוויל גארנישט דערוויסען וועגען גורל פון זייערע אפשפארונגען אדער אינקאסאס. וועלכע זיי האבען אריינגעגעבען אין דער באנק.

דער ארעסט פון וויצע־דירעקטאר קאלאנאווסקי, וועגען וועלכען מיר האבען שוין מיטגעטיילט אין אונזער זונטאגדיגען נומער האט אין שטאט גע־מאכט א שטארקען איינדרוק. וויצע־דירעקטאר קא־לאנאווסקי און דער פראקורענט פאלושני זיצען אין בעזונדערע קאמערען אין ארעסט פון אויספארשונגס אמט. ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט איז זייער ארעסט פערבונדען מיט די שטייער־שווינדלען, וועל־כע זענען אנגעגאנגען אין דער באנק נאך פון יענע צייטען, ווען הויפט־דירעקטאר איז געווען די־רעקטאר שולבארסקי. דער פערשטארבענער דירעק־טאר שולבארסקי איז זיך נוהג געווען — ווי עס גיבען איבער די בעאמטע — ווי א דיקטאטאר. ער פלעגט אפט מאכען אזעלכע טראנזאקציעס, וועל־כע האבען געדראהט דער באנק מיט גרויסע פער־לוסטען און פלעגט אפט וועגען זייער פערשידענע שריט אפילו נישט אינפארמירען דעם אויפזיכטס־ראט אדער די פערוואלטונג.

די בעאמטע פון אויספארשונגס־אמט און פון פינאנץ־אמט האבען איצט פארגענומען צו קאנטראל־לירען די ביכער פאר די לעצטע 10 יאהר'. די מיניסטעריאל־קאמיסיע האט שוין אין ערשטען טאג קוועסטאנירט א רייה פאזיציעס און האט ווי מיר האבען עס שוין מיטגעטיילט באלד זיך געווענדעט צו דער אויספארשונגס־מאכט, אז זי זאל ארעס־טירען א רייה העכערע בעאמטע און אנדערע אר־רויספאדערען צו דער אויספארשונג. אין פערלויף פו דיי פאר טעג זענען שוין פערהערט געווארען עטליכע צעהנדליג עדות און אזוי ווי די אויספאר־שונג האט בעקומען א טעם פון א קרימינאל־ענין זענען נישט אויסגעשלאסען אויך ווייטערדיגע אר־רעסטען.

די ארבייטען ארום פעסטשטעלען דעם בילאנס ווערען ווייטער פארטגעזעצט אין א ציגאַרעטען טעמפ און ס'איז צו ערווארטען, אז ער וועט די טאג שוין זיין פערטיג. אין שטאט האבען זיך פער־שפרייט קלאנגען אז די באנק צאהלט איצט פאר וועקסלען, וועלכע זי האט אנגענומען אויף אינ־קאסע. נאכצוקאנטראלירען די ידיעה איז אונז נעכטען נישט געלונגען.

(א) ביים איבערנעמענדעם פערמעגען פון דער באנק האט מען אין דער קאסע געפונען אין פער־שידענע וואלוטען 87,000 זל. הגם לויט די פראווי־זארישע אויסרעכענונגען האט אין דער קאסע געזאלט זיין 1 מיליאן זל.

די סינדיקעס האבען וועגען דעם מיטגעטיילט דעם האנדעלס־געריכט. א רייה וויכטיגע אינפאר־מאציעס האבען ערטיילט דער אויספארשונגס־מאכט די אפאזיציאנעלע אקציאנערען פון דער באנק.

אויף היינט ווערען ערווארט דאס אנקומען פון די ענגלישע קרעדיטארען.

פאר די וואהלען צו דער יודישער קהלה אין לאדז

זיצונג פון ראט צו די קהלה וואהלען ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

מאנטאג אוועגד איז אונטער'ן פארזיץ פון ה' מ. ה. רומקאווסקי פארגעקומען א זיצונג פון ראט אויף אנצופיהרען מיט דער וואהל־אקציע צו דער קהלה ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע, עס זענען אנוועזענד געווען פארשטעהער פון פערשידענע פעראיינען, ארגאניזאציעס, שוהלען א. א. וו. אין צוזאמענהאנג מיט דעם, וואס אין קהלה־לאקאל זע־נען שוין אויסגעלעגט אויף צו קאנטראלירען די וועהלער־רשימות און וואס דער טע"מין ענדיגט זיך זונטאג דעם 12 ה. ח. איז בעשלאסען געווארען אדורכצופיהרען א ברייטע אויפקלערונגס־ארבייט אין די בעזונדערע פעראייגען א. א. וו. און אויפ־מערקזאם מאכען אויף דער וויכטיגקייט פון נאכ־זעהען צי מען איז אריינגעטראגען געווארען אין די וועהלער רשימות.

אין געגענפאל מוזען די פעראינטערעסירטע פערזאנען באלד רעקלאמירען.

אינפארמאציעס ווערען ערטיילט אין ציוניסטי־שען ביורא (צעגעלניאנא 4).

טוויזענדער יודען זענען נישט אריינגע־טראגען געווארען אין די וועהלער רשימות

ביים דורכזעהען די וועהלער רשימות אין דער קהלה, איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז זעהר פיל פערזאנען, צווישען זיי א סך אנגעזעהענע בירגער, סוחרים, וועלכע צאהלען שוי' צעהנדליגע יאהרען גמינע־עט א גרעסערע סכומים און וועלכע האבען אייגענטליך געדארפט מעכאניש אריינגעטראגען ווער־רען אין די ליסטעס, פיגורירען נישט אין די וועהלער רשימות און זיי זענען עלול צו פערלירען דאס וואהל־רעכט.

אויף דער דאזיגער עובדה מאכט אויפמערקזאם די וואהל־קאמיסיע צו די קהלה־וואהלען ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע און פאדערט אויף אלע וועהלער נישט צו פערנאכלעסיגען דעם דאזיגען וויכטיגען חוב און באלד נאכצוקאנטראלירען אין לאקאל פון דער קהלה צי זיי זענען אריינגעטראגען געווארען אין די וועהלער רשימות.

„וואו איז יושר?"
א גערעכטע פראגע פון א געליטענעם

אויף זגערזשער 43/45 געפינט זיך א הויז וואו ס'וואוינען פיל ארימעלייט. דאס הויז געהערט צו א געוויסען אברהם יוסף אסטראוועצקי א געוועזע־נער העגדלער פון יונה פילצערס פלאץ דירה געלד צאהלען די ארימע לאקאטארען גאנץ ברייטלעך נישט חלילה ווייל זיי ווילען אזוי, נאר ווייל זיי האבען נישט קיין אנדער ברירה. דער הויזווירט האלט זיי קורץ און אויב דעם 7. נאכ'ן קווארטאל בעצאהלט מען איהם נישט קיין דירה־געלד, קלאגט ער אן אין געריכט.

וואוינט אינ'ם דאזיגען הויז א יוד א וועבער משה ראזענשטאק. ער פערבעט א פלאץ פון איין צימער און צאהלט פאר איהם דירה־געלד אייניגע און אכציג זלאטעס א קווארטאל. האט ראזענשטאק בעצאהלט בלויז א העלפט און איז געבליבען שולדיג 40 זל. מיט 28 גראשען דער ווירט האט איהם אנגעקלאגט און בעקומענדיג דעם אורטייל, איהם באלד איבערגעגעבען דעם קאמארניק צום איינקאסירען. ראזענשטאק האט דעם 7. יאנואר ארויסגעשיקט דעם ווירט 47.28 זל. דעם חוב און די געריכטס־קאסטען. ה' אסטראוועצקי האט אבער דאס געלד נישט אנגענומען און האט עס צוריקגע־שיקט, ווייל אינצווישען זענען אנגעוואקסען קאסטען פאר'ן קאמארניק.

האט דער וועבער משה ראזענשטאק געשיקט רופען אסטראוועצקין צום בי"ד אבער אסטראוועצקי וויל נישט קומען און דער רב ערקלערט אז ווען א יוד קומט נישט צום בי"ד האט ער נישט פאר איהם קיין קאזאקען, אז זיי זאלען איהם אהינברענ־גען דערווייל איז דער קאמארניק געקומען א פאר מאל און נישט געטראפען וואס ביי ראזענשטאקען צו נעמען. מיט ראזענשטאקען צוזאמען וואוינט זיין זוהן הערש, אן'אנגעשטעלטער, אויף יו"ט האט ער זיך געמאכט א נייעם אנצוג און א פאלטא, איז געקומען דער קאמארניק און האט געלעגט א סעקוועסטער אויף דעם אנצוג און פאלטא און האט זיי איבערגעגעבען אויף צו בעהאלטען דעם... הויז־ווירט. געהט ארום דער יונגערמאן אין אן'אלטער מארינארקע אום יו"ט און איז געקומען אין רע־דאקציע פרעגען — וואו איז יושר?

תיקו, בלייבט א קשיא.

אפטייקען
היינטיגע נאכט=דיזשורען
(2) פאטאש פלאטץ־קאשצעלני 10; כארעמזא פאמארסקא 12 מילער פיעטרקאווער 46; עפשטיין פיעטרקאווער 225; גארטשיצקי פשעיאזד 59; אנ־טאנעוויטש פאביאניצער 50.

היינט אנ'אפצייכנונגס=טאג לטובת די באראכאוו-שולען

היינט קומט פאר אין אונזער שטאט דער פערקויף פון אפצייכנונגען לטובת די באראכאוו־שולען.

דאס קוראטאריום פון די באראכאוו־שולען פיהרט אן מיט 2 פאלקס שולען (באראכאוו־שול ציגעל־גאס 26 און פרץ־שול (פלאץ־קאשטשעלני 4) די קינדערהיים אויפ'ן נאמען פון י. שורעק און 1 אווענט־שול פאר יוגענדליכע.

אין די לערן־אנשטאלטען ווערען דערצויגען אנ'ערך 500 קינדער און יוגענדליכע.

די באראכאוו־שולען געהערען צו די ערשטע יודיש־וועלטליכע שולען אין אונזער שטאט און זע־נען ביי דער היגער בעפעלקערונג זעהר פאפולער ס'איז דעריבער צו דערווארטען, אז די בעפעלקע־רונג וועט היינט ברייוויליג אינטערשטיצען די דערמאהנטע אינסטיטוציעס, וועלכע לעבען איצט איבער א שווערען מאטעריעלען קריזיס.

דעם חג הפסח
קאנט איהר מייערן מיט ר'
מענדיל בארנשטיינ'ס
ווייך

משוגע געווארען בעת דער גאטעסדינסט אין קאשטשאל

בעת דער גאטעסדינסט אין דער קאטעדרע פון סטאניסלאוו קאסטקי איז די 19־יאהריגע צע־ציליא קאטשמארעק (א דינסט מיידעל פון 28 שי־סער פולק נומער 26) מיטאמאל בעקומען אנ'אנפאל פון משוגעת.

די ארויסגערופענע פאגאטאוויע האט זי אפ־געפיהרט אין דעם שטעטישען זאמעל־פונקט.

ווער ווייסט?

רחל מאנדעלבוים געבוירען אין לובארטאוו, וועלכע האט אמאל געוואוינט אין לאדז אין פון 1919 ביז 1923 י. געווען אין שפיטאל פאר גייס־טיג־קראנקע אין קאכאנובקע. אין 1923 איז זי פערשוואונדען און מ'ווייסט נישט וואו זי איז אהינגעקומען. ווער ס'ווייסט עפיס וועגען דער פרוי ווערט געבעטען מיטצוטיילען אין דער יודי־שער קהלה.

יעדער יוד
קויפט לחג הפסח
מענדיל בארנשטיינ'ס
ווייך

יודישע געזעלשאפט פאר לאנד־קענטשאפט לאדזער אפטיילונג

די יודישע געזעלשאפט פאר לאנד־קענט־שאפט ארגאניזירט פאלגענדע אויספלוגען:

מארגען, מיטוואך, ד. 8 ד. ח. 11 פריה – שטאטישער ארכיוו און מוזעאום (פלאץ וואלנאש־טשי 1).

דאנערשטאג, ד. 9 ד. ח. 11 פריה – ארגא־נזשעריע אין דער שטאטישער אנשטאלט צו פלפ־גען געוויקסען (בזשעזשינער 83).

שבת, ד. 11 ד. ח. 11 פריה – פאבריק פון האלצערנע פייפען (קאפערניקא 17).

אינפארמאציעס אין סעקרעטאריאט פיעט־רקאווער 56, מאנטאג, מיטוואך און פרייטאג 8 ביז 10 אווענד.

קאלעקטיווער רעפעראט אין „מרכז עברי"

דאנערשטאג, דעם 9 אפריל (מוצאי פסח) ארדענט איין דער „מרכז עברי" אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע א קאלעקטיווען רעפעראט א.ד.ט. „די טעטיגקייט פון העברעאישען אוניווערזיטעט אין ירושלים". די רעפערענטען די ה"ה ד"ר ירמיהו פרענקעל, אדוו. שטרויך, י. פרישמאן א. א. וועלען רעדען וועגען די לייסטונ־גען פון העבר. אוניווערזיטעט בכלל און בפרט וועגען די אויפטוען אויפ'ן געביט פון ארכעאלאגיע און פילאלאגיע.

לאדזער יודישער קאמעראל=טעאטער
נייער
„ארארט"
אין ווייסען זאל
„מאנטיפעל"
זאכאדניא 43.
קינסטלערישער לייטער:
מ. בראדערזאן.
סוף פון סעזאן!
לעצטע וואך פאר'ן אפפאהרען קיין ווארשא!
היינט, דינסטאג, דעם 7־טען אפריל – איין פארשטעלונג: אנהויב 9.45 אווענד
מארגען, מיטוואך, דעם 8־טען אפריל (שביעי של פסח — 2 פארשטעלונגען:
אנהויב 7.45 און 9.45 אווענד
דאנערשטאג, דעם 9־טען אפריל 1932 (אחרון של פסח) – 3 פארשטעלונגען:
אנהויב 4 נאכמיטאג, 7.45 און 9.45 אווענד
גראנדיעז, יום-טוב'דיג און געזאנגס-פראגראם א.ג.
„מיר געזעגענען זיך"
איז פראגראם:
1) כשר לפסח, עקסצענטריש־שפיל פון משה בראדערזאן.
2) חרוסת, באמבאסטישער מאנאלאג
און דער גאנצער שלאגער-פראגראם
„יום-טוב אינדערוואכען"
בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע פון 6 אזייגער נאכמ. אן.

-Luna-
היינט און פאלג. טעג!
נישט געוועזענער יום טוב־פראגראם, דאס מעכטיג־סטע קלאנג=פילם = ווערק
„דער סוף פון דער וועלט"
גיגאנטישע צוקינפטס־וויזיע, רעזשיסירט דורך Abel GANCE
אנהויב פון די סעאנסען 4 נ. מ. שבת, זונטאג און יום־טוב־טעג 12 בייטאג, בילעטען פרייזען ווי געוועהנליך. אויפן ערשטען סעאנס פון 1 זל. שבת, זונ־טאג אין יום־טוב־טעג פון 12–3 צו 75 גר. און 1 זל. פאספארטוס, און בחנם'דיגע בילעטען אין פערלויף פון 7 טעג נישט גילטיג. יובילעאום קארטען גילטיג אהן בעגרענצונג

CYRK Staniewskich
היינט 2 פארשטעלונגען
4 נאכמיטאג און 8.30 אווענד
גרויסער אונגעוועהנליכער פראגראם!
אכטונג! היינט אויף דער נאכמיטאג־פארשטע־לונג זענען די פרייזען פערקלענערט ביז 1 זלאטעס.

סענסאציע! דאנערשטאג, ערעפענונג
דעם 9-טען ד. ח. 6 א זייגער נאכמיטאג
פון מאדערן-איינגעארדענטע אויטאמאטישען באר
מאכלים און געטראנקען פון ווינער ספעציאליטעטען פון ערשטראנגיגע קוואליטעטען פון 20 גר. אהן טרינק-געלד
SPLENDID
63 פיעטריקאווער 63

וועגען דר. וויעלינסקיס ארויסטריט פון פ. פ. ס.

אין אונזער זונטאגדיגען נומער האבען מיר שוין מיטגעטיילט וועגען דעם אז דער וויצע-פרעזידענט פון שטאט ראט ד״ר וועלינסקי איז ארויסגעטראטען פון פ. פ. ס. און האט זיך אפגע-זאגט פון אלע זיינע פארטייאישע מאנדאטען, וועגען די סבות פון דעם שריט דערוויסען מיר זיך א רייה איינצעלהייטען. צווישען ד״ר וועלינסקי און זיינע פארטיי חברים זענען זייט א רייה יאהרען פארגעקומען סכסוכים און ס׳פלעגט אפט פאסירען אז די סכסוכים פלעגען אננעמען א שארפען כא-ראקטער, בפרט א שארפען כאראקטער האבען די סכסוכים אנגענומען ביים ערלעדיגען ענינים וואס האבען געהאט א שייכות צו דער טאקטיק אין מא-גיסטראט. ד״ר וועלינסקי האט פערטיידיגט די מיינונג אז מ׳דארף זיין שארף און דעצידירט אין די האנדלונגען און נישט אפשטעלען זיך אפילו פאר דעם אז דער מאגיסטראט און שטאט ראט זא-לען פונאנדערגעלאזט ווערען. די מעהרהייט אבער איז געווען פאר א מילדערע טאקטיק און איז אייב-געגאנגען אויף קאמפראמיסען מיט דער אויפזיכטס-מאכט.

צוו. אגד. איז אויך געווען די פראגע וועגען אויסצאהלען די 13. פענסיע פאר די שטעטישע בע-אמטע ד״ר וועלינסקי האט געפאדערט אז נאך פאר׳ן 1. אפריל זאל די אנגעשטעלטע אויסגע-צאהלט ווערען וועניגסטענס א פערטעל פון דער 13. פענסיע, די מעהרהייט אבער איז געווען פאר אויספיהרען דעם וואונש פון דער אויפזיכטס-מאכט צו זיין שפארזאם. אויך זענען פארגעקומען רייבונ-גען וועגען פערזאנען פון די בעאמטע.

לעצטענס איז וויצע-פרעז. וועלינסקי געווען העכער א האלב יאהר קראנק, די לייטונג אין א.ק.ר. האט דאן איבערגענומען ... פרעזידענט ראפאלסקי וועלכער האט ביסלעכווייז אלע מיטגלידער פון עקזע-קוטיווע איבערגעצויגען אויף זיין זייט. ווען ד״ר וועליבסקי איז צוריקגעקומען צו זיין אמט, האט ער געטראפען פיל פראגען ערלעדיגט געגען זיין ווילען און וואונש. דאס האט געבראכט צו אזעלכע שטארקע פערזענליכע רייבונגען פון ד״ר וועלינסקי מיט זיינע חברים אין מאגיסטראט, אז זיי האבען צווישען זיך אפילו לעצטענס נישט גערעדט. אויף דער שבתדיגער זיצונג פון עקזעקוטיוו פון א.ק.ר. האבען די סכסוכים געזאלט ערלעדיגט ווערען. ד״ר וועלינסקי וועלכער איז געווען פארזיצער פון א.ק.ר. האט אויף דער זיצונג געברויכט זייער בעליידיגענדע ווערטער בנוגע זיינע געגנער, יענע האבען זיך אויף איהם געווארפען און ס׳איז שיער נישט דערגאנגען צו פיזישער בעליידיגונג, ד״ר וועל-לינסקי האט בעקומען א הארץ-אנפאל, ווען ער איז געקומען צו זיך האט ער פערלאזט די זיצונג און פערעפענטליכט דעם בריף, וועלכען מיר האבען געבראכט זונטאג.

ד״ר וועלינסקי איז אין דער פארטיי געווען שטארק פאפולער בפרט צווישען די מאסען און בעת די לעצטע וואהלען וועלכע זענען פארגעקומען מיט א פאר וואכען צוריק איז ער געוועהלט געווארען מיט כמעט אלע שטימען, זיין ארויסטריט פון דער פארטיי קען אויף דער פארטיי האבען א שטארקע השפעה

ד״ר וועלינסקי האט זיך פון זיין אמט אלס וויצע פרעזידענט נישט אפגעזאגט און פארמעל קען מען איהם נישט צווינגען דעם אמט צו פער-לאזען, ווייל פרעזידענט, די וויצע פרעזידענטען און לאווניקעס ווערען געוועהלט אויף דער גאנצער קאדענץ-צייט פון מאגיסטראט און אפילו אנ׳אונ-צוטרוי-וואטום פון שטאט-ראט קען איהם נישט צווינגען צו דימיסיאנירען, סיידען דער גאנצער מא-גיסטראט אין קארפארע זאל זיך אפגעבען אין דימיסיע, אבער דאס וועט וואהרשיינליך נישט פארקומען.

* * *

נעכטען 6 א זייגער אין אווענט איז וועגען דעם פארגעקומען א דרינגענדע זיצונג פון עקזע-קוטיוו פון א.ק.ר. צו וועלכער ס׳איז געקומען א ספעציעל דעליגירטער מיטגליד פון הויפט ראט פון פ. פ. ס.

נקמה פון א פערשטויסענעם

(2) אויף וואולטשאנסקא 179 האט זיך מיט-אמאל דערהערט א געשריי, ווען די שכנים זענען ארויסגעלאפען האבען זיי געפונען ליגען אין א קאלוזשע בלוט דעם לאקאטאר פון דארטיגען הויז אדאם פטשינסקי: די ארויסגערופענע פאגאטאוויע האט פעסטגעשטעלט, אז פטשינסקי איז פערוואו-דעט מיט א מעסער. ווען מ׳האט איהם אין שפיטאל ערטיילט די ערשטע הילף האט פטשינסקי דער-צעהלט אז אין אווענד איז צו איהם אריינגעקומען א יונגעל און ארויסגערופען איהם ארויס. וואו ס׳האט כלומרשט געווארט אויף איהם א פרוי, ווען ער איז אראפ אינטען איז ער בעפאלען געווארען פון א מאן.

ער האט אויסגעדריקט זיין פערדאכט, אז דאס איז געווען מאיאן וואזשניאק, וועלכער האט זיך געליבט אין זיין בעקאנטער מיעווסקא. די פאליציי האט געזוכט וואזשניאקי אין זיין וואוינונג אויף עמיליא 52, אבער מ׳האט איהם דארט נישט גע-טראפען. ערשט שפעט ביינאכט האט מען איהם פערהאלטען, אבער וואזשניאק האט זיך נישט מודה געווען, מ׳האט אבער ביי איהם געפונען אויפ׳ן אויבערל בלוט-פלעקען, האט ער זיך מודה געווען, אז ער האט געוואלט ערמארדען זיין קאנקורענט פטשינסקי.

וואזשניאק איז ארעסטירט און מ׳האט איהם אפגעשיקט אין דער טורמע אויף קאפערניקא-גאס. פטשטינסקיס צושטאנד איז זעהר א שווערער.

יודיש טעאטער אין „פילהארמאניע״, נארוטאוויטשא 20
לייטונג: א. בעזמאן.
די בעסטע ארטיסטישע כוחות שפילען אין „פילהארמאניע״.
גאסטראלען פון די בעוואוסטע ארטיסטען
פראניע ווינטער און שלמה קוטנער
אויפטריט פון געזאנג-ליבהאבער מ. טרילינג און פאט-קאמיקער ל. גרינשפאן
די גרעסטע סענסאציע! די בעסטע אפערעטע! די שענסטע אריגינאלישע טענץ!
מיטוואך, דעם 8-טען, 9 אווענד, דאנערשטאג, דעם 9-טען, 9 אווענד
דער גרעסטער שלאגער פון איצטיגען סעזאן מיט 20 נומערן געזאנג
„די פערסישע כלה״
אין 3 אקטען. טעקסט און מוזיק פון ק. ברוידא, ארראנזשירט ל. זעלמאן.
הויפט-ראלען: אסתר׳א-פ. ווינטער; דוד-ש. קוטנער; פערעק-מ. טרילינג; מאקס-י. גרינשפאן
פערסישע קאסטיומען / פערסישע מוזיק / פערסישע טענץ / פערסישע מנהגים
ספעצ. גאנץ נייע דעקאראציעס פון מאלער: ב. וויטקאווסקי. רעזשי: ש. קוטנער.
מיטוואך, דעם 8-טען, 4 א זייגער נאכמ. פרייזען פון 80 גר. די גרויסע היסטארישע אפערעטע אין 5 אקטען פון א. גאלדפאדען
„שולמית״
שולמית-פ. ווינטער; אבשלום-מ. טרילינג; נתן הכהן - ש. קוטנער; ציגיטאנא-י. גרינשפאן.
דאנערשטאג, דעם 9-טען, 4 נאכמיטאג פרייזען פון 80 גר. - די זעהר בעליבטע אפערעטע מיט געזאנג און טענץ
„בעסער ווי פריער״
(א קרבן פון א שוועסטער)
אין 3 אקטען פון ז. ליבין. רעזשי: ש. קוטנער. סאניע-פ. ווינטער; שמוליק-ש. קוטנער.
פערגרעסערטער כאר און ארקעסטער אונטער לייטונג פון דיר. לעאן זעלמאן.
אין די פארשטעלונגען בעטייליגען זיך: פרויען: פ. ווינטער, ל. ראזענבערג, ר. לובארטאוו-סקא נ. סיבירצעווא, ג. וויינשטאק. מענער: ש. קוטנער, מיכל טרילינג יעקב גרינשפאן ד. האמבורגער, נ. רייכענבערג, ש. בליאכער, א. בלאט, ק. גוטמאן. א.א. בילעטן אין פילהארמאניע.
אין פארבערייטונג: „די קייטען פון געזעץ״ און „דארפישע ליבע״

ערקלערונג וועגען ארטיקעל „קאלט און ווארים״

מיר די גרעסערע טייל מתפללים פון שטי-בעל פון די ברידער ציטרין ברזשעזשינער 50 זענען שטארק ענטוישט פון דעם ארטיקעל „קאלט און ווארם״. וועלכע איז געווען געדריקט אין אייער געשעצטע צייטונג נומער 80 מיר אלע בע-שטעטיגען קאטעגאריש, אז די גאנצע געשיכטע איז איבערגעגעבען טענדענציעז, אזוי אום נאר צו שאדען דעם גוטען נאמען פון ר׳ יוסף ציטרין וועלכען אלע מתפללים פון שטיבעל און איבער-הויפט די גאנצע גאס האלטען איהם פאר א זעהר איידעלען מענשען דאגעגען דער ישעי׳ פינטשעוו-סקי איז א מענש, וועלכער איז אנערקענט פאר א שטענדיגען בעל מחלוקה. וועלכער האט שוין אין פערשידענע בתי תפלות אנגעפיהרט מחלוקת פון וואנען מען האט איהם דערפאר ארויסגעטרי-בען אויך דא איז נישט די וואך, אז ער זאל זיך מיט וועמען נישט קריגען אויף סכנות נפשות. איבערהויפט איז ער נישט דא געוועזען דער שטענדיגער בעל קורא דען א שטענדיגער בעל קורא איז דא געוועזען א צווייטער און נאר ביי א געלעגענהייט ווען יענער איז נישט געוועזען האט ער זיך צוגעכאפט צום לייענען אום נאר וועמען להכעיס צו טון ווייטער איז אנ׳אפגענער ליגענד, אז אין שטיבעל האט מען נישט געהייצט דען יעדער קען בעשטעטיגען, אז קיין קויהלען האט ר׳ יוסף ציטרין קיינמאל נישט געזשאלעוועט מען האט גענומען פון די פאבריק וויפיל מען האט נאר געדארפט אונגעשטערט.

דאגעגען איז אמת, אז ר׳ יוסף ציטרין איז זעהר א שוואכער מענש, א ליידענדער, וואס נישט שטענדיג קען ער זאגאר אריינקומען אין שטיבעל און אויב עס ווילט זיך איהם פארט, אלס חסידישען יוד, הערען לייענען יום-טוב און שבת איז ער געצוואונגען צו עפענען אביסעל א פענסטער. וואס יעדער איז איהם דאס מוחל. דאגעגען דעם ישעי׳ פינטשעווסקי, אלס שטענדיג ארויסרופענדער בעל מחלוקה, האט נאר געלונגען אויפצוהעצען איניגע מענשען ארויסצוגעהען פון שטיבעל, וועלכע ער האט איינגערעדט, אז ס׳זאל ווער כלומרשט איהם האבען געשלאגען וואס עס איז ווירקליך שוא ושקר וויל עס בעווייזט דער פאקט, וואס אויסער די עטליכע, האט דער גאנצער עולם ווייטער געדאווענט אהנע צו מאכען עפיס א ווזען פון דעם גאנצען עסק. פע קעהרט, יעדער האט דעם ר׳ יוסף ציט-רין גאנץ ליעב און יעדער פיהלט זיך ביי איהם זעהר היימיש.

דעריבער וואלט געווזען א פערברעכען פון אונזער זייט, וואס מיר קאנען דעם מענש געהנטער, אז מיר זאלען לאזען זיין נאמען, וועלכען ער האט זיך ערווארבען דורך פיל יאהרען כלל-ארבייט, בעשמוצען פון אזא בעל מחלוקה.

דעריבער בעטען מיר זעהר די ג׳ רעדאקציע וואס פיהער דאס ארטיקעל אפצודרוקען פאר וועלכע מיר דאנקען אין נאמען פון אמת און גערעכטיגקייט.

2184 א גרופע מתפללים.

אפענער בריף
צום פארזיצענדען פון דער וואהל-קאמיסיע ביי דער יודישער קהלה אין לאדז

אין „נייעם פאלקסבלאט״ איז שוין ... אנ-געוויזען געווארען אויף דעם אונגעהערטען אופן ווי עס איז איינגעארדענט געווארען דאס נאכקאנטרא-לירען מצד די וועהלער צי זיי זענען אריינגעטראגען געווארען אין די וועהלער ליסטעס. צום בעדויערען האט אבער די אינטערווענץ פון „נייעם פאלקסבלאט״ וועניג וואס אין דער לאגע איינגעפעסערט. אמת, די וועהלער ליסטעס זענען טאקע פון דעם קליינעם צימערעל איבערגעטראגען געווארען אין א גרעסע-רען לאקאל, געשעהען איז עס אבער אויף אזא אופן אז עס שטעהט אין א פולשטענדיגער סתירה צום וואהל-רעגולאמין און ער האט, אגב, גארנישט אויסגעבעסערט אין דער לאגע.

לויט׳ן וואהל-רעגולאמין מוזען די וואהל-ליס-טעס אויסגעלעגט ווערען פראנק און פריי פאר אלע, בכדי זיי זאלען צוגענגליך זיין פאר אלע וועהלער און יעדער זאל זיין ביכולת פערזענליך נאכצוקאנט-ראלירען אויב זיי פיגורירען אין די ליסטעס. איהר, להיפוך האט אבער איינגעארדענט פענסטערלעך און עס געדויערט שעה׳ן ביז מען קען זיך דער-שלאגען צו א פענסטערל. אמת, אזעלכע פענסטער-לעך זענען פערהאן 5 און יעדעס פענסטערל האט 6 ביכער, הייסט שטעלט אייך פאר אויב עס קומט א אינטערעסאנט און זוכט זיין נאמען ליגט דער-ווייל די איבריגע 5 ביכער אונבענוצט. אויף אזא אופן ווערען ביים דאזיגען סיסטעם גלייכצייטיג ער-לעדיגט נאר 5 מאן בעת אויב די ביכער וואלטען געווען אויסגעלעגט פריי פאר אלע וואלטען עטליכע צוואנציג פערזאן מיטאמאל געקענט ערלעדיגט ווער-רען.

א חוץ דעם פעהלען ווייטער אויס רעקלאמאציע צעטלען און די וועהלער וועלכע פיגורירען נישט אין די ליסטעס האבען נישט די מעגליכקייט אבצו-געבען רעקלאמאציעס.

איך האף, אז דער פארזיצענדער פון דער וואהל קאמיסיע וועט זיך בעמיהען ווי אמגיכסטען אויס-צובעסערן די דאזיגע פעהלערן, ווארום אז נישט קען זיך בעקומען דער איינדרוק, אז אין דעם גאנצען ענין הערשט א געוויסע טענדענץ, וואס איז ספעציעל אויסגערעכענט שווער צו מאכען דאס אויסצונוצען זייער וואהל-רעכט פאר יענע וועהלער, וועלכע זענען נישט קיין אנהענגער פון דער שיטה צו וועלכער עס געהערט דער חשובער פארזיצענ-דער פון דער וואהל-קאמיסיע.

עס געפינט זיך אין דער קהלה א גרויסער זאל, אין וועלכען עס פלעגען פארקומען די שטורמישע זיצונגען פון ראט, געגען דער אזוי גערופענער מעהרהייט. אין דעם דאזיגען זאל וואלט אמבעס-טען געווען אויסצולעגען די ליסטעס, בכדי מעגליך צו מאכען פאר אלע פאראינטערעסירטע פערזאנען נאכצוקאנטראלירען זייער רעכט.

איך וויל האפען, אז מיין ווענדונג וועט נישט בלייבען קיין קול קורא במדבר און פערבלייב מיט דרך ארץ

(—) מ. ח. רומקאווסקי.
פארזיצענדער פון ציוניסטישען וואהל-קאמיטעט

די היי-יאהריגע פרץ-אקאדעמיע אין פילהארמאניע

דאנערשטאג האלב 11 פארמיטאג קומט פאר אין „פילהארמאניע״ א טראדיציאנעלע גראנ-דיעזע פרץ-אקאדעמיע צו דער 11-טער יאהרצייט פון דעם גרעסטען יודישען דיכטער י. ל. פרץ.

די דאזיגע אקאדעמיע דארף צוציהען אלע די וועלכע אכטען די יודישע ליטעראטור און ווי-לען אפגעבען כבוד דעם פערשטארבענעם יודישען גענייאלען דיכטער. וועגען דעם ערנסטקייט און אינהאלטסרייכקייט פון דער אקאדעמיע זאגען עדות דער אנטייל פון דעם בעקאנטען יודישען דיכטער פון ארגענטינא באטאשאנסקי, דעם בעקאנטען ליטעראטור און פרץ-קענער לעא פינקעלשטיין און דיכטער משה בראדערזאן, פרץ׳ס ווערק וועלען רעציטירען י. מ. מאשקאוויטש און דער ארטיסט פון גצוו. „וויקט״ שערמאן.

צו דער גרויסער פרץ-אקאדעמיע גרייטען זיך אלע פערעהרער פון י. ל. פרץ.

א יובל-חודש פון „פועלי-ציון״

היינטיגען חודש פאלט אויס 25 יאהר זייט עס איז געגרינדעט געווארען די פועלי-ציון-פארטיי, אין צוזאמענהאנג דערמיט האט די פארטיי פראקלא-מירט אין פוילען א יובל-חודש. אין פערלויף פון דעם חודש וועלען איינגעארדענט ווערען אגיטאציע-פערזאמלונגען, מיטינגען, אקאדעמיעס און א. וו. די „ארבייטער צייטונג״ אין ווארשא און דער „לאד-זער ארבייטער״ אין לאדז האבען לכבוד דעם יובי-לעאום ארויסגעלאזט ספעציעלע יובילעאום-נומערן און ס׳ערשיינט איצט א ספעציעלער יובל-אלמאנאך.

היינטיגען מיטוואך פארמיטאג וועט אין פיל-הארמאניע פארקומען א פייערליכע יובל-אקאדעמיע, אויף וועלכער ס׳וועלען ארויסטרעטען איניגע פוע״צ טוער וועלכע זענען געווען ביי דער גרינדונג פון דער פארטיי אויף דער גרינדונגס-קאנפערענץ אין פאלטאווע.

אין אווענט וועט אין לאקאל פון דייטשען אנגעשטעלטען פעראיין (אל. קאשטשושקי 21) פאר קומען א באנקעט.

ד״ר רייטלער-קוריאנסקי צוריקגעקעהרט.

זאל פילהארמאניע, נארוטאוויטש 20.
דאנערשטיק, דעם 9-טן אפריל, 10.30 פרי קומט פאר
א פייערלעכע פרץ-אקאדעמיע
געווידמעט דעם 16. יאר-צייט פון גרויסן יידישן פאלקס-דיכטער י. ל. פרץ.
אין פראגראם: רעפעראטן: דער באוווסטער דיכטער באטא-שאנסקי פון ארגענטינא, וואס איז יעצט צוגאסט אין פוילן, דער ליטעראטור-קריטיקער און פרץ-קענער לעא פינקעלשטיין (ווארשע). רעציטאציעס: דיכטער משה בראדערזאן וועט לייענען אייגענע שאפונגען געווידמעט י. ל. פרץ, דער באוווסטער ארטיסט פון ג. „וויקט" ה' שערמאן און ה' מאשקאוויטש וועלן רעציטירן פרצס ווערק.
בילעטן פון 50 גר. אן צו באקומען אין דער קאסע פון פילהארמאניע.

דער 2-טער טאג פון דער רעוויזיאניסטישער קרייז-קאנפערענץ

די 3-טע זיצונג פון דער רעוויזיאניסטישער קרייז-קאנפערענץ אין לאדזער וואיעוואדזשטווע האט זיך אנגעהויבן נעכטן מאנטאג 9 אזייגער פריה אין לאקאל פון „וויזא" מיט א רעפעראט פון ה' ראטקאוויטש, איבער די „קרנות" און ה' אינזש. עלפערן, איבער די צוגרייטונגען צום בעפארשטע-הענדען 17-טען ציוניסטישען קאנגרעס. נאך א גאנצען טאג פון לעבעדיגע דעבאטען, אין וועלכע עס האבען אנטייל גענומען כמעט אלע דעלעגאטען זענען אנגענומען געווארען א גאנצע רייה ארגאניזאציאנעלע און פאליטישע רעזאלוציעס. צווישען אנדערע:

1) א שארפע רעזאלוציע געגען די אונטער-האנדלונגען פון די ציוניסטישע עקזעקוטיווע מיט די ענגלישע רעגירונג; 2) געגען יעדען ארט פון א פארלאמענט אין א"י, 3) געגען דעם צ. ק. פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין פוילען און הויפטזעכליך געגען זיין פרעזעס דעפ. י. גרינבוים צוליב זיין דיקטאטארישע האנדלונג מיט וועלכע ער האט דערפיהרט צום ארויסטריט פון די רע-וויזיאניסטען, און „עת לבנות", פון פארטיי-ראט, 4) אן אויפפאדערונג צו אלע ציוניסטען אונטער-צושטיצען דעם קרן „תל-חי".

עס איז אויסגעוועהלט געווארען א קרייז-קא-מיטעט פון 11 פערזאן. אין קרייז-קאמיטעט זענען פון לאדז געוועהלט געווארען: י. זאנדפר אלס עה-רען פארזיצענדער, י. טיללער ד. סאלאמאן, ט. בערקאל און י. קראזע. ביי א פייערליכע שטימונג און אונטערן קלאנג פון התקוה איז די קאנפערענץ 6 אוונד געשלאסען געווארען.

די פארלעזונגען פון דיכטער ז. סעגאלאוויטש

אין די ערשטע צוויי יו"ט-טעג האט דער דיכ-טער ז. סעגאלאוויטש אפגעהאלטען אין לאדז צוויי פארלעזונגען אין טעאטער „ארט".

אין דער ערשטער פארלעזונג א. ד. ט.: „דיכטער, קריטיקער און לעזער" האט דער פרעלע-גענט אנגעוויזען אויף דער צוריסענקייט און פירוד, וואס הערשט אין דער יודישער ליטעראַרישער וועלט די בעציהונגען צווישען די דריי עלעמענטען (דיכ-טער, לעזער און קריטיקער) — זאגט סעגאלאוויטש — זענען ווייט בישט קיין אויפריכטיגע און ממילא איז די בריק, וועלכע דארף זיי פאקטיש פאראייניגען, א צושטערטע און צוריסענע.

דער דיכטער ברענגט א רייה פאקטען, וועל-כע אילוסטרירען בולט, די דאזיגע כמעט טראגישע ערשיינונג, ער טאדעלט זעהר שטארק די נישט ערליכע בעציהונג פון קריטיקער צום שרייבער. ביי אונז — זאגט דער רעפערענט — ווערען אפטמאל רעצענזירט שרייבער און נישט קיין ביכער. מען רעכענט זיך בישט מיט קיין שאפונגען, מיט דעם ווערק, וואס דער אדער יענער מחבר האט אנגע-שריבען — נאר מיט דעם מענש, מיט זיין סביבה און מיט... זיין טאש.

לסוף דערצעהלט סעגאלאוויטש א רייה עפיזאָ-דען פון יודישען ליטעראַרישען לעבען. אין דער פארם פון אנ'איבטימען שמועס, ביי וועלכען דער עולם פערברענגט שטארק געמיטליך.

די צווייטע פארלעזונג וועלכע איז פארגעקומען צומארגענס א. ד. ט. „שמענדריק-אסימילאציע" האט ווידער אמאל צוגעצויגען א גרויסען עולם.

דער דיכטער שילדערט פאר אונז קודם-כל טיפען און געשטאלטען פון דער אמאליגער און היינטיגער אסימילאציע.

„די אמאליגע אסימילאטארען — זאגט סעגא-לאוויטש — האבען אין דער ערשטער רייה א סך געטון פאר אונז. זיי האבען געזארגט און געארבייט פאר'ן יודישען כלל. אמת, זיי זענען נישט געווען קיין מאסע-מענשען, ווייל זיי זענען נישט געקומען פון דער מאסע זיי זענען אויסגעוואקסען אין אנדערע סביבות. אנ'אנדער פנים האט אבער די היינטיגע אזויגערופענע שמענדריק-אסימילאציע. די מיטעשיס-לאווס, קאזיעקס און וולאדיסלאוו'ס, וועלכע שטאמען אליין פון פשוטע און אפטמאלפון ארימע משפחות, זענען דאס געווארען די פאן-טרעגער פון דער היינ-טיגער אסימילאציע. די קינדער פון דער דאזיגער שמענדריק-אסימילאציע זענען גייסטיג פערקריפעלטע ברואים, וועלכע רופען בלויז ארויס מיט זייער פיהרונג און האלטונג לעכערליכקייט און חוזק.

דער דיכטער שילדערט אין בונטע און קלארע פארבען דאס לעבען פון די „שמענדריקעס", זייער שפראכען-אסימילאציע, און זייער אידעענלאזעקייט אין זייער סביבה. בעת דער שילדערונג פון א רייה טיפען דורכ'ן רעפערענט פאלט דער עולם פשוט אריין אין א גרויס געלעכטער און מען פערברענגט אגב גאנץ געמיטליך.

ז. סעגאלאוויטש שילדערט אויך דאס לעבען פון די פאריזער יודישע קווארטאלען, וועלכע זע-נען אויסגעוואקסען די לעצטע עטליכע יאהר, די אייב דרוקען, וואס ער האט דארט געשעפט אין פערלויף פון זייבע לעצטע נסיעות.

דאן דערצעהלט דער דיכטער א רייה עפיזאדען פון זיין אייגענעם לעבען וועלכע רופט ארויס א סך הייטערקייט און געלעכטער ביי אלעם און דער-מיט האט זיך דער העכסט-אינטערעסאנטער רעפע-ראט פערענדיגט.

ליטעראַרישער פריהמארגען
לכבוד דעם שריפטשטעלער ש. בערלינסקי

שבת דעם ערשטען טאג חוה"מ פסח איז אין לאקאל פון טעאטער „ארט" פארגעקומען א ליטע-ראַרישער פריהמארגען לכבוד דעם יונגען יודישען שריפטשטעלער ש. בערלינסקי.

אין פריהמארגען האבען אנטיילגענומען די דיכ-טער משה בראדערזאן, יצחק קאצענעלסאן און ש. בערלינסקי און די יודישע טעאטער-סטודיע.

דער ערשטער רעדט דער דיכטער קאצענעלסאן וועגען די יונגע, וועלכע דארפען דערגענצען דאס, וואס אונזערע קלאסיקער האבען נישט דערזאגט. ער שטעלט זיך בעזונדערס אפ אויף דעם בוך פון ש. בערלינסקי „אינדרויסען", וועלכעס האט ארויס-גערופען גרויסע סימפאטיעס צווישען די ליטערא-רישע קרייזען.

צוויי סטודיאנטען פון „הזמיר" פיהרען דאן אויף פרצעס „שבת גוי" און בערלינסקי'ס א מאָ-נאלאג.

דיכטער משה בראדערזאן רעדט דאן וועגען א רייה אקטועלע ענינים אין דער יודישער ליטע-ראַטור און שטעלט זיך אויך אפ אויף בערלינסקי'ן, וועלכער ווייזט זיך אלס איינער פון פעהיגסטע יונגע שריפטשטעלער.

ש. בערלינסקי לייענט דאן זיינס א נאוועלע א. נ. „מיידלעך", וועלכע דער עולם נעהמט אויף מיט גרויסע אפלאדיסמענטען.

„ארט" שפילט שוין די לעצ-טע טעג אין לאדז
גרויסער ערפאלג פון פראגראם „מיר געזעגנען זיך"

דאס פראגראם „מיר געזעגנען זיך" נעהמט אין „ארט", אין די יום-טוב טעג, מיט א בעזונדערן גרויסען ערפאלג.

היינט דינסטאג ווערט געשפילט אין פאר-שטעלונג 9,45 אוונד.

מארגען מיטוואך צוויי פארשטעלונגען 4 ביי-טאג און 9,45 אוונד, דאנערשטאג 3 פארשטע-לונגען 4 בייטאג, 7,45 און 9,45 אוונד.

פון יודישען פאלקס-טעאטער

אין יודישען פאלקס-טעאטער ווערען אין די יום-טוב טעג געשפילט מיט גרויס ערפאלג די פאלקס-אפערעטען.

מארגען מיטוואך ווערט געשפילט בייטאג, — חורבן ירושלים און אוונד די יודישע חתונה.

דאנערשטאג אחרון של פסח ווערט געשפילט בייטאג „באבע יאכנע און אין אוונד „בר-כוכבא"

אין אלע פארשטעלונגען נעמט אנטייל דער בעליבטער אנסאמבל.

דער גרויסער ערפאלג פון דער „פערסישער כלה"
אין „פילהארמאניע"

די פרעמיערע פון דער ניי אויפגעפיהרטער שלאגער-אפערעטע „די פערסישע כלה" פון ק. ברוידע איז זונטאג אין אוונט דורכגעגאנגען מיט א שטורמישען ערפאלג.

דער ערפאלג איז באמת געווען א פערדינטער. שוין דער ערשטער איינדרוק פון דיהערליכע נייע פערסישע אריענטאלישע דעקאראציעס, נייע קאסט-יומען, שיינע אויסשטאטונג, די פרעכטיגע אראנזשיר-טע מוזיק האבען ארויסגערופען אין טעאטער פער-דינטע אוואציעס, די פארשטעלונג אין דער רעזשי פון שלמה קוטנער איז געגאנגען מיט א סך פייער, אלץ האט געלעבט. אלע געזאנג נומערען סיי פון די ארטיסטען, סיי פון כאר זענען ביסורט געווארען.

א בעזונדער גרויסען ערפאלג האבען געהאט די שיין אוועקגעשטעלטע אנסאמבל און שלוס סצע-נעס פון די אקטען.

דער אנסאמבל בראש מיט די ארטיסטען ש. קוטנער און פ. וויגטער ווי אויך די ארטיסטען מ. טריליבג און י. גרינשפאן, סיבירצעוו, ראזענבערג, האמבורגער, רייכנבערג א. א. אנדערע האבען הערליך געוויילט דעם עולם. גלענצענד איז אויך געווען דער ארקעסטער אונטער דער אנפיהרונג פון ל. זעלמאן.

מעלדונגען

מיטוואך דעם 8-טען אפריל ד. י. 2.30 נ"מ קומט פאר א פאך-פערזאמלונג פון שטריקער-אר-בייטער און ארבייטערינס און נעבען צווייגען.

אין פעראיינס-לאקאל פאדלעשנא 26 אין צוזאמענהאנג מיט'ן דערנעהנטערונג פון שטריקער-סעזאן, צוליב די וויכטיגקייט פון טאג ארדנונג, דארפען אלע שטריקער-ארבייטער און נעבען צווי-גען קומען מאסענווייז און פינקטליך.

2164 די פאך-קאמיסיע.

פערשרייבט אייך אלס לעזער אין דער פאלקס-ביבליאטעק א. נ. פון א. ד. גורדון אין לודז שיענקעוויטשא 3/5.

די פאלקס-ביבליאטעק א. נ. פון א. ד. גור-דון איז איינע פון די גרעסטע ביבליאטעקען אין אונזער שטאט, זי פערמאגט 6250 ביכער אין די שפראכען, העברעאיש, יודיש, פויליש און דייטש, אין די נייעסטע ארץ-ישראל'זיגע און ארטיגע אויסגאבען, א ספעציעלע אפטיילונג פאר אנפאנגער פון העברעאיש, ווי אויך א רייכע אפטיילונג פון די אלטע העברעאישע און יודישע ליטעראטור, בכדי צו געבען די מעגליכקייט די נישט פער-מעגליכע לעזער צו געניסען פון די ביבליאטעק האבען מיר בעשלאסען צו געבען א ספעציעלע אויסנאמס הנחה דורך קופאנען וועלכע וועלען ווערען געדרוקט אין „פאלקסבלאט" יעדען טאג. י הנחה בעשטייט ביז 50 פראצ.

די ביבליאטעק איז אפען 4 מאל וועכענט-ליך, זונטאג, דינסטאג, דאנערשטאג און מוצאי שבת פון 7 ביז 9 אין אוונד.

„החלוץ-המרכזי" (צגלנינה 4) אכטונג חברים-ות!

דאנערשטאג מוצאי פסח 9 אפריל 8 אוועגד קומט פאר אין לאקאל פון „גוש-העבודה" קיליג-סקיעגא 60, א שיחת-חברים א.ד ט. „דער איצטי-גער מאמענט און אונזערע אויפגאבען".

מוצ"ש דעם 11 אפריל 8 אוועגד אין דעם זעלבען לאקאל רעפעראט פון ת. מרגליות א. ד. ט. „י. ל. פרץ און זיין שאפען". אלע חברים ווערען אויפגעפאדערט פינקטליך צו קומען דער ועד.

די איצטיגע לאגע אין ציוניזם און די אויפ-גאבען פון „התאחדות"

די ציוניסטישע ארבייטס-פארטיי „התאחדות" ארדענט איין דעם דאנערשטאג, מוצאי יום טוב, אין אייגענעם זאל, שענקיעוויטשא 3/5, 8 אוועגד — א רעפעראט א.ד.ט. די איצטיגע לאגע אין ציוניזם און די אויפגאבען פון „התאחדות". ס'וועט רעפע-רירען ד"ר אריה טארטאקאווער. דער רעפעראט האט ארויסגערופען א גרויסען אינטערעס צווישען די ציוניסטישע קרייזען.

פערשידענעס

(א) בעת די פעטארדע-שיסערייען זענען אין פערשידענע טיילען פון שטאט פערוואונדעט געווא-רען 8 פערזאן פון זיי עטליכע שווער.

(א) אין פערלויף פון נעכטען זענען אין לאדז פארגעקומען 6 פרובען צו בעגעהן זעלבסטמארד. אלע 6 זענען אין א שווערען צושטאנד אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל.

היינט געזעגנונגס-קאנצערט פון וויקטאר בענקין

היינט, דינסטאג, (4-טער טאג חול המועד פסח), 9 א זייגער אוונד קומט פאר אין פילהאר-מאניע-זאל דער לעצטער קאנצערט פון ליבלינג פון לאדזער פובליקום וויקטאר בענקין.

דער אונפערגלייכליכער ארטיסט-קינסטלער האט אנגעגרייט צו זיין היינטיגען געזעגנונגס-קאנ-צערט א זעהר רייכען פראגראם, צוזאמענגעשטעלט פון א גאנצע רייה נאך נישט געזונגענע לצים-לידער, נייע בארוזשע-לידער, ציגיינער-לידער, יודיש חסידישע לידער ווי אויך קאווקאזער (קינטא) לידער.

א דאנק זיין מייסטערהאפטער אינטערפרעטא-ציע פון די אויסגעפיהרטע לידער און זיינע אר-טיסטישע מיטלען האט בענקין א געוואלדיגען ער-פאלג בעת אלע זיינע אויפטריטען.

פערזענליכעס

ביי אונז אין שטאט ווייל'ט איצט אונזער בן עיר, דער בעקאנטער זשורנאליסט און רעדאקטאר פון "פאריזער היינט" א. אלפערן.

אונטערשטיצונגען איז נאטור
וועלען די יודען קענען אפנעמען פרייטאג אסרו חג

ר' יחיאל יצחק בערמאן האט אויסגעפועלט ביי די שטאטישע אונטערשטיצונגס קאמיטעטען, אז די יודען זאלען קענען זייערע אונטערשטיצונגען אין נאטור אפנעהמען פרייטאג אסרי חג.

פון פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע
רעפעראט פון רעדאקטאר פון פאריזער „היינט"

דאנערשטאג מוצאי יום-טוב דעם 4. 9, קומט פאר אין דער פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציו-ניסטישער ארגאניזאציע צעגעלניאנא 4 א אינטערע-סאנטער רעפעראט פון ה' א. אלפערין, רעדאקטאר פון „פאריזער היינט" אויף ד. ט.: „דער ציוניזם אין דער ענטשיידענער שעה", אנהויב פון רעפע-ראט 7 אוועגד.

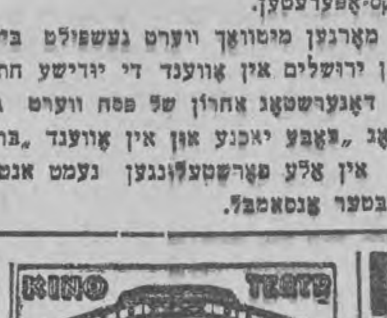

היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסער יום-טוב-פראגראם!
דער קעניג פון די זינגער
ליבלינג פון דער וועלט
Maurice Chevalier
— אלס —
זינגער פון פאריז
אויסערן פראגראם: קלאנג-צוגאבע
אנהויב אין געוועהנליכע טעג 4.30 נאכמיטאג
שבת, זונטאג און יום-טוב 12.30 בייטאג
פאפולערע פרייזען.

1-טער קלאנג-קינא-טעאטער אין לאדז
„SPLENDID"
20 נארוטאוויטשא 20
גארנישט
קען איינהאלטן דעם טריומ-פאלען ערפאלג פונ'ם פילם
„מאראקא"
וועלכער געהט שוין די 5-טע וואך
די לעצטע טעג!
דעמאנסטרירען מיר
פרייזען פון די פלעצער: 1, 1.50, 2, 2.50
אנהויב 4 נאכמ., מיטוואך דעם 8-טען און דאנערשטאג דעם 9 טען אנהויב 12 בייטאג.
פערקלענערטע פרייזן פון די פלעצער
פון 12 ביז 3 נאכמיטאג 75 גר. 1 און 1.25

גרויסער יום=טוב=פראגראם! גרעסטער יודישער פילם=שלאגער!

קינא פריהער פלאדא **ERA**

זאווישא 22 (באלוט)

פערשטארקטער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג

— פון ה' עסטרייכער. —

אָנהויב 5 נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום-טוב 2 בייטאָג

— דער זאַל איז גוט בעהייצט. —

תקיעת=כף

ריהרענדע דראַמע אין 12 גרויסע אַקטען. — אין די הויפּט=ראָלן: די אונשטערבליכע יודישע קינסטלעריןֿ

אסתר רחל קאמינסקא, אידא קאמינסקא — און — זיגמונט טורקאוו

צו דעם דאָזיגען בילד איז אונגאזשירט א גרויסער כאָר פון 10 פערזאָן, וואָס וועט אויספיהרען חסידישע נגונים און פאָלקס=לידער.

נאר אין דער בעוואוסטער פירמע פון אייזען-מעבעל=פאַבריק

I. B. WOŁKOWYSKI, ŁÓDŹ

פאבריק-לאַגער:

באַרוטאָוויטשאַ (דזיעלנאַ) 11, טעל. 137-70

אין: א מביליגסטען, מבעסטען, מבעקוועמסטען

און דער גרעסטער אויסוואַהל פון מעטאַל=בעטען, מאַטראַצען פערשידענע סאָרטען. קינדער וועגעלעך „MERCEDES"

אין א גרויסן אויסוואהל פעלד-בעטען, האָלצענע און מעטאַלענע „Perfekt" פּאַטענטירט. וואַש-געשירען. סערוויזען. ווישמאַטשקעס. אייז-קאַסטענס. וואַנעס. קינדער-בענקלעך. ראַוערען א. ד. גל. בעדייטענד נידריגע פרייזען.

ווערע די סטאד. סראָד

טוך=און קאָרט=לאַגער

Sz. MAROKO

לאָדז, גאַוואַמיעסקאַ 2,

פראָנט, 1-טער שטאָק, טעל. 159-48

עמפפעהלט צום פריהלינג- און זומער-סעזאָן א גרויסען אויסוואהל פון די נייעסטע און בעסטע דאַמען-און הערען=שטאָפען.

הלא חכמה תקרא ותבונה תתן קולה

אם תקח אמרי ומצותי תצפן אתך

אז תשכן בטח ושענן כי הלך בתום

ילך בטח ומעקש דרכיו יודע

איבער דעם זאלסט נאר קומען אין ביורא

פון ד. מאנעלא

וואָס איז איבערגעטראָגען געוואָרען פון צווייטען הויף אויפ'ן ערשטען הויף

פיעטריקאָווער 17, לינקע אָפיצינע פאַרטער, טעל. 124-95

וואו ס'ווערט ווייטער ערלעדיגט פּינקטליך און געוויסענהאַפט געשריבען אַלערליי בּיטעס: ציווילנע, קאַרנע, האַנדלאָווע, אַפּעלאַציעס, אַדוואָקאַניעס, קלויזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען, וועגען דירות אין אוטשאַנד ראַזיעמטשאַ, ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען.

בעמ.: קלויזולעס און זאַבעזפּיעטשעניעס ווערען ביי מיר ערלעדיגט במשך פון 24 שעה

מיט אַכטונג ד. מאַנעלא,

פּיעטריקאָווער 17, 1-טער הויף

יעדער איינציגער

האָט זיך איבערציינגט, אַז פאַר

מעבעל

דיוואַנעס, פּעלצען, נייה-מאַשינען, גאַרדעראָבען או"וו

צאָהלט די העכסטע פּרייזען

א. ווייצמאַן שענקעוויטש 23

טעלעפאָן 191-00.

ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצטע מעבעל אין גוטען צושטאַנד צו פערקויפען.

וועער ווייסט!!!

דען נישט, אַז די איינציגע ביליגע קוועלע ווי מען קריגט צו קויפען דאַמען= און מענער=היטען וואָס איך האָב ספּעציעל צוגעגרייט אויף יום-טוב די נייעסטע פאַסאָנען, מאָדערנסטע קאָלירען און פון פערשידענע פירמעס.

גלייכצייטיג נעם איך אָן צום איבערפאַסאָנירן דאַמען- און מענער היטען פון גאַר אַלטע אויף נעענצליך נייע אויסגעפיהרט פּינקטליך צו דער צייט.

ווער עס ווייסט נאָך נישט קאָן קומען זיך איבערציינגען לויט דעם אַדרעס:

פערדער

זגערזשער 20 אדער לוטאָמירסקאַ 2

קינא-טעאטער ZACHĘTA

26 זגערזשער 26

היינט צום לעצטן מאָל „פרויען נישט צום חתונה האָבען"

מאָרגען גרויסער יום=טוב=פּראָגראַם! גרויסער יודישער פילם!

צוויי וועלטען

אין די הויפּטראָלן:

אברהם מארעווסקי און HENNY PORTEN

עס נעהמט אַנטייל א סינאַגאָגאַלער כאָר וואָס וועט אויספיהרען יודישע לידער און חסידישע נגונים.

אויסער'ן פּראָגראַם: „צוויי וועלטען"

געקליבענער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' סטעפאַנסקי

אָנהויב פון די סעאַנסען: אין געוו. טעג 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום-טוב— 12 א זייגער בייטאָג. דער זאַל איז גוט בעהייצט.

זיכערע הילף און א רפואה

אהין א אפּעראַציע, אָן בלוט, אהין א מעסער און אהן בלוט-פערגיסונג פאר קראַנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאַליקעס אין גוף פאַר הויקערס און פיס

פערלאָזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראָך ווערט גרויס אַזוי ווי א מעלאָנע-קאָפּ, אָדער אַזוי ווי א וואַסער-קאָן און עס פעלט אַרײַן אין דעם בויך און דער קראַנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדריִען די קישקעס ווערט ער בראַנדיג און שטאַרבליך. ספּעציעל געמאַכטע הייל-באַנדאַזשען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע פּראָפעסאָר'ען מיט מיינע בעהאַנדלונג און פון דײַטשן פּראָפעסאָר

דאָקטאָר בראָכבראַנדונג בעזייטיגט זיכער דעם שמערצען און געפעהרליכסטען בראָך. אויך פאַר הויקערס דאַטונגען מיט הייל-באַרסעטען און אַפּעראַטען פאַר פערקרימטע פיס און פלאַטס-פיס ספּעציעלע איינלאָגען אין די שיך. קינסטליכע גומענע פיס און הענד, גומענע זאָקען פאַר די גרעסטע קראַנקע אָדערן.

ספּעציעל פון 9 ביז 1 בייטאָג און פון 3 ביז 7 אין אָוונט.

אָרטאָפּעדישע אנשטאַלט

Specialist J. RAPAPORT Ortoped von Lemberg Łódź, WÓLCZANSKA 10, tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאָס פּערזענליכע ערשיינען פון די קראַנקע איז אונבעדינגט נויטיג. דיפּלאָמען האָבען אויסגעשטעלט פאָלגענדע אוניווערזיטעטס-פּראָפעסאָרען: פּראָפ. ד"ר באַראַנטש, פּראָפ. דר. י. מאַרישלער, פּראָפ. ד"ר בר. קיעלאַנאָווסקי און אויך אַנדערע.

מיר נעהמען אויך אָן פערזיכערטע פון דער קראַנקען-קאַסע.

דאַנקזאַגונג.

ווערט דרוק איך אויס דעם בעסטען דאַנק דעם הערן דיר. י. ראַפּאַפּאָרט. פעלע. פאַר בראָך, וועלכער געמט אָן אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 10 טעל 22-177 פּראָנט פאַרט פאַר זײַן נעהמענהאַפטען פערלעגען מיר א גומענעם הייל-באַנדאַזש לויט זײַן מעטאָדע האָב געליטען אויף בראָך 20 יאָהר און א דאַנק איהם בין איך היינט געזונט אַזוי, אַז כ'קען איהם יעדען אַנגעצייגען דעם ספּעציאַליסט.

Dr. BERGHOF Arzt.

קלאַנג=פילם=טעאַטער „MIMOZA"

ul. Kilińskiego 178.

היינט און פאָלגענדע טעג!

גרויסער יום-טוב-פּראָגראַם!

דער קעניג פון די בעטלער

אין די הויפּטראָלען:

DENIS KING JANET Mc DONALD

אויסערדעם: קלאַנג=צוגאַבע און לאַנד-אקטואליטעטען.

אָנהויב 5.30, 7.30 און 9.15, שבת, זונטאָג און יום-טוב 3.30 נ"מ

DOKTÓR

H. WOŁKOWYSKI

האָט זיך איבערגעצויגען אויף

צעגעלניאַנאַ 36, טעל. 216-90

ספּעציאַל-ארצט פאַר הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער - שוואַכע. אַלע אַרט אַנאַליזען, עלעקטראָטעראַפּיע, בעהאַנדלונג מיט קווארץ-שטראַהלען

נעמט אָן פון 9 – 2 נאָכמ. און פון 5 – 9 אָוונט פאַר דאַמען בעזונדערע וואַרטע-צימער.

בוכהאַלטעריע

איינפאַכע און דאָפּעלטע איטאַליענישע און אַמעריקאַנישע

ווי אויך מאַשין-שרייבען און רעכנען לערן איך אויס גרינדליך פאַר 30 זל. בלויז מאַשין-שרייבען דורך 3 וואָכען 6 זל. קילינסקיעגאָ 50 קאַמער-אָפיציגע. 1-טער שטאָק מיר ערטיילען אויך קאָרעס-פּאָנדענץ האַנדעלס-קאָרעספּאָנדענץ און סטענאָגראַפיע

Dr. med. **J. Lubicz**

כירורג = אָרטאָפּעד

Gdańska 28, tel. 183-17

קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פּלייצעס און גלידער איינענע פּראַצאַהניע פון וועמעליכע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען, ווי: וועלטערקעס אויף פלאַטפוסען, קינסטליכע הענד און פיס, גאָרסעטען א. ז. וו.

נעמט אָן פון 2,30 ביז 4,30 נאָכמיטאָג.

שיך

אויף יום=טוב

פאַר הערן, דאַמען און קינדער

עלעגאַנט, ביליג און גוט

בעקומט איהר נור ביי

Bcia Lenczner

שיך-פאַבריק: **זשעראָמסקיעגאָ 99**

פאַבריקס-לאַגער: **באַרוטאָוויטש 4**

בעמערקונג: אַלע אונזערע שיך זענען אויסגעאַרבייט פון די פיינסטע סאָרטען לעדער און ווערען פערקויפט צו פאַבריקס-פרייזן

אַנאָנסען=פרייזן: פאַר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאָג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער דריט 8 שפּאַלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ 60— „ „ „ 4 „
נאָכ'ן טעקסט—12 „ „ „ 18— „ „ „ 8 „
פאַר א מילימעטער-שורה: פאַר דער שטאָט 50 פּראָצ. טייערער. אויסל. 100 פּראָצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א וואָרט

אַבאָנעמענטס-פרייז: אין לאָדז – 5 זל. א חודש מיט אַטראָגען אַ היים; אויף דער פּראָווינץ 6–זל. א חודש; אין אויסלאַנד – 8 זל.
פאַר'ן אינהאַלט און טערמינען די אַנאָנסען איז דער פערלאַג נישט פערענטוואָרטליך די אַדמיניסטראַציע איז אָפען בייטאָג און ביינאַכט.

Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman

Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 81.